

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 0651-74000 ΦΑΞ: 0651-79286

ΕΤΟΣ ΚΓ΄
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 283
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
2001

Εξ αφορμής μιας εκδήλωσης

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Οι Ζαγορίσιοι της διασποράς, ανέκαθεν αποτέλεσαν τη ζωντανή συνείδηση της γενειτειράς τους. Ο πατριδολόγος (για όλους τους γνωστούς λόγους) ποτέ δεν έγινε απόλυτος ξεριζωμός και λησμοσύνη για τον τόπο τους. Αντίθετα ο Νόστος λειτουργεί (και λειτουργεί) πάντα δημιουργικά και γίνεται πάθος προσφοράς και ευποιίας.

Ολόκληρη η μακραίωνη ιστορία του Ζαγοριού, είναι γεμάτη απ' αυτό το πάθος που μετουσιώνεται σε πλούσια προσφορά, υλική και πνευματική.

Το πάθος αυτό, το ερωτικό θα λέγαμε, των Ζαγορίσιων για τον τόπο τους, το βιώνουμε κι εμείς καθημερινά εδώ στο περιοδικό μας και μάλιστα σε μια εποχή του άκρατου ατομικισμού, σαν τη σημερινή.

Αφορμή για τα παραπάνω, μια ωραία εκδήλωση που μας χάρισε ο δραστήριος Σύλλογος Ζαγορίσιων Λάρισας «ΟΙ ΡΙΖΑΡΗΔΕΣ», στην οποία είχαμε την τύχη να παραβρεθούμε. Εκεί βιώσαμε για μια ακόμη φορά αυτό το πάθος και την αγάπη των ξενιτεμένων Ζαγορίσιων για τον τόπο τους.

Μια χούφτα ένθερμων συμπατριωτών μας ίδρυσαν, εδώ και λίγα χρόνια, το Σύλλογό τους και με τη δραστηριότητά τους σημάδεψαν πολιτισμικά την παρουσία τους στην κοινωνία της Θεσσαλικής μεγαλόπολης. Το διαπιστώσαμε αυτό από την πολυπληθή συμμετοχή Λαρισαίων στη μεγάλη αίθουσα του «Χατζηγιάννειου» Πνευματικού Κέντρου, όπου προσκεκλημένος του Συλλόγου μίλησε ο συμπατριώτης (Κοντουλιώτης) δάσκαλος Ευριπίδης Μακρής, με θέμα: «Ζαγόρι - Πολιτιστική κληρονομιά και φυσικός πλούτος», με σύγχρονη

προβολή διαφανειών από το χώρο. Την εκδήλωση, άρτια οργανωμένη και στις πιο μικρές λεπτομέρειες από το Δ.Σ. του Συλλόγου, παρακολούθησαν όλες οι τοπικές πολιτικές και θρησκευτικές αρχές της πόλης.

Μετά τους χαιρετισμούς και

σκήψεις που στάλθηκαν από το Σύλλογο ήταν πολύ περισσότερες και είμαι εξουσιοδοτημένος να εκφράσω τη λύπη τους, γιατί για λόγους διάφορους δεν μπόρεσαν ν' ανταποκριθούν και να τιμήσουν την εκδήλωση).

Πιο αναλυτική περιγραφή της

Σταματία, Βασιλείου-Τζομάκα Ευγενία, Ζαρίδη-Καραγεωργίου Σεβαστή, ο Αλέκος Ξάνθος κι ο Ντομπρινοβίτης Θανάσης Καφέτσιος και το ζεύγος Γιάννη Τσουμάνη (συνγνώμη αν παραλείπω κάποιους). Μοναδική σχιά της εκδήλωσης η απουσία, λόγω παρο-

Μερική άποψη της ασφυκτικά γεμάτης αίθουσας στο «Χατζηγιάνναιο» Πνευματικό Κέντρο.

την ομιλία του κ. Μακρή, εντυπώσιασε το παιδικό συγκρότημα Παραδοσιακής Μουσικής του Δημοτικού Ωδείου Λάρισας. Η όμορφη εκδήλωση έκλεισε αργά το βράδυ σε πλούσια συνεστιάση στο Κέντρο του Φρουρείου. Από πλευράς του Ζαγοριού τίμησαν την εκδήλωση ο Δήμαρχος του Κεντρικού Ζαγοριού κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου και από την ΙΛΕΖ και τη Συντ. Επιτροπή του περιοδικού οι Βασίλης Τζιόβας και Σταύρος Συκιώτης. (Οι προ-

εκδήλωσης καθώς και φωτογραφικό ρεπορτάζ, θα δημοσιεύσουμε στο επόμενο τεύχος.

Όμως, πριν κλείσω τη σύντομη αυτή αναφορά, θάθελα εκ μέρους της ΙΛΕΖ και του περιοδικού να συγχαρούμε θερμά όλους τους Ζαγορίσιους της Λάρισας για την ωραία βραδιά που μας χάρισαν και ιδιαίτερα όλους αυτούς που είχαν την ευθύνη της όλης διοργάνωσης, όπως τους: Γιάννη Κιοσέ (αντιπρόεδρο), τις κυρίες Κοντονάσιου-Τσιγγάνη

δικής —ευτυχώς— ασθένειας του προέδρου και ψυχής του Συλλόγου Γιάννη Ζώη. Όλες μας οι ευχές για πλήρη ανάρρωση και πάντα γερός και λεβεντόκορμος, όπως τον ξέρουμε.

Τέλος θερμές ευχαριστίες σ' όλους τους συνδρομητές του περιοδικού μας, στη Λάρισα, αυτού του αναντικατάστατου —πιστεύουμε— οργάνου επικοινωνίας όλων των Ζαγορίσιων, όπου γης, με την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

B.T.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ...

Σταύρου Συκιώτη

Η 28η Οκτωβρίου 1940 είναι το ιστορικό ορόσημο της νεότερης Ελλάδας. Όσο το 1821 (ο ξεσηκωμός του Ελληνικού γένους για την αποτίναξη του Τουρκικού ζυγού) μακραινεί χρονικά, τη θέση του στο προσκήνιο της Εθνικής μας μνήμης παίρνει η νεότερη εποποιία του 1940. Και στις δυο περιπτώσεις ο Δαβίδ αντιπαρατάχθηκε και νίκησε το Γολιάθ και στα μεγάλα και στο ψυχικό σθένος.

Οι γενετικές καταβολές του λαού μας έχουν αφετηρία την αρχαία μας Ελλάδα, τον ίδιο τύπο τόπο του πλανήτη μας, που οι τότε Έλληνες πρόγονοί μας φιλόσοφοι και ποιητές, με το μεστό, καλλιεργημένο πνεύμα τους μας έδωσαν το ιδεολογικό και νοηματικό περιεχόμενο της Πατρίδας, του Καθήκοντος, της Ελευθερίας, της Ειρήνης, του Δικαίου, της Ανθρώπινης αξιοπρέπειας, του «Μεγάλου, του Ωραίου και τ' Αληθινού». Έκφραση όλων αυτών των αξιών ήταν, ομολογουμένως, η σύσταση αντίστασης των Ελλήνων το ξημέρωμα της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Η επιταπεινωμένη επίθεση της Ιταλίας κατά της χώρας μας, με τις δονητικές συμπεριφορές του Μουσολίνι, από καιρό, είχαν την εξοικείωση των Ελλήνων. Οι εμφανίσεις του στους εξώστες του Παλάτου Βενετίας με τις αστειές γκιομάτσες του προσώπου του και τις θεατρικές κινήσεις του, είχαν καλλιεργήσει διάθεση ψυχαιωσίας, που μεταλλάχθηκε σε αγανάκτηση και μίσος με τον ύπουλο τροπικό σμό του καταδρομικού «Έλλη» στις 15/8/40, ανήμερα της Παναγίας, στον ιερό της χώρο την Τήνο. Το άδικο και η προσβολή του θρησκευτικού συναισθήματος των Ελλήνων, συνεισκόλησε η επίσης ύπουλη και ανάται εισβολή του Ιταλικού

στρατού στο πατρίο έδαφός μας, αποτέλεσαν τα κίνητρα του ιστορικού ΟΧΙ του Ελληνικού λαού και της ομόθυμης σθεναράς αντίστασής του, που καταρράκωσε το γόητρο του σιδερόφρακτου Ιταλικού φασιστικού στρατού και έγραψε σελίδες Δόξας και Ηρωισμού, όπως είναι το έπος του 1940-41.

Έγραφα το 1993 (φύλλο «Ζ» μας 187/Οκτώβριος 1993):

«...Η στενωπός του Καλπακίου, καλή οργανωμένη, είπε ΣΤΟΠ. Το υπερκείμενο ύψωμα της Γκραμπάλας, ανατολικά, ήταν το μόνο πέρασμα προς Γιάννινα, Μέτσοβο και παραπέρα. Και εδώ «ΠΑΙΧΤΗΚΕ» και κρίθηκε — στον Ηπειρωτικό χώρο — η πορεία του πολέμου του 1940, ως τις 11 Νοέμβρη που άρχισε η προέλαση του στρατού μας. Στο μεσοδιάστημα αυτό, η Γκραμπάλα έγινε το μετερίζι που έκλεισε τη διόδο στο πέρασμα του Φασισμού. Ανακαμμένη ολόκληρη από τον καταγιομό του ιταλικού πυροβολικού και των αεροπλάνων, με αλλεπάλληλες καταλήψεις και ανακαταλήψεις, ποτισμένη με το αίμα των υπερασπιστών της, καταγράφει επάξια στην πολεμική ιστορία τον νεότερο Ελληνισμό σαν καινούριο Σούλι και καινούριες Θερμοπύλες...».

Φέτος, ανήμερα 28/10/01, τιμήθηκε η Γκραμπάλα με μια συγκινητική εκδήλωση

μνημοσύνης που έγινε στις 12 το μεσημέρι στον «Τύμβο Μνήμης» που στήθηκε στον αυχένα του Πανετισίου, σύνορα Αρίστης και Ελαφοτόπου, ήταν εκεί εκπρόσωποι και άτομα των γειτονικών χωριών, εκπρόσωποι των Φορέων της «Ένωσης Ζαγορισίων Αθηνών» και «Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρίας (ΙΛΕΖ) με το «Ζαγόρι» της, που είχαν την πρωτοβουλία της ανέγερσής του απέρριπτο «Τύμβου της Γκραμπάλας», ο Δήμαρχος και Δημοτικοί Σύμβουλοι του Κεντρ. Ζαγοριού και ένα πλήθος άλλων ανθρώπων. Ακόμα, ήταν εκεί ένας καταγάλανος - γελαστός ουρανός, οι γύρω πλαγιές μ' όλες τις φθινοπωρινές αποχρώσεις της βλάστησης και φυσικά ο κωνοειδής όγκος της Γκραμπάλας, γκριζοπός και κακοτράχαλος, επικός και αμετακίνητος φρουρός της περιοχής μας, απροσπλάστος φράχτης της επιβουλής εισβολής στον Ηπειρωτικό χώρο. Σίγουρα, εκτός από τα δοξαστικά λόγια όλων των παραγόντων της χώρας μας, τόσο για τον επακό ρόλο όσο και την πρωτεύουσα και σθεναρή αντίστασή της κακοτράχαλης Γκραμπάλας και των ατίθασων υπερασπιστών της, της άξιζε ένα «περικαλλές Μνημείο» ανάξιο της συμβολής της στον πόλεμο του '40. Εκτιμώ, ωστόσο, πως ο λιτός και απέρριπτος Τύμβος που ορ-

θώθηκε στο σημείο εκείνο, είναι συνταριαγμένος με την ανυπόκριτη αναντίκριση της συμβολής της Γκραμπάλας σαν φυσικό, κακοτράχαλο, ογκώδες ύψωμα και της θυσίας των ηρωικών εκείνων υπερασπιστών της που την πότισαν με το αίμα τους. Νιότης και της Ζωής τους.

Κοτρώνα απ' το σώμα της Γκραμπάλας, τα ίδια κοτρώνα που στις επικλινείς εκείνες στιγμές έγιναν προκάλυμμα στο σώμα τους για ν' αποφύγουν τις ριπές του εχθρού, μαζεύτηκαν και συκολήθησαν μεταξύ τους για ν' αποτελέσουν ένα τεχνιτό λίθινο κώνο, συμβατό με τα αρχαϊκά γνωρίσματα των οικισμών της περιοχής. Και στήθηκε εκεί σαν Μνημείο αναφοράς στην εποποιία της Γκραμπάλας του 1940. Πάνω στον Τύμβο, μεταλλικές πινακίδες με το όνομα του κάθε Έλληνα μαχητή που έδωσε τη ζωή του, θα μολογούν στον κάθε περαστικό (ο τύμβος είναι πλάι σε αμαξινό δρόμο), την ιστορία της Γκραμπάλας, που αφού διαστράφηκε το Ελληνικό ΟΧΙ, στον περλιό τότε Κόσμο, είπε το ΕΜΠΡΟΣ για το κίνημα του Ιταλικού στρατού μέχρι την Αδριατική.

Στο λαμπύρισμα του ήλιου οι μεταλλικές πλάκες αντανακλούσαν το φως που, που έφτανε στα μάτια μας σαν ακτίνες της ψυχής των ηρώων τους, που παρευρίσκονταν μαζί μας σ' εκείνες τις στιγμές. Μ' αυτές τις ψυχές των επώνυμων μαχητών της Γκραμπάλας, η δέση του Ιερού, τα δοξαστικά λόγια των ομιλητών, η σκέψη και η ευγνωμοσύνη όλων των παρευρισκομένων συναπαντήθηκαν την Κυριακή το μεσημέρι στις 28/10/01 στον «Τύμβο Μνήμης» της Γκραμπάλας.

Μνημοσύνη αναφοράς έστω το χρονογράφημά μου τούτο...

Στιγμιότυπα

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ...

Σταύρου Συκιώτη

καφέ και κόκκινου. Οι νευρώσεις του πιο ευδιάκριτες και το «χαμόγελο» της ζωής του άτονου, ασθενικού.

— Λυπάμαι, του είπα. Πρέπει να είσαι άρρωστος,

μου μοίρα. Το «πεπρωμένο» που λέτε εσείς ανθρώπινα. Τόσον καιρό που χαζεύεις, όπως και τώρα, αυτήν την κοιλάδα, δεν ξεχώριζες τίποτα, δεν παρατήρησες αλλαγές; Είναι τα ίδια; Μια προσεκτική ματιά πράγματι με βοήθησε να διακρίνω αυτά που δεν είχα προσέξει. Ο «καλοκαιρινός» καιρός του Οκτωβριού συντήρησε το πράσινο στις βουνοπλαγιές και ο κρύος θάλασσας (που τ' αρνάνια και τη φύση παγώνει) δεν κατήφόρισε απ' την Τύμφη. Όταν αντικρίζεις καθημερινά ένα τοπίο, το μάτι εξοικειώνεται μ' αυτό και οι όποιες βαθμιαίες αλλαγές του δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Το κληματοφύλλο μου «άνοιξε τα μάτια».

Η θωριά της κοιλάδας του Βοϊδομάτη μετασχηματίζεται χρωματικά. Ήδη ο πλατανιάς του ποταμού, αυτό το εκτεταμένο ταπέτο των φυλλωμάτων του πήρε καφεκίτρινο χρώμα. Οι πλαγιές της Κουδουνάτας και της Σουμιάς και οι άλλες παρακείμενες, εμφανίζονταν όλες τις αποχρώσεις του βασικών χρωμάτων.

Έτσι, όλη η κοιλάδα γίνεται ένας πανέμορφος ζωγραφικός πίνακας, σε τεχνοτροπία Βαν Γκογκ, «χάρμα ιδέσθαι». Παρατήρησα κι από προηγούμενες χρονιές, πως αυτός ο χρωματικός μετασχηματισμός της φυλλοβόλου βλάστησης ολοκληρώνεται μέχρι 15-20 Νοέμβρη. Και τότε, πράγματι το τοπίο είναι απολαυστικό στα αδηφάγα μάτια του θεατή.

— Λοιπόν; Είχα δικιο; με αποπήρε το κληματοφύλλο. Αφημένος στο ζεστό ήλιο του Οκτωβριού δεν πήρε χαμπάρι πως βρισκόμαστε στο φθινόπωρο. Δεν είναι μόνο τα καιρικά φαινόμενα που το χαρακτηρίζουν (παλιά, βέβαια) είναι και ο χρονικός κύκλος της ζωής. Εγώ ολοκλήρωσα το βιοτικό κύκλο της ζωής μου. Την Άνοιξη κάποιον απόγονο κληματοφύλλο θα πάρει τη θέση μου για να συνεχιστεί η ζωή. Σύμφωνα; Συμφώνησα με τη «διαλεκτική» του κληματοφύλλου και το συμπόνησα με αγάπη, σαν κάθε πλάσμα που παραδίδεται στο όραμα του θανάτου, μα- κράναι στην πορεία του, ώσπου χάνει το ηλιακό φως της ζωής...

Πολύχρωμο φθινόπωρο για την φυλλοβόλο βλάστηση!

Φθινοπωρινή άποψη της Κοιλάδας του Βοϊδομάτη το 1993.

να υποφέρει. Πέρασαν κάποιες δευτερόλεπτα αναμονής.

— Όχι, όχι, μου λέει. Απλώς ακολουθώ τη φυσική

μου μοίρα. Το «πεπρωμένο» που λέτε εσείς ανθρώπινα. Τόσον καιρό που χαζεύεις, όπως και τώρα, αυτήν την κοιλάδα, δεν ξεχώριζες τίποτα, δεν παρατήρησες αλλαγές; Είναι τα ίδια; Μια προσεκτική ματιά πράγματι με βοήθησε να διακρίνω αυτά που δεν είχα προσέξει. Ο «καλοκαιρινός» καιρός του Οκτωβριού συντήρησε το πράσινο στις βουνοπλαγιές και ο κρύος θάλασσας (που τ' αρνάνια και τη φύση παγώνει) δεν κατήφόρισε απ' την Τύμφη. Όταν αντικρίζεις καθημερινά ένα τοπίο, το μάτι εξοικειώνεται μ' αυτό και οι όποιες βαθμιαίες αλλαγές του δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Το κληματοφύλλο μου «άνοιξε τα μάτια».

Η θωριά της κοιλάδας του Βοϊδομάτη μετασχηματίζεται χρωματικά. Ήδη ο πλατανιάς του ποταμού, αυτό το εκτεταμένο ταπέτο των φυλλωμάτων του πήρε καφεκίτρινο χρώμα. Οι πλαγιές της Κουδουνάτας και της Σουμιάς και οι άλλες παρακείμενες, εμφανίζονταν όλες τις αποχρώσεις του βασικών χρωμάτων.

Έτσι, όλη η κοιλάδα γίνεται ένας πανέμορφος ζωγραφικός πίνακας, σε τεχνοτροπία Βαν Γκογκ, «χάρμα ιδέσθαι». Παρατήρησα κι από προηγούμενες χρονιές, πως αυτός ο χρωματικός μετασχηματισμός της φυλλοβόλου βλάστησης ολοκληρώνεται μέχρι 15-20 Νοέμβρη. Και τότε, πράγματι το τοπίο είναι απολαυστικό στα αδηφάγα μάτια του θεατή.

— Λοιπόν; Είχα δικιο; με αποπήρε το κληματοφύλλο. Αφημένος στο ζεστό ήλιο του Οκτωβριού δεν πήρε χαμπάρι πως βρισκόμαστε στο φθινόπωρο. Δεν είναι μόνο τα καιρικά φαινόμενα που το χαρακτηρίζουν (παλιά, βέβαια) είναι και ο χρονικός κύκλος της ζωής. Εγώ ολοκλήρωσα το βιοτικό κύκλο της ζωής μου. Την Άνοιξη κάποιον απόγονο κληματοφύλλο θα πάρει τη θέση μου για να συνεχιστεί η ζωή. Σύμφωνα; Συμφώνησα με τη «διαλεκτική» του κληματοφύλλου και το συμπόνησα με αγάπη, σαν κάθε πλάσμα που παραδίδεται στο όραμα του θανάτου, μα- κράναι στην πορεία του, ώσπου χάνει το ηλιακό φως της ζωής...

Πολύχρωμο φθινόπωρο για την φυλλοβόλο βλάστηση!

να υποφέρει. Πέρασαν κάποιες δευτερόλεπτα αναμονής.

— Όχι, όχι, μου λέει. Απλώς ακολουθώ τη φυσική

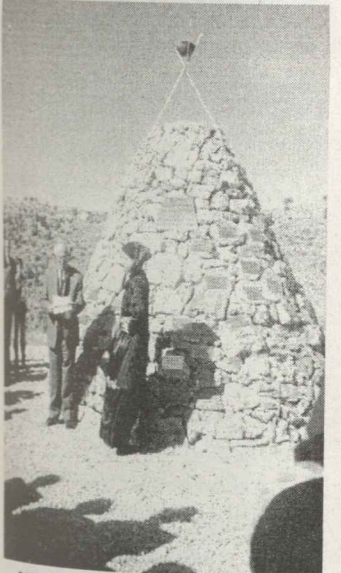
Ο «ΤΥΜΒΟΣ ΜΝΗΜΗΣ» ΣΤΗ ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ

Κάθε χρόνο η μνήμη της επετείου του «ΟΧΙ», οι συγκλονιστικές στιγμές του ιστορικού πρωισμού και αυτοθυσίας, μας αναποφάει στην πραγματικότητα για να αναπολήσουμε, να θυμηθούμε και να θαυμάσουμε, αλλά και να σκεφτούμε, να προβληματιστούμε και να μάθουμε πολλά από την πρόσφατη ιστορία μας. Ιστορία δόξας που γράφτηκε με αίμα και κορυφώθηκε με την περιλάμπη νίκη κατά του εισβολέα.

Γράφει ο ΝΙΚΟΣ Θ. ΥΦΑΝΤΗΣ

Βέβαια, στη σημερινή τεχνοκρατούμενη εποχή, την εποχή του Internet, της κινητής τηλεφωνίας, του υπερκαταναλωτισμού, του άκρατου ατομικισμού και της ακριβής ψευδοκοιταξίας, το ιστορικό παρελθόν όλο και απομακρύνεται, όλο και χάνεται και μας ξεφεύγει. Μόνο όταν το θυμίσουμε στις επετείους τότε κάπου-κάπου, μέσα από τις folklorικές επιδείξεις, ξεπροβάλλουν και μας παραδίδονται στοιχεία γεγονότων, που τα κενά προσπαθούμε να τα συμπληρώσουμε με τη φαντασίωση. Ένα τέτοιο κενό, χρέος προς τους πεσόντες, που οφείλε να το είχε καλύψει η Πολιτεία, το κάλυψε η πρωτοβουλία της «Ένωσης Ζαγορισίων Αθηνών», η «Ιστορική Λαογραφική Εταιρεία Ζαγοριού» (ΙΛΕΖ) και το περιοδικό «Το Ζαγόρι μας».

Πρόκειται για το μνημείο μνήμης που

Ο Τύμβος μνήμης" στη Γκραμπάλα. Ο Πρόεδρος της «Ένωσης Ζαγορισίων Αθηνών» κ. Χρόνης Αριστοδούλος μιλάει για τη σημασία της μάχης στη Γκραμπάλα.

στη Γκραμπάλα οι παραπάνω φορείς για να τιμηθούν εκείνοι που συμμετείχαν στον άριστο και φονικό αγώνα. Ο λιτός και απέρριπτος τύμβος υψώθηκε, όπως παλαιότερες προσφορές των Ζαγορισίων, που θυμούνται τη βαριά σκιά που έριξε τα γεγονότα στον τόπο τους και τον σημάδεψαν τα απαράμιλλα κατορθώματα των πατέρων της Ελλάδας.

Σήμερα, λαμπερή και ηλιόλουστη η μέρα της 28ης Οκτωβρίου. Στις έντεκα η ώρα το πρωί βρεθήκαμε στο μνημείο της «Ζαγορισίας Γυναίκας», στο τέρμα Ροντομά, στην είσοδο σχεδόν του Ζαγοριού. Στην περφόρηση, αποφασιστική η πανώλης ηπειρωτική, ζαλωμένη πολεμοφοδία, έτοιμη να πεζοπορήσει τα κακοτράχαλα βουνά για να προσφύξει τα ηρωικά παλικάρια που μάχονταν τον ύπουλο εχθρό. Από την κορυφή του υψώματος αγκαλιάζει τις

ηπειρωτικές βουνοκορφές και στο βάθος του ορίζοντα αγναντεύει τα Ακροκεράυνια και τα χώματα στα οποία είναι σπαρμένα κόκκαλα των παλικαριών μας.

Σεμνή τελετή, αρκετοί οι προσκυνητές από τα γύρω χωριά. Τριτάγιο για την ανάπαυση των ψυχών που έπεσαν για τα ιδανικά της φυλής μας και λίγα λόγια από τον εκπρόσωπο του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπραγγέλων κ. Καρβούνη Κώστα για τις ηρωικές Ηπειρώτισσες που αιψήφισαν τα κρύα και τα χιόνια και βαδίζαν πιασμένες από το χέρι δύσβατα και ολισθηρά μονοπάτια για να φτάσουν στους μαχητές μας και να τους φέρουν πολεμοφοδία, λίγα ζεστά ρούχα και λιγοστό ψωμί ζυμωμένο με την πυρά της καρδιάς τους.

Ποιήματα στη μνήμη τους από τα κορίτσια της Λαμπριάδειου Σχολής Άνω Πεδινά και στις δώδεκα η ώρα προσκύνημα στα υψώματα της Γκραμπάλας, στο σημείο που παίζθηκαν όλα για όλα, εκεί που κουρελιάστηκε το γόητρο της υπερφιλίας Ιταλίας του Ντούσε.

Γκραμπάλα: Ορόσημο ηρωισμού και αυτοθυσίας. Ο ήλιος λαμπρύνει χρυσώνει τις κορυφογραμμές από τα Άνω και Κάτω Πεδινά, τον Ελαφοτόπο και την Αρίστη ως κάτω στο Καλπάκι και στον κάμπο του Παρακαλάμου. Ο αέρας τσουχτερός μας μαστιγώνει και φέρνει στη μνήμη μας το αβάσταχτο μαρτύριο των υπερασπιστών.

«... Κάπου ένα χιλιόμετρο απόσταση από τη δημοσιά —γράφει ο Άγγελος Τερζάκης— θα ιδείς να παραμονεύει ένα βραχοβούνι κατάγυμο, στρογγυλεμένο, φαλακρό... Είναι η Γκραμπάλα, φρούριο άγριο, βιγλάτορας αποτρεπτικός στον πλάι, όσο χρειάζεται για να παρατηρεί και να δεσποίζει...». Εδώ επάνω στο κατάγυμο και άγριο αυτό φρούριο υψώθηκε ο τύμβος μνήμης και τιμής. Λιτό και απέρριπτο μνημείο που στήθηκε με εισφορές των Ζαγορισίων με την επιγραφή: «Στους πεσόντες υπέρ βωμών και εστιών» και καρφισωμένες μεταλλικές επιγραφές με τα ονόματα των εικοσιενός παλικαριών, όλα Ηπειρωτόπουλα, που έπεσαν υπερασπιζόμενοι τα πατρία και ιερά. Δεμένος ο τύμβος με το τραχύ περιβάλλον, κατασκευασμένος από πέτρες που χρησιμοποιήθηκαν για προχωμάτια.

Συγκίνηση και υπερηφάνεια διακατέχει όλους. Πολεμικές εικόνες, ατμόσφαιρα τρώου, ιαχές, κραυγές αγωνίας, ξεφολόγες γυμνές, σκηνές ανεπανόλητες περνούσαν από τη μνήμη μας και οι καθένας ανάλογα με τις ευαισθησίες του βιώνει τις δραματικές στιγμές.

Στη Γκραμπάλα σε κυριεύουν οι αναμνήσεις. Φανταζόμαστε τους μαχητές μας να οπτασιάζονται την Παναγία και με το όραμά της να συγκρούονται με τον εχθρό σώμα με σώμα και να ανακαταλαμβάνουν τα υψώματα. Από τη νικηφόρα έκβαση αυτών των μαχών κριθήκε τελικά ο πόλεμος κατά των Ιταλών. Σε τέτοιες περιστάσεις το όνομα της Παναγίας συγκινεί δυνατά τους μαχητές. Θα γράψει ο Δημ. Λουκάτος στο πρόσφατο βιβλίο του «Ο οπλίτης στο αλβανικό μέτωπο»: «...Κοιτώντας στα μάτια την Παναγία, αντλεί δύναμη να θαρρείς και να εξασφαλίσεις την προστασία της. Καταλαβαίνεις πως από κανέναν πια δεν περιμένεις βοήθεια...».

Και η σεμνή τελετή αρχίζει. Κόσμος πολύς είχε συγκεντρωθεί από την περιοχή και κατανυκτικά συμμετείχε στα δρώμενα. Εψάλη τριτάγιο για τους «υπέρ πίστεως και Πατρίδος πεσόντες» και το «αίωμία η μνήμη τους» από όλους. Ο Πρόεδρος της

«Ένωσης Ζαγορισίων Αθηνών» κ. Χρόνης Αριστοδούλος, με λίγα μεστά λόγια μίλησε για τη σημασία που είχε η μάχη της Γκραμπάλας στην εξέλιξη του αγώνα και στην τελική απόφαση του εχθρού. Στεφάνια κατετέθηκαν από τον Δήμο του Κεντρικού Ζαγοριού, την Ένωση των Ζαγορισίων

"Η Ζαγορισία γυναίκα του '40" στο ύψωμα Ροντομάνη".

Αθηνών, την ΙΛΕΖ, τα δημαρχιακά διαμερίσματα και από άλλους φορείς του Ζαγοριού. Οι καρδιές όλων σκίρτούν, σφίγγονται, η συγκινησιακή φόρτιση γίνεται φανερή

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ '40

Στη λιτή εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο αγάλμα της Ζαγορισίας γυναίκας στους Ασπραγγέλους, ο Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπραγγέλων κ. Κώστας Καρβούνης έγραψε και απαγγέλει το παρακάτω αφιέρωμα στους άνδρες και γυναίκες της εποχής εκείνης.

Αραγε πόσα θέλουν να μας πουν τούτες οι πέτρες, τούτες οι ράχες, τα βουνά για 'κείνα και τα χρόνια; Χρόνια της φτώχειας —δύσκολα— χρόνια πολέμου —δόξας. Γύρω μας στέκουν βουβά η μνήμη τους δίνει ζωή, μιλά. Τους δίνει όψη γέροντα και πόθο να μιλήσουν. Να πουν γι' αυτά που είδαν που ακούσανε που ζήσαν. Να πούνε για τους Έλληνες που είπαν ΟΧΙ στον εχθρό και τον πολέμησαν μη τα πατήσει και τα λοβιάσει. Για κείνους που άφησαν πίσω τους γυναίκες και παιδιά κι ανήμπορους γερόντους. Και για να μείνει η λευτεριά τίποτα δεν σκιαχτήκαν. Ρίχτηκαν μέσα στη φωτιά με νύχια και με δόντια. Δεν σκέφτηκαν τον θάνατο, το κρύο και την πείνα. Παρά μονάχα ένα είχαν στον νου να μείνει ο τόπος λεύτερος σκλαβιά μη ξαναδούνε. Πολεμήσαν, δόξαστηκαν τον φασισμό ρεζίλιψαν σ' όλη την οικουμένη. Και δώσαν στην πατρίδα μας ψηλή της δόξας θέση. Δώσανε νιάτα στις κορφές από το νιό τους αίμα. Κι άφησαν τα κουφάρια τους ταί για σταυραστούς. Μα νοιώσαν κάτι πίσω τους στο νου και στην καρδιά τους. Τις άξιες γυναίκες τους μανάδες κι αδερφάδες. Που πάντα κράταγαν γερά το βίος και τα παιδιά τους. Γυναίκες με παλληκαριά θάρρος και περηφάνια. Που δεν δειλιάσαν ποτέ και σαν τις Σπαρτιάτισσες τους εξεπροβόδιζαν μ' ένα φιλή και μια ευχή. Γιέ μου να μου 'ρθείς νικητής! Γυναίκες που δεν μείνανε στο σπίτι μαζωμένες με θέλανε απ' τη νίκη αυτή μερίδιο να πάρουν. Ζαλιωμένες κίνησαν από τις πρώτες μέρες σηκώνοντας στις πλάτες τους κιβώτια με σφαίρες. Και στην ανάστροφη ποδιά ζεστό ψωμί και κλούρα να φάνε εκείνοι που άγρυπνοι κρατούσαν τα ταμπούρια. Μα κι ο χειμώνας ο βαρύς με τα πολλά τα χιόνια, τις λάσπες, τ' ανεμόβροχα, τα κρύα και την ψείρα όχι μόνο δεν μπόδισε την λεβεντιά, το θάρρος αλλά τους κοκορόφτερους έκαμε να λουφαξούν. Να πάρουνε τα μάτια τους και την ντροπή αντάμα κι απ' τα δικά μας χρώματα πολύ μακριά να πάνε. Και η νίκη η πολυπόθητη η δαφνοστολισμένη την λεβεντιά στεφάνωσε και την αντρωσύνη. Σ' όλους αυτούς που χάθηκαν μες τ'ης φωτιάς τη δίνη από εμάς τους νιότερους αιώνα είναι η μνήμη.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ 1940

πυροβολαρχίες ως εξής: 6 στο Βαμβέ-
τσο, 5 στο Ζαρνικό και 5 στο Λυκαυ-
γέρι. Τους υπόλοιπους 22 στον
Ταγ/χη Επιμελητείας για τους εφοδια-
σμούς ως φορτοεφορτωτές γιατί
όλοι εργάζονταν χαμάληδες στα Λι-
μάνια. Όλοι μιλούσαν τη μάγκικη
γλώσσα των Λιμανιών. Για παράδειγ-
μα αναφέρω την απάντησή μου που
έδωσαν τα ναυτάκια της Πυροβολαρ-
χίας Βαμβέτσου, μετά τη μάχη στην
αμυντική τοποθεσία, όταν τους συνάν-
τησα στα Πάνω Σουδενά, τους ρώτη-
σα: Πώς αισθάνεσθαι από το κυνηγη-
τό που σας έκανε η Ιταλική Αεροπο-
ρία. Μου είπαν: «Καπετάνιε μας πή-
ραν στο κατόπι και μες από το φόβο
μας κλάσαμε μαμπαίκι». Στο μεταξύ ο
Ξενούλης τους έντυσε στο χακί και
κράτησαν τις ναυτικές στολές για εν-
θύμιο.

4. Το Γενικό Επιτελείο Στρατού
διέταξε την ενίσχυση της Αντιαερο-
πορικής Άμυνας στα Γιάννενα με Μο-
νάδες από την Καβάλα. Μεταξύ αυ-
τών ήταν και η Πυροβολαρχία του
Γιάννη Ζαρνικού. Σε αυτή έπρεπε να
εγκατασταθούν καινούργια ηλεκτρο-
μηχανολογικά μηχανήματα που ήρθαν
από τη Γερμανία και εστάλησαν στα
Γιάννενα. Η εγκατάστασή τους θα γί-
νονταν από μένα. Ο Ζαρνικός έμαθε
το περιεχόμενο της εμπιστευτικής
διαταγής και το πρωί της επομένης
ημέρας ήρθε και κάθισε μαζί μου στο
Λεωφορείο που μετέφερε τους
Αξ/κούς στο Στρατόπεδο. Εκεί με ενη-
μέρωσε και είχαμε την πρώτη γνωρι-
μία.

Όταν φθάσαμε στο Στρατόπεδο με
κάλεσε ο Συν/χης Γ. Κοντολέων στο
γραφείο του. Με δέχτηκε πολύ ευγε-
νικά και μου μίλησε καλακευτικά για
την τεχνική μου κατάρτιση. Μου είπε
ότι ο Ζαρνικός είναι καλός Αξ/κός και
συνεργάσιμος. Μου ζήτησε να του
γράψω τα αποτελέσματα και να χρει-
αστώ βοήθεια δια επέμβει αμέσως. Εγώ
χάρηκα πολύ, γιατί θα πήγαινα στην
πατρίδα μου. Ο Ζαρνικός όμως ήταν
πολύ στενοχωρημένος γιατί η διατα-
γή ήταν ασαφής εις ότι αφορά την τύ-
χη της οικογένειάς και των αποσκευ-
ών. Καθόριζε μόνο ότι οι Αξ/κοί θα φέ-
ρουν πολλή εκστρατεία. Αργότερα
μας πληροφορήσαν ότι οι αποσκευές
θα παραλειφθούν από τις αρμόδιες
αρχές και θα αποθηκευθούν σε ασφα-
λές μέρος. Εκεί τις βρίσκουν οι βούλ-
γαροι κατακτητές και φυσικά λεηλα-

τήθηκαν. Η γνωριμία με το Ζαρνικό
γρήγορα μετεβλήθη σε αλληλοεκτί-
μηση και φιλία. Ήταν λαμπρός Αξ/κός
και θαυμασίος άνθρωπος με διαμαντέ-
νιο χαρακτήρα. Στα Γιάννενα μας βρή-
κε ο πόλεμος. Μαζί μείναμε στην ίδια
σκηνή. Μαζί μοιραστήκαμε τις βροχές
του Νοέμβρη, τα χιόνια του Δεκεμβρή,
τα κρουπαγήματα του Γενάρη και Φεβ-
βάρη του 1941. Μαζί αντιμετωπίσαμε
τις φοβερές αερομαχίες της εαρινής
επίθεσης του Μουσολίνι με τα Ιταλικά
βομβαρδιστικά και τα γερμανικά Στού-
κας μέχρι τέλους Απριλίου που έγινε
η Συνθηκολόγηση του Τσολάκογλου.

Εγώ πολλές φορές απομακρυνό-
μουνα συνοδεύοντας τον αρχηγό Πυ-
ροβολικού Π. Μαυρογιάννη. Επίσης
για τεχνική στήριξη διαφόρων Μονά-
δων όπως της αντιαεροπορικής Πυρο-
βολαρχίας στην πρέβεζα, των εγκατα-
στάσεων του μεγάλου Κέντρου Επι-
κοινωνιών στη Μονή Βελός. Εδώ θα
σταθώ να σας διηγηθώ ένα εύθυμο πε-
ριστατικό το οποίο μου διηγήθηκε
ένας από τους τηλεφωνητές του Κέ-
ντρου, το οποίο έχει ως εξής: «Ο Υπο-
λοχαγός Ντούρος ζήτησε από τον τη-
λεφωνητή να τον συνδέσει με τον
Ταγ/χη Ανδρουλακάκη, ο οποίος ήταν
λίγο βαρύνος. Η σύνδεση έγινε και ο
Ταγ/χης δεν άκουσε καλά το όνομα.
Νόμισε ότι έχει συνδεθεί με τον
υπολ/γό Χαρίλαο Κολοτούρο και του
είπε: Χαρίλαε δεν σε ακούω καλά και
σε λίγη ώρα θα έλθω να σε δω. Ο
Ντούρος το άκουσε αυτό και είπε στον
τηλεφωνητή να εξηγήσει στον Ταγ/χη
ότι δεν είναι ο Κολοτούρος, αλλά ο
Ντούρος χωρίς κόλο».

5. Η πυροβολαρχία του Ζαρνικού
ήταν μία από τις καλύτερες Αντιαερο-
πορικές στο Μέτωπο της Αλβανίας,
διότι είχε τις περισσότερες επιτυχίες.
Αυτό οφειλόταν στους πολύ καλούς
υπαξιωματικούς και στρατιώτες που
υπηρετούσαν τα ηλεκτρομηχανολο-
γικά μηχανήματα που κατευθυντήρα
των πυροβόλων. Θυμάμαι τους Λο-
χίες Θασίτη και Τσερεντσούλια και πά-
νω από όλους τον Χρήστο Μπιτσάκο.
Επίσης τους μηχανικούς συντηρητές
με επικεφαλής τον Βαγγέλη Πλιάκη
που είναι εγκατεστημένος στη Θεσ/νί-
κη. Καλή του ώρα. Θα ήταν παραλει-
ψη να μην αναφέρω το γιατρό Κώστα
Βογιατσάκη που αγωνιζόταν να κρα-
τήσει στη ζωή παλλικάρι ακτυπημένα
από βόλια και κρουπαγήματα.

6. Στο μέτωπο όλα κανείς μπορεί

να τα ξεχάσει. Ένα μόνο αναζητεί και
περιμένει με λαχτάρα. Αυτό είναι το
γράμμα από το σπίτι. Αυτό ζωντανεύει
τις πιο γλυκές αναμνήσεις, γιατί πε-
ρικλείει τα όσα και ιερά, τα άγια των
αγίων. Τους γονείς, τη γυναίκα, τα
παιδιά, τα αδέρφια, ακόμα τα άψυχα
που σχηματίζουν την ατμόσφαιρα της
ζεστασιάς.

Συνάντησα στα υγειονομικά αυτο-
κίνητα παλλικάρια τραυματισμένα.
Παράκλησή τους «Μη μάθουν τίποτα
στο σπίτι». Άλλους ακρωτηριασμέ-
νους «Πως θα με δουν στο σπίτι» και
τα μάτια τους γέμιζαν δάκρυα.

Μέσα στα γράμματα που έπαιρναν
οι πολεμιστές μας υπήρχε και το ει-
δύλλιο: «Ο έρωτας που ήταν κρυ-
φό» όπως τον ερμήνευε σε ένα
όμορφο τραγούδι της εποχής εκείνης
η γλυκύτατη Μαίρη Λω.

Το ειδύλλιο ζωντάνευε με τη μόδα
που επικρατούσε στις μαθήτριες των
τελευταίων τάξεων των Γυμνασίων,
να γράφουν γράμματα όχι μόνο στους
στρατευμένους που συμπαινούσαν,
αλλά και σε άγνωστους που έπαιρναν
τη διεύθυνσή τους ή ακόμη και στο
μάλλινα είδη που έστελναν μέσω της
οργανώσεως της φανέλλας του Στρα-
τιώτη. «Παλλικάρι μου σου τα στέλνω
να ζεσταθείς με την αγάπη μου», όνο-
μα και Διεύθυνση.

Πολλές περιπτώσεις αλληλογρα-
φούντων προχώρησαν στην ανταλλα-
γή φωτογραφιών και κατέληξαν στον
Υμέναιο.

7. Σημειώνω ότι τα πρόσωπα και
τα περιστατικά που αναφέρω είναι
πραγματικά.

Ι. Μησιτσίδης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ Για τους πεσόντες Ζαγορίσιους του 1940-41

Στο προηγούμενο τεύχος του
Οκτωβρίου στις «Μηνίες ετο-
ποιίας του 1940-41» δημοσιεύ-
με κατάλογο 17 Ζαγορίσιων νε-
κρών στον πόλεμο του 1940-41.
Τα ονόματα αυτά αντιγράψαμε
από Γιαννιώτικη εφημερίδα
προηγούμενους τών.

• Έτσι η όποια παράλειψη δεν
μπορεί να είναι του περιοδικού
μας.

• Όσοι Ζαγορίσιοι έχουν δι-
κούς τους νεκρούς ας μας το
γνωστοποιήσουν να δημοσιευ-
θούν συμπληρωματικά.

«Το Ζαγόρι μας»

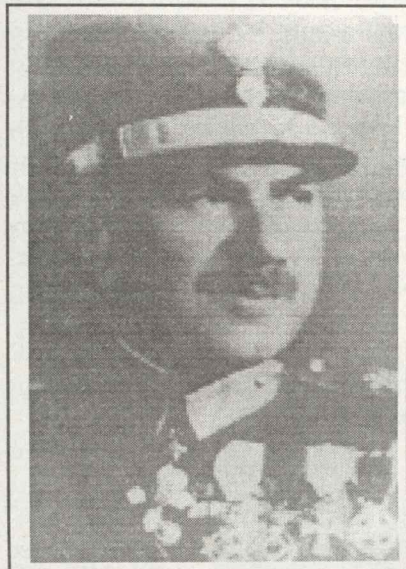
μενο στο παρακάτω γεγονός:
Ο Ζώνιος είχε ένα γιο ο οποίος αποβύ-
στην Αθήνα και συγκατοικούσε στο ίδιο δωμά-
τιο με ένα άλλο νέο από τη Βίτσα, το Στεφάνο
Αρτώζη. Μία μέρα ο γιος του Ζώνιου βρέθηκε
από το Στεφάνο στο δωμάτιο δολοφονημένος.
Η αστυνομία δεν κατάφερε να βρει ποιος είναι
ο ένοχος, αλλά με τη συμπεριφορά του πατέρα ο
Στεφάνος Αρτώζης συνεληφθηκε, δικάστηκε
καταδικάστηκε ως ένοχος για το φόνο και δό-
θηκε στη λαμπή. Παρ' ό,τι ο Στεφάνος
από την αρχή μέχρι που εκτελέστηκε υποστή-
ριξε ότι είναι αθώος, κανένας δεν τον πίστεψε
και περισσότερο ο πατέρας Ζώνιος.

Ετσι κατά πως λέγεται η ψυχή του πατέρα
Ζώνιου δεν μπορούσε να ηρεμήσει, γιατί με-
τέπειτα την επιμονή του πλήρωσε με το αίμα του ενός
αθώου.

Στάθης Βασδέκης

ΗΠΕΙΡΟΣ ΠΡΟΜΑΧΟΥΣΑ: Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940-41

κροί του Ελληνικού Στρατού κατά τον Β'
Παγκόσμιο Πόλεμο 1940-45", Τόμο της
Δ/σης Ιστορίας Στρατού του ΓΕΣ (σχη-
μα μεγάλο δερματόδετο, σελίδες 628)
με Διευθυντή τον Αντιστράτηγο Γρηγό-
ριο Μούργελα, συνεργάτη του Στρατη-
γού Θρασύβουλου Τσκαλώτου, Αρχη-
γού ΓΕΣ και οικογενειακού φίλου, παί-
ρουμε με απόλυτα στοιχεία για τους Ηρω-
ες και Πολύτες. Με την ευκαιρία εκφρά-
ζω ευγνώμονες Ευχαριστίες προς τον κ.
Διοικητή του Στρατιωτικού Τυπογρα-

Γράφει ο Λευτέρης
Παπαθανασίου

Αθάνατες μορφές Νεκρών και Ζω-
νών. Λοχίας Πεζικού ΦΕΤΑΝΗΣ Ευ-
στάθιος του Ζήση-Ανθός Μηχανικού κ.
Κλέαρχος Αλκιβιάδης ΠΕΛΛΕΝΗΣ (εφη-
μέρις Τρίτης ηλικίας, από Ελατή Κεντρι-
κού Ζαγορίου). Ο άλλος ήρωας, αιώνιος
παύρας της Κραμπάλας ως ομαδάρ-
χης Πολυβόλων, ο Ευστάθιος Φετάνης
γεννήθηκε στο Εκκλησοχώρι Δωδώνης
Ιωαννίνων.

ΔΗΜΑΡΤΟΣ Σωκράτης: Αντιστρά-
της (Βουρμάνη Κόντσα 1891 -
Αθήνα 1966). Τα στοιχεία από Εγκυκλ.
"Παύρας Λαρούς Μηριτάνικα, σελ. 167:
Είχε μέρος στους Βαλκανικούς Πολέ-
μους, στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και
στην Μαρασιτική εκστρατεία (Σημ.
προς: για τον ένοδο συμπατριώτη
Στρατηγό και Υπουργό γράφουμε πολλές
φορές στην εφημερίδα μας "Τα Γιάννι-
να").

Κατά τον Πόλεμο 1940-41 διετέλε-
σε Διοικητής Ταξιαρχίας Ιππικού (Οκτω-
βρίου - Δεκεμβρίου 1940). Σε επαφή με
τον εχθρό από την 1η Νοεμβρίου κινήθη-
με ευστοχώς επιθετικούς ελιγμούς
τους Σμαρίνα - Διοτράτο και πέτυχε
ΕΠΕΡΑΝΗ ΝΙΚΗ κατά της Μερραρχίας
Ταύλια του Υποστράτηγου Μάριο Τζι-
νι. Από τον Δεκέμβριο 1940 Διοικητής
της XII Μερραρχίας Πεζικού (μολονότι δεν
προσέρχονταν από το πεζικό), διακρίθηκε
κατά την αποκρούση της Ιταλικής εαρι-
νης επίθεσης στον τομέα του Β' Σώμα-
τος Στρατού (Μάρτιος 1941). Μετά τον
πόλεμο, εξελέγη Βουλευτής Ιωαννίνων
Ελληνικού Συναγερμού 1952-1956 και
Διευθυντής Υπουργείου Εθνικής Αμύνης
1956-1957 (Νοέμβριος 1952-4 Μαΐου 1953),
Υπουργός Στρατιωτικών (4 Μαΐου
1953-15 Δεκεμβρίου 1954) στην Κυβέρ-
νηση Αλέξ. Παπάγου".

Ακολουθούν αποσπασματικές μαρ-
τυρίες και ιστορικά στοιχεία για τα ηρω-
ικά αποσπάσματα του ένοδου Στρατού
μας, της Μονάδας του, την θρυλική VIII
Μερραρχία των Ηπειρωτών του Αθανά-
σιου Στρατηγού Χαράλαμπος Κατσιμή-
του και τις άλλες Μεγάλες Μονάδες
μας, παρελθόντα στα γραφόμενα για τον
ένοδο μας γ' αναφέρω κάτι για τον
Αλέξανδρο Δημάρατο.

Ο γραφόμενος είχε την τιμή να τον συ-
ντηρήσει αρκετές φορές σε φιλική σπι-
τιά και να του "κλέψει" πολλά ιστορικά
στοιχεία ήδη καταγεγραμμένα. Ήταν
καταδικασμένος του Πνεύματος, Ευπατρι-
στής, απλός και ευγενικός, σεμνός, ο άν-
θρωπος της διπλανής πόρτας. Ο αδελ-
φός του, αξιωματικός Δημήτριος Δημά-
ρατος, Συμβολαιογράφος, είχε σύζυγο
την Ελπίδα, την Ελπίδα Ελπίδα, την
Ελπίδα. Επρόκειτο για την ερίτιμη αρχό-
νισσα, την ευγενέστατη Ανδρονίκη, την
πολύ ιδιαίτερα τιμούσε και αγαπούσε ο
Ελπίδας Στρατηγός Σωκράτης Δημάρα-
τος. Από το ιερό Βιβλίο "Αγώνες και Νε-

χαριστίες για την «ανακάλυψη» των κα-
τορθωμάτων του αγαπημένου τους
ήρωα. Μας προσέφεραν τσίπουρο, κα-
ρυδιά, αγάπη. Προϊόντα της Γενέθλιας
της, της Γης που υπερασπίστηκε και έ-
πεσε ηρωικά ο καλός της πατέρας. Η τιμή
είναι δική τους και δική μας. Τους ήρωες
δεν τους κλαίνει! Τα τραγούδια τους πρέ-
πουν, μια ευχή, ένα τσίπουρο... Να είστε
καλά, αγαπημένοι φίλοι, και να τον θυ-
μάστε, όπως κι εμείς: ο Τάσιος Κώτης,
η Ευανθία Γεωργάκη, τα στελέχη και οι
συντάκτες και η ταπεινότητά μου...

Από το Βιβλίο «Τα Δύο ΟΧΙ Του Τα-
ξιαρχου Κων/νου Πανταζή» παραθέτου-
με απόσπασμα για τον Φετάνη (σελ.
153):

"Την 25ην και 26ην Νοεμβρίου ο
11ος λόχος (Λοχαγός Λάιος) που κατείχε
το Β.Α. τμήμα του υψώματος Ακρορράχη
(877.06) εδέχθη κατ' επανάληψιν ισχυ-
ράς αντεπιθέσεις του εχθρού, υποστηρι-
ζόμενος με πυροβολικό και όλμους, αλ-
λά τους απέκρουσε και εκκρίθηκε τας θέ-
σεις του. Είχαν απωλείας 4 οπλίτες νε-
κρούς και τραυματίες τον εφ. Ανθ'όν
Θεόδωρου και 14 οπλίτες. Η διμοιρία πο-
λυβόλων που υπεστήριζε τον λόχον είχε
2 οπλίτες νεκρούς και 4 τραυματίες.
Από τους δύο νεκρούς της διμοιρίας πο-
λυβόλων ο εις ήτο ο έφεδρος λοχίας Φε-
τάνης Ευστάθιος που είχε διακριθεί εις
τάς μάχας Κραμπάλας και Ψηλορρά-
χης.

Την 26ην Νοεμβρίου, όταν οι αντεπι-
τιμήσεις Ιταλοί είχαν φθάσει εις τα 100
μέτρα και παραπλεύρως στρατιώται της
ομάδας του εφονεύοντο και ετραυματι-
ζόντο, ο Λοχίας Φετάνης, από το Εκκλη-
σοχώρι Κουρνήτων, όρθιος κατήλυε
τα πυρά των πολυβόλων, φωνάζων εις
τους στρατιώτες, "βαράτε τους", μέχρις
ότου ριπή πολυβόλου του εχθρού τον
εγάλασε το κεφάλι. Αλλά το ύψωμα
Ακρορράχη εκρατήθη και οι Ιταλοί απε-
κρούσθησαν με πολλές απωλείας".

ΕΙΔΟΠΟΙΩΣ ΔΙΑΦΟΡΑ: Ελληνική μας
λεβεντιά και φιλότιμο και απέναντι δο-
λιότητα και κατάντια... 27-28 Οκτωβρίου,
Εφημέριος η 28η Οκτωβρίου 1940: Την
παραμονή ζήτησαν δανεικό ψωμί (ένας
υπαξιωματικός και δυο οπλίτες από το απέναν-
τι Ιταλικό Φυλάκιο) και την επόμενη μέ-
ρα έπνιξαν στο αίμα τους δικούς μας.
Δυο άρτους ζήτησαν και ο δικός μας αρ-
χιφύλακας με τους στρατιώτες τους
έδωσαν πέντε, κρατώντας για τον εαυτό
τους μόνο μία κουραμάνα!

Η διακρίνουσα πάντοτε τον Έλληνα
εθνική φιλοτιμία... πληρώθηκε με το αί-
μα τον Έλληνα σκοπού! Ανανδρή πράξη
δειλών μακαρονάδων...

Σχετικό είναι το παρακάτω ποίημα,
που δημοσιεύτηκε στις 18 Νοεμβρίου
1980 στην εφημερίδα "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ
ΜΕΛΛΟΝ" της Λέλας Γκογκώνη-Αμπα-
ζή, αγαπημένης μας φίλης και κόρης του
σεβαστού φίλου αξιωματικού Θανάση
Γκογκώνη (αριθμ. φύλλου 97/907, Τρίτη
18-11-1980, που έλαβα στην Καλλιθέα
Αττικής, όπου υπηρετούσα τότε...):

ΣΝ' ΑΡΡΕΝΤΑ

Υπάρχω; Η απλώς είμαι ο απόηχος κάποιας διάφανης κλαγγής,
που έρχοντας ψυχοραγιά στην πλήμνη των ανέμων, ο γόος κάποι-
ας βραχύβιας αστραπής, προτού η λάμψη της χαθεί στο νύχι του
τυφώνα, είμαι εν τέλει κάποια εξώκοιτη κι αποζευκτική κραυγή ή ένα
ενύπνιο άθυρμα του θεϊκού Μορφέα, π' όταν ξυπνά καταβυθίζουμε
ξανά στην άβυσσο της σιωπής και της ατιμίας λήθης;

Φωκίων Ιωάν. Καψάλης

ΦΥΛΑΚΙΑ
(Ταπεινό αφιέρωμα στα μαρτυρικά φυλά-
κια του 1940)

Αποβαδύς γυρέψανε ψωμί:
-Δος μας, συνάδελφε ένα καρβέλι.
-Πάρε δυο!

Εγκάρδια ο Έλληνας φρουρός
Ψωμίζει τον Ιταλό.

Και, πριν να ξημερώσει...
οχιά, ο χθεσινός εκείνος,
σερνάμενος ζυγώνει.

Το αλαφιασμένο ρώτημα του Έλληνα:

-Τις εί;
Του πολυβόλου του η ριπή του πορφυρώ-
νει.

Σγκώνει την αυλαία του ο Καλαμάς.
Σγκώσει την αυλαία της η Πίνδος.

-Τις εί;
Οχι! Ποτέ δεν θα διαβείς
Στην ιερή μας γη εσύ,
Του 20ου αιώνα ο Μήδης!

.....
Φυλάκια, βαφτισμένα
Στων Ακραιών τα' αίλικα αίμα,
Παγκόσμιος λευτεριάς
Ελληνικού πυρσού,
Αίσιαστο στα τετραπέρατα
Το λάβρο μήνυμά σας:

-Τις εί;!

Χρή Αχαϊκού

Κλέαρχος Πελένης
(από Ελάτη Κεντρ. Ζαγορίου)

Για τον ζωντανό ήρωα, έφηβο της
Τρίτης Ηλικίας, λάτρη του χωριού του,
Ευπατριώτη και εξαιρετό συμπατριώτη κ.
Κλέαρχο Πελένη, γράφει τα παρακάτω
ο θρυλικός Στρατηγός Χαράλαμπος Κα-
τσιμήτρος στο βιβλίο του "Η ΗΠΕΙΡΟΣ
ΠΡΟΜΑΧΟΥΣΑ" (Η δράση της VIII Με-
ραρχίας στον πόλεμο 1940-41), Αθήνα
1953 και 1982 (μου το είχε στείλει στον
Πειραιά, όπου υπηρετούσα, ο φίλος Υπο-
στράτηγος Γεώργιος Κατσιμήτρος,
αξίος γιος του θρυλικού Πολέμαρχου):

"Η Ηπειρος Προμαχούσα", σελίδα
110: "Όλος ιδιαίτερα είχε σημασία η
επιτευχθείσα καταστολή της μεγάλης
γέφυρας ΚΤΙΣΜΑΤΑ-ΧΑΝΙ (Αριστινίας),
ήτις επραγματοποιήθη υπό σφοδρόν
εχθρικόν πυρ, υπό απασπάσεις των
του εφεδρού ανθυπολοχαγού Μηχανι-
κού ΚΛΕΑΡΧΟΥ ΠΕΛΛΕΝΗ, όστις επέ-
δειξαν ηρωισμόν και θάρρος εν τη εκτε-
λέσει του καθήκοντος, αυτοπροσώπως
πυροδοτήσαν την εστίαν υπονομιεύσεις.

"Η ολοκληρωτική καταστροφή της
γέφυρας ταύτης θα επεβράδυνε μεγα-
λώς την κίνηση των μηχανοκινήτων Φα-
λάγγων του εχθρού. Επίσης αντεπιτά-
χθη η γέφυρα ΑΓΙΩΝ υπό αποσπάσμα-
τος του γενναίου Ανθ'στου Μηχαν. ΤΣΕ-
ΚΕΝΗ ΑΝΔΡ. Καταστραφείσα σχεδόν
ολοκληρωτικώς".

Άρωμα εποχής και έπαινος για τον
Κλέαρχο Πελένη υπάρχουν και στο βι-
βλίο "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΟΠΟΙΑ" 1940 -
1941 του μεγάλου μας Άγγελου Τερζά-
κη, βιβλ. "Εστίας" Δεύτερη Έκδοση
1980.

Ο ΖΩΝΙΟΣ

• Αξιοπερίεργα από την ιστορία μας

ποίησε να έρθουν χωροφυλάκοι. Σε δύο μέρες
έφτασε από το Καπέσοβο όπου ήταν ο σταθ-
μός, ένα μπουλούκι (Τουρκοί) και περικυλίω-
σαν το σπίτι. Οι θόρυβοι όχι μόνο σταμάτησαν,
αλλά εντάθηκαν περισσότερο. Τότε ο επικεφα-
λής των χωροφυλάκων διάταξε να μπουν στο
σπίτι. Μπαίνοντας στο σπίτι με πολλές προφυ-
λάξεις το βρήκαν σε άθλια κατάσταση, μισοε-
ρειπωμένο. Πουθενά δεν υπήρχαν σοβάδες
και το σπίτι ήταν έτοιμο να καεί.

Την άλλη μέρα μετά το θάνατό του στο
σπίτι άρχισαν να γίνονται παράξενα πράγματα.
Χωρίς να βρίσκεται κανείς μέσα σ' αυτό άρχι-
σαν να πέφτουν σοβάδες, πέτρες, και ξύλα
από τη στέγη. Γινόταν τέτοιος θόρυβος ώστε
έγινε πολύ γρήγορα αντιληπτό από τους περα-
στικούς, οι οποίοι ειδοποιήσαν φοβισμένοι τον
πρόεδρο του χωριού. Αυτός αφού διαπίστωσε
και ο ίδιος τα όσα συνέβαιναν στο σπίτι, ειδο-

σούν τρεις χωροφυλάκοι να φυλάνε το σπίτι,
για να ανακαλύψουν και τη συνέβαινε και οι
υπόλοιποι επέστρεψαν στο Καπέσοβο.
Την επόμενη ημέρα οι θόρυβοι συνεχίστη-
καν και κράτησαν αρκετό καιρό και σταμάτη-
σαν μόνο όταν ο παπάς του χωριού κλήθηκε να
εξορκίσει το φαινόμενο. Μόλις σταμάτησαν η
φρουρά επέστρεψε στη βάση της, χωρίς να εέ-
χει ανακαλύψει τη συνέβαινε.

Οι κάτοικοι δεν μπορούσαν να εξηγήσουν
το φαινόμενο και οι συζητήσεις έδιναν και
έπαιρναν. Στο τέλος κατέληξαν σε μία ερμη-
νεία και απέδωσαν το ανεξήγητο αυτό φαινό-

Στην Κάτω Βίτσα υπάρχει σήμερα ένα σπι-
τι, το Ζωνιάτικο όπως το λένε, στο οποίο σημε-
ρα κατοικούν οι οικογένειες των αδερφών Μι-
χαήλ Βασδέκη.

Στα μέσα του 19ου αιώνα στο σπίτι αυτό
κατοικούσε ο Χριστόδουλος Ζώνιος. Κάποια
μέρα ο Ζώνιος πέθανε και τον έθαψαν στο νε-
κροταφείο πάνω από την εκκλησία της Πανα-
γίας. Το σπίτι όπου έμενε ερημώθηκε, γιατί δεν
είχε μείνει κανένας από την οικογένειά.

Την άλλη μέρα μετά το θάνατό του στο
σπίτι άρχισαν να γίνονται παράξενα πράγματα.
Χωρίς να βρίσκεται κανείς μέσα σ' αυτό άρχι-
σαν να πέφτουν σοβάδες, πέτρες, και ξύλα
από τη στέγη. Γινόταν τέτοιος θόρυβος ώστε
έγινε πολύ γρήγορα αντιληπτό από τους περα-
στικούς, οι οποίοι ειδοποιήσαν φοβισμένοι τον
πρόεδρο του χωριού. Αυτός αφού διαπίστωσε
και ο ίδιος τα όσα συνέβαιναν στο σπίτι, ειδο-

Απρίλιος του 1941. Ύστερα από την εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, και την κατάρευση του μετώπου, στην περιοχή μας εγκαταστάθηκαν Ιταλικά στρατεύματα. Στην Αρίστη εγκαταστάθηκε σταθμός Αστυνομίας με πέντε καραμπινιέρους και έναν Αποντάτο.

Ήταν Μάιος της αυτής χρονιάς όταν βλέπουμε να έρχεται στο Πάπιγκο ένας λόχος στρατού και να στρατοπεδεύει στην πλατεία του Αϊ Γιώργη. Ο επικεφαλής της μονάδας ζήτησε τον πρόεδρο της κοινότητας και επειδή δεν εβρέθη, παρουσιάστηκε ο γραμματέας της κοινότητας Μίχος Πρωτοσύγγελος. Επειδή ήταν αδύνατο να συνεννοηθούν ειδοποιήθηκε ο πατέρας μου Μεγακλής που μιλούσε πολύ καλά τα Ιταλικά. Όταν έφτασε τρεις αξιωματικοί ο γραμματέας της κοινότητας και ο Μεγακλής εγκαταστάθηκαν στην αυλή του σπιτιού του Μίχου Πρωτοσύγγελου. Η κυρά Όλγα έφτιασε καφέδες και έβγαλε στην αυλή ένα τραπέζι και μερικές καρέκλες και έτσι έγινε ένα πρόχειρο γραφείο.

Από την κουβέντα διαπιστώθηκε ότι είχαν στα χέρια τους κατάσταση τι ντουφέκια είχε το κάθε σπίτι. Είπαν στον Μεγακλή ότι η κατάσταση είναι σωστή γιατί προέρχονται από άνθρωπο του χωριού. Ποιός ήταν ο καταδότης αυτό δεν το μάθαμε ποτέ.

Το μεγάλο πρόβλημα ήταν τι ακριβώς είχαν γραμμένο για το κάθε σπίτι. Αν πήγαινες παραπάνω ένα όπλο, τότε θα άρχιζαν οι αμφιβολίες και ποιός μπορούσε να ξέρει τι τροπή θα παίρναν τα

Παπιγκιώτικες ιστορίες της Ιταλογερμανικής Κατοχής Οι Ιταλοί και τα ντουφέκια

πράγματα.

Ευτυχώς τον κατάλογο με τα ονόματα ο Ιταλός τον άφησε επάνω στο τραπέζι. Με τρόπο ο Μεγακλής διάβαζε μερικά ονόματα που με τρόπο πάλι έλεγε σε κάποιον χωριανό. Τρέξτε και ειδοποιήστε τους τάδε τους έχουν χρωμένε στα τάδε όπλα. Το πρόβλημα ήταν για τα δίκανα γιατί από πολεμικά είχε το χωριό να τους δώσει όσα και αν θέλανε.

Με τον τρόπο αυτό σιγά-σιγά οι χωριανοί έφεραν ότι τους είχαν χρωμένους. Η διαφορά ήταν ότι τους φέρανε ότι άχρηστο υπήρχε κάθε σπίτι. Βέβαια από όλη την παλιατζούρα που παραδόθηκε ήταν και μερικά δίκανα μπροστογιομή που σήμερα θα ήταν καλές αντίκες. Όταν φόρτωσαν στα μουλάρια όλη την παλιατζούρα που είχε παραδοθεί ο ένας φαντάρος λέει στον άλλον. Μωρέ Μάριε με αυτά τα όπλα μας κατασκώτωσαν οι Έλληνες. Οι Ιταλοί ευχαριστημένοι, καθότι φέρανε εις πέρας την αποστολή τους χωρίς καμία ανωμαλία χαιρέτισαν τους χωριανούς και φύγανε. Αργότερα όμως παρουσιάστηκε άλλο πρόβλημα με την καραμπινιέρα της Αρίστης. Οι Παπιγκιώτες τα καλά δίκανα δεν τα είχαν παραδώσει όπως και τα καλά πολεμικά. Τα μεν πολεμικά χρειάστηκαν αργότερα για την Εθνική Αντίσταση, τα δε δίκανα για το κυνήγι. Το κυνήγι στην κατοχή δεν γινόταν για σπορ αλλά ήταν και ένας ακόμη τρόπος επι-

βιώσεως. Λόγω του ότι όλες οι εκτάσεις περίξ του χωριού καλλιεργούντο με σιτάρι, καλαμπόκι, φακές, ρόβι, κηπευτικά και αμπέλια το κυνήγι ήταν άφθονο. Οι πέρδικες και τα περιστέρια σε χιλιάδες, οι δε λαγοί σε εκατοντάδες.

Ένας τόπος που κρατούσε πολλούς λαγούς ήταν τα αμπέλια. Πολλοί κυνηγοί πήγαιναν προς τα εκεί χωρίς να σκεφθούν ότι η έκταση αυτή ήταν απέναντι από την Αρίστη και οι ντουφεκιστές πθανόν να ακουγόταν από το σταθμό των καραμπινιέρων. Μια χειμωνιάτικη μέρα φθάνουν στο χωριό τρεις καραμπινιέροι με τον Αποντάτο. Ζήτησαν τον Μεγακλή γιατί ξέρανε από άλλες φορές ότι γνωρίζει Ιταλικά. Όταν έφθασε του λένε. Τι όπλα παραδώσατε, αφού εμείς κάθε μέρα ακούμε ντουφεκιές.

Ο Μεγακλής προσπαθούσε να τους πείσει ότι αυτό που ακούγανε δεν ήταν ντουφεκιές. Η τύχη βοήθησε. Πάνω στη συζήτηση ξεκινάει μια χούνη (χιονοστιβίδα) από τα απότομα βράχια και συγκεντρωμένα από τον Κούπο με τόσο θόρυβο και βροντή σαν να έριχνες κανονικές και όχι ντουφεκιές. Αυτό ήταν.

Να βλέπετε τους λέει τι ακούτε από την Αρίστη. Οι Ιταλοί φύγανε ευχαριστημένοι ανεξαρτήτως αν πιστεύανε ότι αυτό ήταν σωστό ή δικαιολογία. Ήταν και γι' αυτούς ένας τρόπος να δικαιολογηθούν.

στους ανωτέρους των σε περίπτωση που ακούγανε κάτι.

Το πως τώρα οι χωριανοί κατορθώσανε και γέμιζαν φουσκία μια και στο εμπόριο δεν έβρισκες αυτό ήταν άθλος. Χρειάζονταν κάλινκες, καφούλι μπαρούτι, σκάγια και τάτες. Νομίζω αξίζει τον κόπο να το γράψω. Παλιούς κάλινκες είχαν όλα τα σπίτια των κυνηγών. Αυτούς τους γέμιζαν πολλές φορές ως που διαλύονταν Καφούλια ύστερα από πολλές δοκιμές καταλήξεσαν στις σφαίρες από στεν. Το στεν ήταν ένα μικρό ατσάλινο όπλο που οι σφαίρες του ήταν όσο ενός πιστολιού. Αφού πρώτα κόβαμε το περίσφωμα του κάλινκα, τοποθετούσαμε το καφούλι στον χάρτινο κάλινκα, ανοίγοντας την τρύπα όσο χρειαζότανε για να χωρέσει. Μπαρούτι είχαμε όσο θέλαμε από τα πολεμικά όπλα. Για σκάγια λιώνουμε στη φωτιά πολεμικές σφαίρες, το δε ρευστό μολύβι το χύνουμε σε ένα τρυπητό που από κάτω είχε νερό και έτσι τα σκάγια ήταν έτοιμα. Εκτός από τις πολεμικές σφαίρες μολύβι εξοικονομούσαμε από διάφορα σιδερένια κάγκελα που είχαν διακοσμητικές μαργαρίτες από μολύβι, προπαίνοντας τα κάγκελα του νεκροταφείου. Τέλος τις τάτες τις κόβαμε από χαρτόνι ή χοντρό ύφασμα, όπως τσέργα ή κάπα. Όσο για κατάνηλο κόφτη μας έφτιαχνε ο σιδεράς Γκαμπαλής διαμορφώνοντας και τροχώντας καταλλήλως κάποιον σωλήνα.

Το περιστατικό αυτό το θυμήθηκα και το έγραψα το χειμώνα του 1998 κοιτάζοντας από το παράθυρο το χιόνι που έριχνε έξω.

Χριστόδουλος Στουκιάδης

νταν, βρίζοντάς την ή ακόμη και χτυπώντας την, χωρίς να μπορεί να αντιδράσει. Ζούσε μέσα στην άγνοια, τις προκαταλήψεις και τις δεισιδαιμονίες. Ενδεικτικό της θέσης της είναι ότι μόλις το 1952 αναγνωρίστηκε στη γυναίκα το δικαίωμα ψήφου στην Ελλάδα και το 1954 εκλέχτηκε η πρώτη Ελληνίδα βουλευτίνα. Ευτυχώς όμως οι καταστάσεις έχουν αλλάξει. Η γυναίκα ρυθμίζει πια μόνη της τη ζωή της, θεωρητικά έπρεπε να είναι μόνο καλή νοικοκυρά, πιστή και αφοσιωμένη σύζυγος, καλή μητέρα. Στην εποχή μας πρέπει επιπλέον να είναι αξία και αποδοτική στο επάγγελμα της για να κάνει καριέρα, να έχει κοινωνική ζωή και να προσπαθεί να είναι πάντα εμφανίσιμη και καλοντυμένη. Αρσενίοι αυτοί, οι τόσο διαφορετικοί μεταξύ τους ρόλοι, θα την κουράσουν κάποτε; Σαν γυναίκες πάντως δεν πρέπει ποτέ να σταματήσουμε να ελπίζουμε και να διεκδικούμε τη θέση που μας ανήκει στη σύγχρονη οικογένεια και κοινωνία.

Χαρούλα Τζαμπούρα
από Αίσιτα Ζαγορίου

Ερέθισμα για να γράψω αυτό το κείμενο υπήρξε το αφιέρωμα που πρόβαλαν πολλοί τηλεοπτικοί σταθμοί για τον τρόπο ζωής της γυναίκας σε ορισμένες μουσουλμανικές κοινωνίες. Παρακολουθώντας το, αναπόφευκτα ήρθε στο μυαλό μου η σκέψη πως και η Ελληνίδα, και πιο συγκεκριμένα η Ζαγορίσια, πριν από κάποιες μόλις δεκαετίες ήταν υποχρεωμένη να ζει μέσα σε ποικίλες καταπίεσεις και περιορισμούς και να ακολουθεί πιστά άγραφους νόμους και συνήθειες, ευτυχώς όμως όχι σε τέτοιο βαθμό υπερβολής όσο οι γυναίκες εκείνες.

Από τη στιγμή της γέννησής της η Ζαγορίσια βρισκόταν υπό την κηδεμονία κάποιου «προστάτη». Το ρόλο αυτό αρχικά έπαιζε ο πατέρας της και μετά το γάμο της ο σύζυγός της ή αν αυτός απουσίαζε, η πεθερά της. Ο «προστάτης» αυτός αποφάσιζε για όλα σχεδόν τα ζητήματα που την αφορούσαν, χωρίς η ίδια να έχει δικαίωμα γνώμης τις περισσότερες φορές: για την ανατροφή της, για τη μόρφωσή της, για το γάμο της. Ελάχιστες γυναίκες συνέχιζαν το σχολείο μετά το δημοτικό, ακόμα και αν ήταν πολύ καλές μαθήτριες. Προσορισμός της ήταν μόνο ο γάμος και η δημιουργία οικογένειας. Τα προσωπικά όνειρα και οι φιλοδοξίες θυσιάζονταν μπροστά στο «γενικότερο καλό της κοινωνίας». Τουλάχιστον είχε δικαίωμα στην

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

περίθαψη και στην υγεία, και δεν κινδύνευε η ζωή της, αν αρρώσταγε βαριά, μην μπορώντας να εξεταστεί από γιατρό άντρα, δεν υπήρχαν άλλωστε γυναίκες γιατροί, όπως οι άτυχες μουσουλμάνες γυναίκες. Ακόμη και μετά το γάμο της, αν και κατέβαλε ένα καθόλου αξιοκαταφρόνητο τις πιο πολλές φορές ποσό στον υποψήφιο γαμπρό, την προίκα, η όλη διαδικασία με τα προικοσύμφωνα θυμίζει αγοραπωλησία εμπορευμάτων, ήταν υποχρεωμένη να ζει ακολουθώντας πιστά ήθη και έθιμα και άγραφους κανόνες συμπεριφοράς, χωρίς να μπορεί να ξεφύγει. Δεν είχε δικαίωμα στη διασκέδαση, την ψυχαγωγία και την ξεκούραση, δεν μπορούσε ποτέ να πάει διακοπές, ούτε καν να ντυθεί και να χτενιστεί όπως θα ήθελε, από φόβο μην προκαλέσει τα σχόλια του κόσμου. Έπρεπε μόνο να δουλεύει στα χωράφια, στο σπίτι ή στα ζώα και πολλές φορές να συντηρεί μόνη της το νοικοκυριό, μιας και ο άντρας ξεντευόταν και έκανε πολλά χρόνια να γυρίσει. Και δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ο άντρας την κακομεταχειρίζο-

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Ένα τσαμπί σταφύλι

καλό και την προκοπή του σπιτιού τους. Ήταν γι' αυτούς κάτι το ιερό και γι' αυτό κάθε Μεγάλη Πέμπτη μετά το βάψιμο των αυγών έπαιρναν το κόκκινο αυγό από το εικόνισμα, που είχαν τοποθετήσει τον προηγούμενο χρόνο τέτοια μέρα και το έθавαν στη ρίζα της κληματαριάς του σπιτιού τους βάζοντας στο εικόνισμα το καινούργιο αυγό.

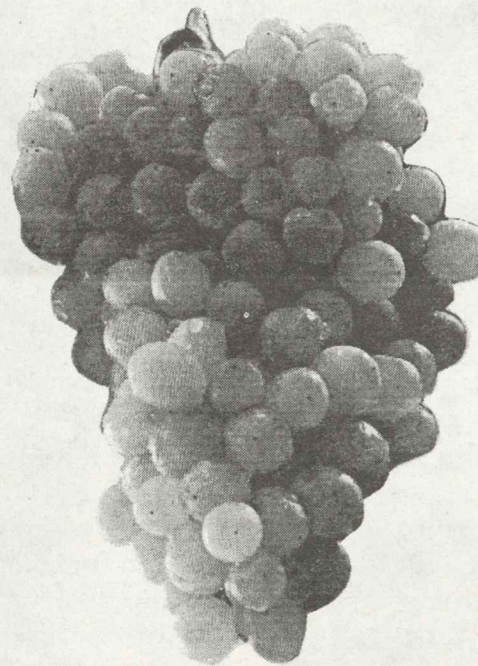
Θυμάμαι τη μακαρίτισσα γιαγιά μου με πόση ευλάβεια έκαμε την κίνηση αυτή και πόση φροντίδα έδειχνε για την κληματαριά μας, να διατηρείται πάντα θαλερή, γιατί εκτός από τους νόστιμους καρπούς της μας χάριζε και τη δροσερή σκιά της.

Και το κλήμα προκόβει παντού και στα πιο άγονα και πετρώδη εδάφη της πατρίδας μας. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν, πως ο Θεός Διόνυσος δίδασκε στους ανθρώπους την καλλιέργεια της αμπέλου και ήταν ο πρώτος που έδωσε το παράδειγμα... της οινοποιίας.

Καλύτερο χυμό, που τον παίρνουμε από τα σταφύλια, το ευλογημένο κρασί δεν βρήκε άλλον απ' αυτόν ο άνθρωπος. Με το μαγικό χυμό των σταφυλιών προσπαθεί να πνίξει τις έγνοιές του και τους καημούς και να ξεστρώσει το νου του σε χαρούμενα μονοπάτια. Ακόμα το κρασί συνοδεύει τα καθημερινά γεύματα των ανθρώπων του λαού και γίνεται πρόξενος κεφιού σε κάθε γιορταστική εκδήλωση. Εξάλλου είναι σε όλους μας γνωστή η τονωτική του επίδραση, στους ηλικιωμένους, που εκφράζεται με το λαϊκό δίστιχο:

«Ο ύπνος τρέφει το παιδί
κι ο ήλιος το μοσχάρι
και το κρασί τον γέροντα
τον κάνει παλληκάρι»

Άλλο παράγωγο του σταφυλιού είναι και το ρακί, το τσίπουρο όπως συνηθίζεται περισσότερο να λέγεται. Είναι ένα ποτό, που όταν πίνεται σε μικρές ποσότητες ένα-δυο ποτηράκια, φέρνει όρεξη και ευεξία. Ο λαός μας αποδίδει και πολλές θεραπευτικές ιδιότητες στο προϊόν αυτό του σταφυλιού. Το χρησιμοποιούν προς απολύμανση ή για εντριβές αντί για οινόπνευμα και ακόμα στον πονόδοντο και τους πόνους της κοιλιάς. Η αξία του στην αγορά είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή του κρασιού. Πολύ γνωστή είναι επίσης η χρήση του βρασμένου τσίπουρου με λίγη ζάχαρη, «το

πόντσι», που ανακουφίζει όσους έχουν βήχα και συνάχι στις κρύες μέρες του χειμώνα. Θεωρείται δε κακός οιωνός για την οικογένεια ή τη συντροφιά αν χυθεί το τσίπουρο και αυτό ίσως να δείχνει πόσο πολύτιμο είναι και δεν πρέπει να πάει χαμένο, να χύνεται άσκοπα.

Όμως δε σταματάει εδώ η μεγάλη αξία των σταφυλιών. Από τα σταφύλια γίνεται η περιφημη σταφίδα (μαύρη και ξανθιά), που είναι μια συμπτυνωμένη τροφή πολύ θρεπτική και υγιεινή με πολλές θερμίδες. Τρώγεται περισσότερο τους χειμερινούς μήνες και μας δίνει πολύ ενέργεια και ζωσασιά. Μόνη της σαν τροφή η σταφίδα χορταίνει πεινασμένους και χρησιμοποιείται πάρα πολύ στη ζαχαροπλαστική, αλλά και σε πολλά αρτοσκευάσματα. Οι μαυρομάτες, όπως τις αποκαλείς σταφίδες, είναι απαραίτητες σε κάθε νοικοκυριό και στα παλιότερα χρόνια οι γιαγιάδες μας με τις σταφίδες μας γλύκαιναν.

Ακόμα τις μέρες τούτες του

φθινοπώρου ποιός δε θυμάται τη γευστικότητα μουσταλευριά και τα «σουσμπέκια», αρμάδες από καθαρισμένα καρύδια, που τις βαπτίζουν στη ζεστή μουσταλευριά και στη συνέχεια τις κρεμούν όπως λένε, έτοιμες πια για κατανάλωση. Δεν υπάρχει πιο εύγεστο γλύκισμα για το χειμώνα από τα «σουσμπέκια». Πολλοί ακόμα κάτοικοι στα χωριά μας κρεμούν ολόκληρα τσαμπιά σταφύλια σε ένα δωμάτιο, τα οποία διατηρούνται για πολύ καιρό και τρώγονται στη διάρκεια του χειμώνα, έχοντας την ίδια γεύση όπως τα φρέσκα. Κι εκείνο το γλυκό σταφύλι του κουταλιού, που γίνεται εύκολα και χωρίς πολλές διαδικασίες, πόσο νόστιμο και υγιεινό είναι!

Σερβίζεται άνετα σε όλες τις εποχές του χρόνου και υπάρχει σχεδόν σ' όλα τα σπίτια των χωριών, πάντα πρόχειρο για κέρασμα. Σταφύλια, μέλι, λάδι και σιτάρι όταν είχαν εξασφαλισμένα οι παλιοί νοικοκυραίοι στα χωριά μας μαζί με λίγα οικίσματα παραγωγικά ζώα, θεωρούνταν απαραίτητες και αντιμετώπιζαν με σιγουριά και χωρίς άγχος τις δυσκολίες μέρες του χειμώνα. Και ήταν οι ίδιοι εκείνοι άνθρωποι, που στη συνείδησή τους το κρασί έπαιρνε μια ξεχωριστή θέση γιατί ήταν ευλογημένο από το Χριστό.

Το κρασί (ο οίνος) και ο άρτος μαζί αποτελούν την ύλη του μυστηρίου της Θείας Κοινωνίας, που με την επίκληση του Αγίου Πνεύματος μεταουσιώνεται σε σώμα και αίμα του Χριστού. Κι ακόμα ο λαός μας συγκινείται βαθύτατα από το γεγονός, πως ο Χριστός στο πρώτο του θάυμα στην Κανά της Γαλιλαίας, μετέτρεψε το νερό σε κρασί για τη χαρά του γάμου και ότι η Θεοτόκος μνηστήθηκε ως η «άμελος η αληθινή τον βότρυν τον πέπειρον γεωργήσα...».

Έτσι λοιπόν ο λαός μας αγάπησε τον ευλογημένο γλυκόχυμο αυτόν καρπό και όσοι τον γεύονται αποκτούν δύναμη και υγεία. Και έχουμε ευτυχώς μεγάλη ποιότητα από σταφύλια άσπρα και ροδοκόκκινα κουρίθια, μοσχοστάφια, ολόδροσα και ζουμερά κρασοστάφια, χρυσαφένια σταφίδες, κέρινα, τραγανούς ροδίτες κ.ά., που μας προκαλούν και διεγείρουν το αισθητήριο της γεύσης μας.

Ας είναι ευλογημένα.

Σάββας Θεοδώρου

ΤΑ ΤΣΙΠΟΥΡΑ ΣΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ

Ο Σεπτέμβριος είναι ο ένας μήνας του ημερολογίου μας (όπως καθορίστηκε με απόφαση της Ιεραρχίας της Ελλάδας από 23/3/1924) και ο πρώτος μήνας του Φθινοπώρου. Χινόπωρος!! Θυμάμαι ότι μετά της Παλιόρης, οκτώ τον μήνα, τα παλιά τα χρόνια αρχίζουν οι βροχές. Τα πρωτοβροχία. Τώρα δυστυχώς όχι!! Μιλάνε και για αλλαγή του κλίματος. Υπεύθυνος; Ο άνθρωπος!!

Ακόμη ο Σεπτέμβριος είναι ο πρώτος μήνας του «εκκλησιαστικού έτους», αρχή της Ινδίκτου και το πιο σπουδαίο, κατά τον σεβαστό καθηγητή της Λαογραφίας κ. Λουκάτο, στις 14 είναι η Μεγάλη γιορτή «του Σταυρού», συμβόλου και «λάβραου» της Χριστιανοσύνης, που το χειρονομούμε (κάνουμε το σταυρό μας) σε κάθε περίπτωση φόβου...

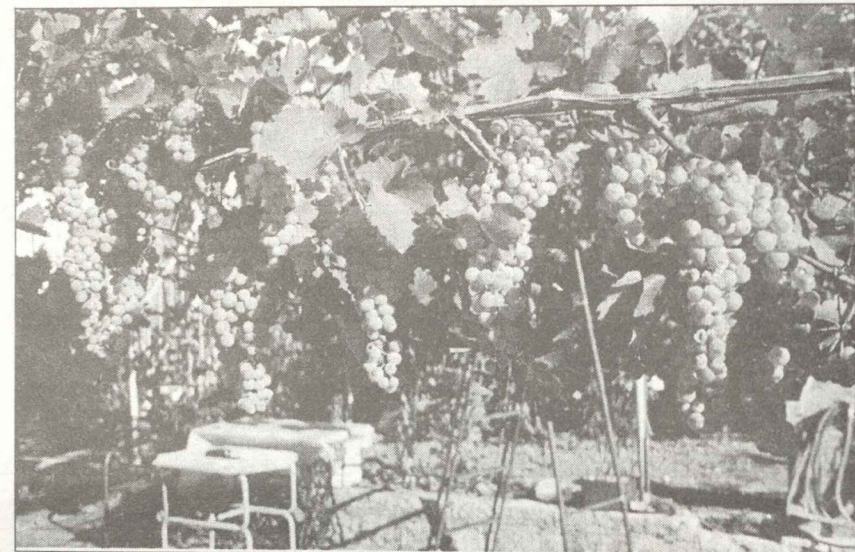
Κι άλλα πολλά μπορούν γ' αυτό το μήνα. Όπως το μάζεμα των υπόλοιπων κηπευτικών και οπωρικών, η σπορά δημητριακών και ακόμη ότι τα σταφύλια στ' αμπέλια και τις κληματαριές ωριμάζουν κι αρχίζει ο τρύγος. Γι' αυτό κι ο λαός τον βάφτισε «Τρυγητή». «...Κι όταν ανέβουν στα μεσούρανα ο Ωρίωνας και ο Σείριος και αντικρύσει η ροροδάκτυλη Αυγή τον Αρκτούρο, τότε είναι καιρός να τρυγήσεις όλα τα σταφύλια...» (ΗΣΙΔΟΣ).

Στα Ζαγοροχώρια, όπου η φυλλοξήρα έχει καταστρέψει από πολλά χρόνια τ' αμπέλια και δεν έγινε αναμτέλωση με αμερικάνικα υποκείμενα, ανθεκτικά στη φυλλοξήρα, μας απόμειναν οι κληματαριές.

Στους Κήπους αλλά και στο Πάπιγκο είναι γνωστές εγκαταλειμμένες οι τοποθεσίες «αμπέλια», που τώρα έχουν αναδασωθεί από δρυοδενδρά, λεφτοκαρυές κι άλλα δασικά δένδρα. Οι κάτοικοι είχαν παραγωγή μεγάλη από κρασί και τσίπουρο ντόπιο. Ο μακαρίτης Κώστας Λαζαρίδης γράφει ότι στους Κήπους το 1900, που υπόφεραν από μεγάλη λειψυ-

δρία, προτιμούσαν αντί για ένα ποτήρι νερό, να προσφέρουν κρασί, που το είχαν άφθονο. Ακόμα στους Κήπους είχαν «ρακοκάζανα», τα οποία όμως, πριν από το 1940, καταστράφηκαν από την Αστυνομία, γιατί οι ιδιοκτήτες τους δεν είχαν λόγο να τα κρατήσουν, αφού δεν είχαν σταφύλια.

Έτσι τώρα παράγεται κρασί και τσίπουρο από «κρασοστάφυλα», που φέρουν οι έμπο-

Κ. Χαυτόλιου, Βρυσοχώρι: «Γενάρη μήνα κλάδετε, φεγγάρι μη κοιτάξετε...»

ροι από την Πελοπόννησο, τον Τύρναβο, τη Λευκάδα κλπ. Τα τελευταία χρόνια το τσίπουρο γιορτάζεται ως «εθνικό προϊόν» και ιδιαίτερα στην περιοχή μας, όπου είναι αγνό, χωρίς γλυκάνισο.

Γιορτές για το τσίπουρο και φαγοπότι σε πολλά χωριά. Σε καλό να μας βγει, αλλά τόχουμε ρίξει πολύ στις «γιορτές και τα πανηγύρια»!!

Προσωπικά χρόνια τώρα ασχολούμαι με το τσίπουρο. Όχι γιατί είμαι πολύ φίλος, αλλά είναι μια πατροπαράδοτη ασχολία, γεμάτη αναμνήσεις, που μας παρηγορεί τώρα στην εποχή της καταναλωτικής κοινωνίας, του άκρατου υλισμού, της πλεονεξίας, της υποκρισίας και του ατομικισμού.

Έχω δυο κληματαριές με ντεμπίνα και μια με ζιαμπέλα. Η τελευταία είναι ένα είδος που ευδοκίμει στα Τζουμέρκα, όπου έχουν συνηθίσει οι κάτοικοι στην κατανάλωση τσίπουρου από αυτό το σταφύλι και

πολύ δυνατό μάλιστα. Είναι ένα κλήμα που ευδοκίμει παντού και έχει λίγες απαιτήσεις. Δεν είναι όμως ευπρόσδεκτο από όλους το τσίπουρο από αυτή λόγω της ιδιόζουσας γεύσης του.

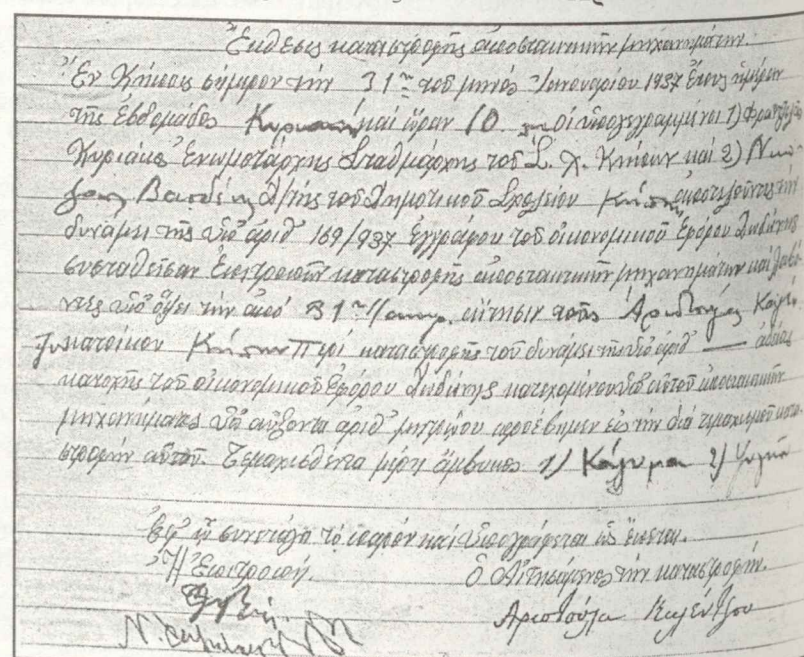
Εφαρμόζω μια μέθοδο. Με το 1/3 σταφύλια ντεμπίνας και τα 2/3 «ζουμί μόνο» ζιαμπέλας παράγεται τσίπουρο εύγεστο και το βάφτισα «αρωματικό». Διαπίστωσα ότι δεν το βρί-

κοσιάνισμα, πρέπει να εφαρμόζουμε και την παρακάτω μέθοδο: Όταν αρχίσει η ροή κατά την απόσταξη, το πρωτοράκι, όπως το λέμε, σε μια ποσότητα ενός λίτρου το παρακρατάμε. Το ρίχνουμε στη δεύτερη καζανιά και πάλι κρατούμε το πρώτο κιλό. Αυτό το επαναλαμβάνουμε στις 3-4 καζανιές μας και μας μένει ένα κιλό πρωτοράκι, κατάλληλο για «εντριβές», ενώ το τσίπουρο μας είναι απαλλαγμένο από το ξυλόπνευμα (μεθυλική αλκοόλη), που είναι σε μικρή αναλογία αλλά επιβλαβές και ακατάλληλο για κατανάλωση. Το ξυλόπνευμα βράζει στους 64° και αποσπάζεται πρώτο, ενώ η αιθυλική αλκοόλη ή ινόνπνευμα (προϊόν της ζύμωσης του σταφυλιού) στους 78° και το παίρνουμε στη συνέχεια του βρασμού.

Τελειώνοντας θα σημειώσω, ότι αφορμή γ' αυτό μου το δημοσίευμα, μου έδωσε η πράξη καταστροφής των «αποστακτικών μηχανημάτων» (φωτοτυπία) της μακαρίτισσας Αριστούλας Καλεντζού, που ανακαλύψα τυχαία σ' ένα σκουριασμένο κουτί από τούρκικα τσιγάρα το περασμένο καλοκαίρι, μαζί με κάποιες αποδείξεις. Ήταν χρυσή νοικοκυρά και καλός άνθρωπος. Θεός σχωρέσ' την...

Κήποι 29/10/2001

Κώστας Δημ. Χριστοδούλου

Τα εγκαίνια της κεντρικής Πλατείας Ελαφοτόπου και του καλντεριμιού που οδηγεί από το μεσοχώρι στο σπίτι του ζεύγους των Ευεργετών Φίλιππου κι Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ

Στις 23-9-2001, ημέρα Κυριακή, έγιναν τα εγκαίνια της κεντρικής Πλατείας Ελαφοτόπου και του καλντεριμιού, που βγαίνει από το μεσοχώρι στο σπίτι του ζεύγους των ευεργετών Φίλιππου κι Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ. Την πολυπληθή εκδήλωση διαόργανωσε η Ένωση Αποδήμιων Ελαφοτόπου Αθηνών, ο Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου και το Πνευματικό Κέντρο Ελαφοτόπου και τίμησαν με την παρουσία τους ο δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου, ο πρόεδρος του Δήμου «Φίλιππος και Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ» κ. Χαράλαμπος Μοντσόπουλος, καθηγητής Ιατρικής, συνδεδεμένος από τον κ. Σταμάτιο Ευρ. Εμμανουήλ, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Δήμου, κλημάτο του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Αποδήμιων Ελαφοτόπου Αθηνών, απελευθερωμένο από τον πρόεδρο κ. Προκόπιο Δ. Γκογιάννη, τον κ. Παύλο Ευαγ. Εμμανουήλ, αντιπρόεδρο και τον κ. Παναγιώτη Αθ. Λιόντο, ταμία και πρώην Ελαφοτοπιτών και ξένων.

Του Μενέλαου Στ. Κικιόπουλου

Το πρωί της Κυριακής μετά τη θεία λειτουργία στην κεντρική εκκλησία του Αϊ-Νικόλα, στην οποία χοροστάτησε ο πανοσιολογιώτατος Εφραίμ —από κόσημ Νικόλας Ντέτσικας— αρχιμαν-

Άποψη από το μνημόσυνο στον Αϊ-Νικόλα Ελαφοτόπου.

τιν 1991», και τη συνδρομή τους στην κοινότητα Ελαφοτόπου και τους κατοίκους της, στο κατόπι τόνισε ειδικά την προσφορά του κληροδοτήματος του ζεύγους Φίλιππου κι Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ

Ο κ. Χαράλαμπος Μοντσόπουλος εγκαινιάζει το καλντερίμι.

λόγος της Μητροπόλεως Ιωαννίνων, επικουρούμενος από τους ιερείς Κωντίνο Δημό, αρχιερατικό επίσκοπο 13ης Περιφέρειας Μητροπόλεως Ιωαννίνων και Λάζαρο Ι. Τάσση, επήμερο του χωριού μας, καθώς κι από τον Σωφρόνιο Βόγκα, διάκονο

Λογική από το γέμισμα στο μεσοχώρι του χωριού.

λόγος της Μητροπόλεως Ιωαννίνων, τελευταίκε προσέλασε τον αναστασιόση των ηγμένων του ζεύγους Φίλιππου κι Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ. Με το πάθος του μνημοσύνη ο πρόεδρος της Ένωσης Αποδήμιων Ελαφοτόπου κ. Προκόπιος Δ. Γκογιάννης, ο οποίος με την παρουσία του ανέστησε πρώτα τον μεγάλο αριθμό κληροδοτημάτων του χωριού μας την περίοδο της Τουκρατορίας, αλλά και μετά την απελευθέρωση, όπως τα διασώζει ο Μενέλαος Στ. Κικιόπουλος στο βιβλίο του «Ελαφοτόπος (Τσεβέρκι), Ιστορική μονογραφία, Πάν-

νινα 1991», αξίας 250.000 δρχ., τα οποία ύστερα από εντολή του ιδρύματος διατέθηκαν δωρεάν από το συγγράφει σε βιβλιοθήκες της χώρας μας. Κλείνοντας την ομιλία του προσηγγέισε τη χρηματοδότηση στο άμεσο μέλλον της ανέγερσης του Πνευματικού Κέντρου Ελαφοτόπου και τη χορήγηση στο εξής χρηματικού βραβείου κάθε διετία αντί σ' ένα σε δυο αριστοτέλους Ελαφοτοπιτες φοιτητές.

Μετά το πέρας του μνημοσύνη ο καφές της παραγορίας με τα βουτήματά του και το κονιάκ της

Ο κ. Προκόπιος Γκογιάννης επιδίδει τον κ. Χαράλαμπος Μοντσόπουλο αναμνηστική πλακέτα.

λημονιάς προσφέρθηκαν απολείονα στο μεσοχώρι από το καφενείο της Αγαθής Μ. Φαϊτά. Εκεί λοιπόν στην καρδιά του χωριού, το μεσοχώρι, σαν ήρθε η προγραμματισμένη ώρα, έγιναν με κάθε επισημότητα, μπροστά στο συμβόλαιο των χωριανών, τα εγκαίνια της κεντρικής πλατείας Ελαφοτόπου. Η τέλεση τους άρχισε με τον καθιερωμένο αγιασμό, που εψάλη από το θεοφιλέστατο Εφραίμ, επικουρούμενο από τον παπα-Λάζαρο Ι. Τάσση και το διάκονο Σωφρόνιο Βόγκα, κορυφώθηκε με την αποκάλυψη της μπρούτζινης επιγραφής κατασκευής της πλατείας εντοιχισμένης στον τοίχο αντιστήριξης της Α' πλευράς της από τον κ. Χαράλαμπος Μοντσόπουλο κι έκλεισε με την επίδοση στον ίδιο καλαίσθητης πλακέτας, στην όψη της οποίας είναι χαραγμένη η παρακάτω περιγραφή:

«Η ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ, Ο ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΑΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ»

Για την αξιολογή, συνεχή και αποτελεσματική προσφορά των ιδρυτών του και μεγάλων ευεργετών του χωριού μας, καθηγητών ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ και την παρακαταθήκη τους μέσω του κληροδοτήματος, για την ανάπτυξη του Ελαφοτόπου και την βιωσιμότητα της Ένωσης της οποίας υπήρξαν ιδρυτές.

Ελαφοτόπος 23 Σεπτεμβρίου 2001.
ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ
Εξέλιον ο Μενέλαος Στ. Κικιόπουλος στο βιβλίο του «Ελαφοτόπος (Τσεβέρκι), Λαογραφία, Πάννινα 2000, σελ. 404» γράφει:
«11. Το Μεσοχώρι (σελ. 392)
Το καλοκαίρι του 1997 και 1998 για 6.000.000 δρχ., που πλήρωσε το κληροδοτήμα Φίλιππου κι Άρτεμης Δ. Εμμανουήλ, ανακατασκευάστηκε από βόλι και διευρύνθηκε το μεσοχώρι. Η πλακοστρώση του έγινε με τούβλα άσπρα τετραγωνισμένα καπάκια. Στον τοίχο αντιστήριξης της Α' πλευράς του, δεξιά από τη σκάλα ανόδου, είναι εντοιχισμένη η παρακάτω μπρούτζινη επιγραφή:
«ΑΝΑΠΑΛΑΤΙΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΑΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1998»

Στο κατόπι εγκαινιάστηκε το καλντερίμι, που ανηφορίζει από το μεσοχώρι στο Εμμανουηλάτικο. Μπροστά λοιπόν στο σκάκι στο σπίτι του ζεύγους των ευεργετών και το συμβόλαιο των χωριανών ο κ. Χαράλαμπος Μοντσόπουλος αποκάλυψε την μπρούτζινη επιγραφή κατασκευής του καλντεριμιού εντοιχισμένης στον τοίχο της οδόπατας του σπιτιού, που στην όψη της έχει χαραγμένη την παρακάτω περιγραφή:

«Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ

ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΙΟΥ ΑΠΟ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ Δ. ΚΡΕΜΜΥΔΑ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ 284 Τ.Μ. ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΑΠΑΝΑΣ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΑΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001»

Το μεσημέρι παρατέθηκε στο μεσοχώρι πλούσιο γεύμα με παραδοσιακά εδέσματα, στο οποίο παρακάθησαν όλοι οι χωριανοί κι οι ξένοι, που τίμησαν με την παρουσία τους την τελετή των εγκαινίων. Στους συνδαιτηγμένους προσφέρθηκαν αρνί ή κοτόπουλο ψητό, ποικιλία τυριών και σαν επιδόρπιο νοστιμότητες πίτες, όπως λαγανόπιτα, τυρόπιτα και κοτόπιτα, αφρόνως δ' έρευσαν το κοκαίνι, η μπίρα και τ' αναψυκτικά. Έτσι έκλεισε η όμορφη και πολυπληής αυτή εκδήλωση των διπλών εγκαινίων της κεντρικής πλατείας και του καλντεριμιού που βγαίνει από το μεσοχώρι στο Εμμανουηλάτικο.

Η φωτογραφική Έκθεση «Εικό-
νες της Ελλάδας, 1903-1930» του
Fred Boissonnas που λειτουργεί
από τον περασμένο Ιούλιο στο
Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου,
η ταυτόχρονη έκδοση αντίστοιχου
μνημειακού Βιβλίου Τέχνης και η κυ-
κλοφορία σειράς αριστουργηματι-
κών αφισών (πόστερς) με δημιουρ-
γήματα αυτού του μεγάλου Ελβε-
τού καλλιτέχνη που μεσουράνησε
ανάμεσα σε δύο αιώνες στην Ευρώ-
πη και στον «γνωστό» τότε κόσμο,
αποτελέσαν σημαντικό πολιτιστικό
γεγονός για τη χώρα μας, και όχι
μόνο για το Ζαγόρι και την Ηπειρο.

Διθυραμβικές κριτικές στις πιο
έγκυρες Αθηναϊκές εφημερίδες,
εντυπωσιακή προβολή και πωλή-
σεις - ρεκόρ του Λευκόμας και
των αφισών στα κεντρικά βιβλιοπω-
λεία της Αθήνας και τέλος πρωτο-
φανής προσέλευση ξένων και δικών
μας επισκεπτών από όλες τις περιο-
χές της Ελλάδας έδωσαν το μέτρο
της μεγάλης επιτυχίας αυτού του
τριπλού εγχειρήματος της ιστορι-
κής Ριζαρείου για τον Fred
Boissonnas.

Όταν με πολύ κόπο, αγάπη και
μεράκι σχεδιάζαμε τη νεκρανόστα-
ση του έργου του Fred Boissonnas,
που στις νεώτερες γενιές μας ήταν
σχεδόν άγνωστο, δεν μπορούσαμε
να φανταστούμε τα όσα παραπάνω
περιγράψαμε. Είναι έτσι τώρα δικαι-
ολογημένη η χαρά μας από τη δικαί-
ωση.

Όμως, η Έκθεση Boissonnas και
τα «παράγωγά» της πέρα από την
καλλιτεχνική, ας πούμε, διάσταση
τους είχαν και άλλες διαμέτρους:

Καθιέρωσαν το Ριζαρείο Εκθε-
σιακό Κέντρο Μονοδενδρίου ως χώ-
ρο καλλιτεχνικών Εκθέσεων υψη-
λής ποιότητας και πανελληνίας εμ-
βελίας, πρόβαλαν γενικότερα το
Ζαγόρι στα περάτα του κόσμου, ως
τόπο πολιτιστικού τουρισμού, και
τέλος έφεραν νέα και αναβαθμισμέ-
νη μάλιστα τουριστική πελατεία
στην περιοχή μας.

Πραγματικά, με την Έκθεση
Boissonnas και με τις Εκθέσεις «A
Greek Portfolio» του Κ. Μάνου και
«Ζαγορισιών Βίος» ανωνύμων και
ετιώνων καλλιτεχνών, το Ριζά-
ρειο Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδεν-
δρίου έδωσε δείγματα ποιότητας,
απέκτησε φήμη και κύρος. Οι φιλό-
τεχνοι της χώρας μας αλλά και οι
απλοί άνθρωποι του λαού μας που
αναζητούν στις εξόδους τους από
τις πόλεις κάτι παραπέρα από...φα-
γοπότι και επιδερμικές προσεγγί-
σεις της φύσης ξέροντας πλέον ότι
στο Ριζαρείο Εκθεσιακό Κέντρο θα
υπάρχει πάντοτε κάτι ξεχωριστό
από το χώρο της καλλιτεχνικής
ασπρόμαυρης φωτογραφίας - και
αργότερα και από άλλους χώρους.

Αυτό το ωραίο Κέντρο του Μο-
νοδενδρίου διαφημίστηκε και δια-
φημίζεται αδιάκοπα: από τις στήλες
της «International Herald Tribune»
μέχρι τις αιθούσες της Διεθνούς
Έκθεσης Βιβλίων της Φαγκφούρ-
της και από τις προθήκες Ευρωπαί-
ων και Ελληνικών γκαλερί μέχρι
τις βιτρίνες μεγάλων βιβλιοπωλείων
και ξενοδοχείων της χώρας μας. Εί-
ναι όμως ευνόητο ότι η προβολή αυ-
τή αγκαλιάζει και ωφελεί όλο το Ζα-
γόρι, γιατί το Μονοδένδρο δεν είναι
έναν ξεκρέμαστος τόπος, ανήκει σε

Ριζαρείο Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Από τον Άγγελο Κίτσο

μία συγκεκριμένη ευρύτερη περιο-
χή, η οποία με την ωραία φύση της,
τα αξιολογότατα αρχιτεκτονήματα
και μνημεία της και τις σύγχρονες
πολιτιστικές δράσεις ορισμένων
φορέων της (που φυσικά είναι και

του Ζαγοριού. Αυτοί οι άνθρωποι
που, όπως είπαμε, αναζητούν ποιό-
τητα στη ζωή τους αποτελούν μία
ειδική κατηγορία τουριστών στην
οποία πρέπει να σκοπεύουν ιδιαίτε-
ρα οι άνθρωποι που ασχολούνται με

Fred Boissonnas: Αυλή στην Καμνιά (1913), (σημερινό Ανθεακίτη)

σπάργανά τους και θέλουν πολλή
μεθόδευση) αρχίζει δειλά να δια-
γράφει την πορεία της ως ισχυρός
άξονας πολιτιστικού τουρισμού της
Ηπείρου.

Fred Boissonnas:
Αυλόπορτα σε Ηπειρωτικό χωριό (1913)

Τέλος θα πρέπει να σημειώσου-
με ότι ανάμεσα στις δέκα χιλιάδες
περίπου των επισκεπτών της Έκθε-
σης Boissonnas πολλές εκατοντά-
δες από αυτούς ερχόντουσαν ειδικά
για την Έκθεση και επισκέπτονταν
για πρώτη φορά το Μονοδένδρο επε-
κτεινώντας στη συνέχεια τη γνωρι-
μία - διαμονή τους και σε άλλα χωριά

καλλίτερη, ποιότητα από την Έκθε-
ση Boissonnas.

Εάν όλα πάνε καλά και ολοκλη-
ρωθούν επιτυχώς, όπως πιστεύου-
με, οι συνεννοήσεις μας κυρίως με
τους επιδόξους χορηγούς, υπολογί-
ζουμε τα επόμενα τρία χρόνια να
πραγματοποιηθεί μία σειρά σημα-

ντικών Εκθέσεων.

Πρώτα - πρώτα «Τα επαγγέλμα-
τα» - μοναδικό πανόραμα επαγγελ-
μάτων που χάθηκαν ή χάνονται,
όπως περιλαμβάνονται σε μία οπα-
νίας ποικιλίας συλλογή ενός μεγα-
λου σύγχρονου Έλληνα συλλέκτη,
του Νίκου Πολίτη. Ακολουθεί η
Έκθεση «Ρωσία: από την εποχή του
Ριζάρη μέχρι τις ημέρες μας» -
γκραβούρες και πλούτος φωτογρα-
φιών από το περίφημο Μουσείο
Πολ Γκετύ των ΗΠΑ που για πρώτη
φορά παγκοσμίως θα δουν το φως
της δημοσιότητας. Στο σχεδιασμό
επίσης περιλαμβάνεται μια νέα
Έκθεση με έργα του μεγάλου Ελβε-
τού καλλιτέχνη και με θέμα «Η Με-
σόγειος και τα Βαλκάνια του Fred
Boissonnas» και τέλος η Έκθεση
«Αλβανία - Ηπείρος: πολιτιστικές
συγκλίσεις και αποκλίσεις» με βάση
υλικό από την περίφημη φωτοθήκη
της Σκόδρας των Αδελφών Marubi
που προπερασμένου και περασμέ-
νου αιώνα και από ανέκδοτες ελλη-
νικές πηγές.

Να σημειωθεί ότι ορισμένες από
τις παραπάνω Εκθέσεις, όπως και
αυτή του Boissonnas, μετά το Μονο-
δένδρο, σε συνεργασία με κατά τό-
πους φορείς, θα μεταφερθούν στο
Λονδίνο (Μουσείο Βικτώρια και
Αλμπερτ) ή στο Εθνικό Μουσείο
Ιστορίας, Φωτογραφίας, Φίλμς και
Τηλεοράσεως), στην Νέα Υόρκη
(Ονάσειο Πολιτιστικό Κέντρο), στην
Αθήνα (Μουσείο Μπενάκη), στη
Θεσσαλονίκη (Τεχνόγειο Πολιτιστι-
κό Κέντρο) και σε άλλες μεγάλες
πόλεις της Ελλάδας αλλά και του
εξωτερικού όπου υπάρχουν ισχυρά
κέντρα ελληνισμού.

Όμως πέρα από τους μελλοντι-
κούς προγραμματισμούς τελευταία
προβάλλει από πολλούς φίλους του
Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέντρου το
ερώτημα πόσο θα διαρκέσει η Έκθε-
ση Boissonnas; Απάντηση: είναι τό-
σο έντονη και συνεχής η εναλλαγή
νέων επισκεπτών από όλη την Ελ-
λάδα που είναι λογικό να παραμείνει η
Έκθεση ανοιχτή με την οικονομική συν-
συμμετοχή του Ομίλου Λάτση.

Αξίζει τον κόπο να ριζέει κανείς
μεταξύ στο βιβλίο επισκεπτών της
Έκθεσης για να διαβάσει τις ενθου-
σιαστικές κρίσεις, όχι των επωνύμων
Εκθέσεων: είναι η νέα εντυπωσιακή
σειρά εννέα καλλιτεχνικών αφισών
που μόλις αυτές τις ημέρες εκδόθη-
καν και διατίθενται στο Ριζαρείο
Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου
(αφίσες που τείνουν να γίνουν ήδη
συλλεκτικά κομμάτια με σημαντική
αξία στο μέλλον) και είναι ακόμη το
νέο υλικό φωτογραφιών Boissonnas
που έφερε σε φως τελευταία έρευ-
να στη Γενεύη και που αναμένεται
να έρθει στην Ελλάδα μέσα στο Νο-
έμβριο για να εκτεθεί σε πρόσθετο
χώρο του Ριζαρείου Κέντρου.

Τέλος να υπενθυμίσουμε ότι με-
ταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου λει-
τουργεί από φέτος στο Ριζαρείο Δη-
μοτικό Σχολείο Μονοδενδρίου και
δεύτερος εκθεσιακός χώρος που
εγκαταστάθηκε με την Έκθεση του
Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση
(WWF), και που για το επόμενο κα-
λοκαίρι προγραμματίζεται να φιλο-
ξενήσει μία εξίσου σημαντική Έκθε-
ση με θέμα «Αλβανία - Κόσσοβο»
μία δεκαετία στερήσεων και δα-
κρύων».

Έκθεση Fred Boissonnas

«Boissonnissimo!»

Εκπληκτική, μεγαλειώδης...»

• Από τα ενθουσιώδη σχόλια των επισκεπτών της

Η φωτογραφική Έκθεση με έργα
του Fred Boissonnas, την οποία
εγκαίνιασε στις 7 Ιουλίου στο Ριζά-
ρειο Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρί-
ου Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κ.
Σταυρόπουλος, συνεχίζεται, όπως
πρόσφατα σε διπλάνες στήλες, με
πρωτοφανή επιτυχία και θα διαρκέ-
σει αρκετό καιρό ακόμη, αφού εν τω
μεταξύ εμπλουτισθεί με νέο αξιόλο-
γο αρχαιολογικό υλικό του μεγάλου καλ-
λιτέχνη.

Ανάμεσα στις χιλιάδες επισκέ-
πτες της Έκθεσης διέκρινε κανείς
γνωστούς πνευματικούς ανθρώπους
και δημιουργούς, εκπροσώπους του
πολιτικού κόσμου από διάφορες πε-
ριοχές. Καθηγητές Ανωτάτων Εκπαι-
δευτικών Ιδρυμάτων, δημοσιογρά-
φους, καλλιτέχνες, ανθρώπους του
θέατρου και του κινηματογράφου,
επαγγελματίες ξένους, όπως ο Πρωθυ-
πουργός του Βελγίου με την οικογέ-
νητά του, κι ακόμη διακριμένα πρό-
σωπα της επιχειρηματικής και κοινω-
νικής ζωής της χώρας μας, όπως οι
Φίλιππος και Σπύρος Νιάρχος, ο Κω-
στής Δρακόπουλος, Πρόεδρος του
Ελληνικού Νιάρχου με όλα τα μέλη
του Δ.Σ. του Ιδρύματος, η κα Εριέττα
Λάτση, σύζυγος του μεγαλοεφοπλι-
στή Γιάννη Λάτση, ο Γενικός Δ/ντής
του Ομίλου Λάτση Βαγγέλης Χρό-
νης με άλλα κορυφαία στελέχη του
Ομίλου, τα μέλη του Δ.Σ. της Εθνι-
κής Τραπεζής της Ελλάδας κ.ά.

Όλοι οι επισκέπτες έμειναν εν-
θουσιασμένοι τόσο από τους χώ-
ρους του Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέν-
τρου, που ανακαίνισθηκε και διαρ-
μοσύνη με επιχορήγηση του
Ιδρύματος Νιάρχου, όσο και από την
ποιότητα της Έκθεσης, η οποία ορ-
γάνισθηκε με την οικονομική συν-
συμμετοχή του Ομίλου Λάτση.

Αξίζει τον κόπο να ριζέει κανείς
μεταξύ στο βιβλίο επισκεπτών της
Έκθεσης για να διαβάσει τις ενθου-
σιαστικές κρίσεις, όχι των επωνύμων
Εκθέσεων: είναι η νέα εντυπωσιακή
σειρά εννέα καλλιτεχνικών αφισών
που μόλις αυτές τις ημέρες εκδόθη-
καν και διατίθενται στο Ριζαρείο
Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου
(αφίσες που τείνουν να γίνουν ήδη
συλλεκτικά κομμάτια με σημαντική
αξία στο μέλλον) και είναι ακόμη το
νέο υλικό φωτογραφιών Boissonnas
που έφερε σε φως τελευταία έρευ-
να στη Γενεύη και που αναμένεται
να έρθει στην Ελλάδα μέσα στο Νο-
έμβριο για να εκτεθεί σε πρόσθετο
χώρο του Ριζαρείου Κέντρου.

Τέλος να υπενθυμίσουμε ότι με-
ταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου λει-
τουργεί από φέτος στο Ριζαρείο Δη-
μοτικό Σχολείο Μονοδενδρίου και
δεύτερος εκθεσιακός χώρος που
εγκαταστάθηκε με την Έκθεση του
Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση
(WWF), και που για το επόμενο κα-
λοκαίρι προγραμματίζεται να φιλο-
ξενήσει μία εξίσου σημαντική Έκθε-
ση με θέμα «Αλβανία - Κόσσοβο»
μία δεκαετία στερήσεων και δα-
κρύων».

Εάν όλα πάνε καλά και ολοκλη-
ρωθούν επιτυχώς, όπως πιστεύου-
με, οι συνεννοήσεις μας κυρίως με
τους επιδόξους χορηγούς, υπολογί-
ζουμε τα επόμενα τρία χρόνια να
πραγματοποιηθεί μία σειρά σημα-
ντικών Εκθέσεων.

Πρώτα - πρώτα «Τα επαγγέλμα-
τα» - μοναδικό πανόραμα επαγγελ-
μάτων που χάθηκαν ή χάνονται,
όπως περιλαμβάνονται σε μία οπα-
νίας ποικιλίας συλλογή ενός μεγα-
λου σύγχρονου Έλληνα συλλέκτη,
του Νίκου Πολίτη. Ακολουθεί η
Έκθεση «Ρωσία: από την εποχή του
Ριζάρη μέχρι τις ημέρες μας» -
γκραβούρες και πλούτος φωτογρα-
φιών από το περίφημο Μουσείο
Πολ Γκετύ των ΗΠΑ που για πρώτη
φορά παγκοσμίως θα δουν το φως
της δημοσιότητας. Στο σχεδιασμό
επίσης περιλαμβάνεται μια νέα
Έκθεση με έργα του μεγάλου Ελβε-
τού καλλιτέχνη και με θέμα «Η Με-
σόγειος και τα Βαλκάνια του Fred
Boissonnas» και τέλος η Έκθεση
«Αλβανία - Ηπείρος: πολιτιστικές
συγκλίσεις και αποκλίσεις» με βάση
υλικό από την περίφημη φωτοθήκη
της Σκόδρας των Αδελφών Marubi
που προπερασμένου και περασμέ-
νου αιώνα και από ανέκδοτες ελλη-
νικές πηγές.

Να σημειωθεί ότι ορισμένες από
τις παραπάνω Εκθέσεις, όπως και
αυτή του Boissonnas, μετά το Μονο-
δένδρο, σε συνεργασία με κατά τό-
πους φορείς, θα μεταφερθούν στο
Λονδίνο (Μουσείο Βικτώρια και
Αλμπερτ) ή στο Εθνικό Μουσείο
Ιστορίας, Φωτογραφίας, Φίλμς και
Τηλεοράσεως), στην Νέα Υόρκη
(Ονάσειο Πολιτιστικό Κέντρο), στην
Αθήνα (Μουσείο Μπενάκη), στη
Θεσσαλονίκη (Τεχνόγειο Πολιτιστι-
κό Κέντρο) και σε άλλες μεγάλες
πόλεις της Ελλάδας αλλά και του
εξωτερικού όπου υπάρχουν ισχυρά
κέντρα ελληνισμού.

δουλειά του προπάππου μου» (Paul
- Δημήτριος Boissonnas)

• «Ό,τι πιο όμορφο και ωραίο έχω
ιδεί στη ζωή μου» (Π. Γιαζεζή)

• «Το φετεινό καλοκαίρι απόκτη-
σε μία ξεχωριστή θέση στην καρδιά
μου εξ αιτίας της Έκθεσης αυτής.
Σας ευγνώμωνώ» (Μαρία Σ.)

• «Ο χώρος καταπληκτικός. Η
έκθεση συγκλονιστική. Καλή συνέ-
χεια. Σας ευχαριστούμε» (Νικαίτη
Κουντούρη)

• «Ως μία ανάσα ζωογόνα αι-
σθανόμηναι αυτή την Έκθεση» (Β. Χα-
ρίτος)

• «Απερίγραπτα θαυμάσια, εξαί-
ρετη, καταπληκτική» (Μ. Μιχαλάκης)

• «Ας κρατήσουμε κάθε Έλληνας
μία αχτίδα φωτός από το όλο γνη-
σιότητα πνεύμα της φωτογραφίας
και ας αποτελέσει τούτη η Έκθεση
μία από τις τροχοπέδες της ισοπε-
δωτικής παγκοσμιοποίησης» (Κ. Κα-
τή)

• «Το ψηφιδωτό της Ελλάδας τέ-
λεια καλλιτεχνήμενο» (Σοφία Τσε-
κούρα)

• «Έβαλε στην ψυχή μου εικό-
νες που δεν μπόρεσαν χιλιάδες λέ-
ξεις και τόσα και τόσα παραμύθια
από τους παππούδες μου να μου δώ-
σουν» (Υπογραφή δυσανάγνωστη)

• «Η πιο υπέροχη και εκπληκτική
έκθεση που είδα στη ζωή μου. Θα ξα-
νάρθω» (Μάρθα Τσιρώνη)

• «Η τέχνη στις ευχευέστερες
στιγμές της» (Α. Διαμάντης)

• «Μου το έλεγαν και δεν το πί-
στευα. Πως είναι δυνατόν μία έκθε-
ση φωτογραφίας να σε γεμίζει τέ-
τοια συναισθήματα» (Χρ. Δέλιος)

Τα παραπάνω ειλικρινή και αυ-
θόρμητα σχόλια συμπληρώνουν τα
όσα έχουν γράψει σε πολύστιγχα άρ-
θρα τους στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, στο
ΒΗΜΑ, στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ και σε
άλλες έγκριτες εφημερίδες των
Αθηνών κορυφαίοι κριτικοί της τέ-
χνης, όπως αντίστοιχα ο Νίκος Βα-
τόπουλος («Όλη η Ελλάδα σε ένα
καταπληκτικό βιβλίο και στην πιο
ολοκληρωμένη Έκθεση Έργων του
Boissonnas»), η Μαρία Παπαγιαννί-
δου («Οι φωτογραφίες του
Boissonnas είχαν στην εποχή τους
στην Ευρώπη το κύρος και τη δύνα-
μη του σημερινού CNN - χωρίς βέ-
βαια τις αρνητικές πλευρές του»), ο
Άρης Μαραγκόπουλος («Το Λευκό-
μα για το Boissonnas αποτελεί μία τε-
ράστια εθνολογική τοιχογραφία της
Ελλάδας των αρχών του 20ού αιώνα,
που υποχρεώνει το θεατή να τη δια-
βάσει πρωτίστως ως έργο τέχνης») κ.ά.

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

Εμείς τι να προσθέσουμε; Απλώς
προετοιμαζόμαστε για την επόμενη
μεγάλη δοκιμασία, γιατί, όπως έγρα-
ψε στο δικό μας «Ηπειρωτικό Αγώ-
να» ο Φίλιππος Καραμήτσος, μία
Έκθεση αξίσεων δεν σημαίνει
απλό κρέμασμα πινάκων, αλλά μία
επίπονη και μακροχρόνια διαδικασία
που, για εκείνους οι οποίοι παθιάζο-
νται με τα πράγματα που αγαπάνε,
καταντάει εξοντωτική...

FRED BOISSONNAS
Εικόνες της Ελλάδας/Images of Greece
ART EDITOR: ΠΑΝΝΗΣ ΔΗΜΟΥ
GRAPHIC DESIGN: ΒΑΣΙΛ ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ
-ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΜΡΥΜΑ-, ΣΕΛ. 178

Ο Ελβετός φωτογράφος Francois-
Frederic ή Fred Boissonnas (1858-
1946) υπήρξε από τους σημαντικότε-
ρους φωτογράφους του εικοστού αιώ-
να. Στην Ελλάδα ταξίδεψε για πρώτη
φορά το 1903 κι εκτότε επανήλθε αρ-
κετές φορές. Ύστερα από μια δεύτερη
επίσκεψη εξέδωσε το Λευκόμα En
Grèce par Monts et par Vaux (=Στην
Ελλάδα, μέσα από βουνά και λαγκαθιά) με
κειμένα του ταξιδιωτικού του συντρόφου (κα-
θηγητή στη σχολή Καλών Τεχνών της Γε-
νεύης) Daniel Baud-Bovy, το οποίο γνωρί-
σε σημαντική επιτυχία. Συνολικά εξέδωσε,
μεταξύ των ετών 1910-1930, πάνω από δέκα
φωτογραφικά λευκόματα με θέμα την Ελ-
λάδα. Σήμερα το αρχείο Boissonnas στη Γενεύη
(σύνολο 150.000 φωτογραφικές πλάκες σε
γυαλί) περιλαμβάνει 7.000 λήψεις από την
Ελλάδα των δύο πρώτων δεκαετιών του ε-
ικοστού αιώνα. Δύο πολύ γνωστές ελληνικές
εκδόσεις από το ίδιο αρχείο είναι εκείνη του
Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου
Μακεδονίας και των εκδόσεων της Διαγνώ-
σης (Θεσσαλονίκη 1913-1919: Φωτογραφίες
του Φρενί Μπουσσάνα με ένα κείμενο του
Ντιανιέλ Μπιο-Μπιό, επιμ.: Γ. Κωνσταντινί-
δης, Θεσ/νίκη 1989) καθώς και αυτή των
εκδόσεων Αγρα (Victor Bérard-Fred Boissonnas,
Ακολουθώντας το πλοίο του Οδυσσέα, 1991).

Το παρόν διγλωσσο λευκόμα του Ριζαρεί-
ου Ιδρύματος είναι το πρώτο που δίνει μια
συνολική εικόνα από το έργο του Ελβετού φω-
τογράφου στην Ελλάδα και άρα, μέσα από
αυτή την αντιπροσωπευτική επιλογή, μια σα-
φή εικόνα της ενδιαφέρουσας αισθητικής
του.

Η τελευταία χαρακτηρίζεται από τα εξής
τρία μορφολογικά στοιχεία:

1. Τα αρχέτυπα υλικά. Ο φακός προσ-
λύνει στα θαυμάσια ροζισμαμένα ξύλα, στις
ρυτιδωμένες πέτρες, τα κυματισμένα νερά. Οι
αίετες, οι τοίχοι των σπιτιών, οι λίτες οικο-
σκέτες, κάποια δέντρα, αυτός είναι ο αρχετυ-
πικός κόσμος μιας χώρας που δημιουργήσε
παντοία ιδεολογήματα - συνθήκες μακράν της
πραγματικότητας της...

2. Οι αρχαίοι άνθρωποι. Το φαγητό, το
πλυντήριο, οι γιορτές, τα αγροτικά και ημια-
γροτικά επαγγέλματα, οι κοινωνικές τάξεις, η
σχολή, μια ολοκληρωμένη εθνολογία αποτυπω-
μένη εν είδει φανταστικού μουσείου.

3. Η σκηνοθεσία. Το φανταστικό μουσείο
σκηνοθετείται. Όλο το κάδρο, στην παραμυ-
κή του λεπτομέρεια, από τη φρεσκοσιδερω-
μένη μπλόκα της κοπέλας, στο πρώτο πλάνο,
έως τον παππού που ατενίζει μακριά στο βά-
θος πεδίου, είναι προϊόν μιας φροντισμένης
σκηνοθεσίας που εξασφαλίζει την τεκμηριω-
ση της εικόνας: εδώ, κατά παράδειγμα, οι
άγνωστοι πρωταγωνιστές καλούνται να υπο-
δυθούν τον εαυτό τους.

Αυτά τα ίδια στοιχεία, σε οποιονδήποτε
συνδυασμό, θα μπορούσαν ως φωτογραφική
επιλογή, να καταλήξουν σε μουσειοποιημένα
tableaux vivants μιας ψευδοεθνικής αισθητι-
κής. Όμως, το φανταστικό μουσείο του
Μπουσσάνα αποπνέει μια γοητευτική ζωτά-
νη. Οι αρχαίοι παππούδες είναι εκεί, λεβέ-
τες και ανθεκτικοί στο χρόνο, είδωλα μιν,
μιας άδρας πραγματικότητας δε. Η νοσταλγία

έχει μικρό πεδίο σ' αυτή την εκτίμηση. Οι
φωτογραφίες του Ελβετού δεν προσελκύουν
την όποια «συμπάθεια» για το θέμα: τότε θα
ήταν κακές φωτογραφίες ή απλώς ντυσιμα-
ντα. Η αδρή γεωμετρική σύνθεση των μορ-
φών στο κάδρο, η φυσικότητα με την οποία
συλλαμβάνονται τα διάφορα επίπεδα προ-
οπτικά στο χώρο, η ταλπηρή παράταση προ-
σώπων σε στάση en face, το υπολογισμένο
κοντραπόιντο ανάμεσα στις αρχέτυπες ύλες
του χώρου και στους αρχαίους ανθρώπους
που τον κατοικούν, η ισότιμη σχέση φυσικού
χώρου και ανθρώπου (είτε σε κοντινό είτε σε
μακρινό πλάνο), ο συχνά επιπεδός, μαλα-
κός, φωτισμός που ενοποιεί το κάδρο κ.ο.κ.,
υποχρεώνουν το θεατή να τις «διαβάσει»
πρωτίστως ως έργα τέχνης.

Ο Μπουσσάνα χαρακτηρίστηκε επανει-
λημμένως φιλελλήνας. Ο όρος αυτός συχνό-
τατα κρύβει την οριενταλιστική ματιά του
Ευρωπαίου περιηγητή, που αντιμετωπίζει
τον κάτοικο αυτής της χώρας ως εξωτικό
coulleur locale. Στην περίπτωση του Μπου-
σσάνα ωστόσο έχουμε μια εξαιρετικά αυθε-
νική περίπτωση: παρ' όλο που τα θέματα
του είναι ιδανικά για ψευδο-ιδανικεύσεις ο-
ριενταλιστικού τύπου: άνθρωποι σμιλεμένοι
από το χρόνο μάθο και τις στέρσεις, πρό-
σωπα και φιγούρες άεστον χωρικών που ε-
πιβιώνουν απίθανα μακριά από τον πολιτι-
σμό των bon-viveurs και της τότε belle
époque, αγρότες απομονωμένοι στην πολι-
στική αυτάρκεια του εθνομικού τους βίου...

Αλλά εδώ η ματιά του φωτογράφου «σπύ-
νει» το πλάνο, την πότα, το σκηνικό, με
τρόπο ώστε, στη συνέχεια, ο θεατής της φω-
τογραφίας να σταθεί απέναντί της όπως α-
κριβώς στάθηκε και ο ίδιος ο εικονολό-
γης: ίσος προς ίσον απέναντι στο θέμα, με
μία απέναντι οικειότητα, που δεν διλώνει
απλώς τον υπέρσπιθ ορθισμό του «πολιτι-
σμένου» προς τους «απολίτιστους» ιδαγε-
νείς, αλλά, πολύ περισσότερο, προδίδει
γνήσιο ενδιαφέρον γι' αυτό που είναι ο ά-
γνωστος συνανθρωπός του. Δεν είναι εύκο-
λο αυτή η ματιά. Ακόμα και μεγάλοι φωτο-
γράφοι συχνά αιχμαλωτίζονται από το ίδιο
θέμα τους, παγιδεύονται στη διακοσμη-
τική επιφάνεια του folklore ή, στην καλ-
τερη περίπτωση, στην εθνολογική του διά-
σταση.

Εδώ έγκειται η μεγάλη προσφορά του
Μπουσσάνα: Από τη μια, καταφέρνει να
στήσει μια τεράστια εθνολογική τοιχογρα-
φία με όλα τα φολκlorικά παραφερνάλια,
από τις ανδρικές φουστανέλες έως τις γυ-
ναϊκές πολύπλοκες φορεσιές, και από τη
συνύπαρξη του αρχαίου μνημείου με το νε-
ότερο σκηνικό έως την παραμυθική διακο-
σμική λεπτομέρεια σε οπίσθια και θρομι-
σκούς και από την άλλη, ταυτοχρόνως, ε-
πεκτείνει αυτό το στενά εθνολογικό σε αν-
θρωπολογικό ντοκουμέντο των κυρίαρχων
συμπεριφορών στην πολιτισμική συγκυρία,
ακριβώς επειδή δεν προδίδει ούτε στιγμή
την εμφανή πεποίθησή του ότι οι άνθρωποι
αυτοί δεν είναι απλώς φωτογραφικά
θέματα, αλλά πρωτίστως άνθρωποι με
την οντολογική έννοια του όρου. Μια
ματιά στις φωτογραφίες αυτού
του πολύτιμου λευκόματος πείθει
για την αλήθεια αυτής της θέσης. Η
καλλιτεχνική επιμέλεια και ο σχεδια-
σμός του εντύπου αναδεικνύουν άρι-
στα την πολυπόθητη ποιότητα αυ-
τών των μοναδικών φωτογραφιών.

ΑΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εικόνες της Ελλάδας του 19ου αιώνα

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Βόρεια Πίνδος - Εθνικοί Δρυμοί Βίκου - Αώου και Βάλια Κάλντα
Ολοκληρώνονται τα έργα διαχείρισης

Καλή είναι η πορεία του έργου "Διαχείριση περιοχής Βόρειας Πίνδου", το οποίο είναι ενταγμένο στο επιχειρησιακό πρόγραμμα "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ", που υλοποιεί το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και είναι μια κοινή πρωτοβουλία των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων Ιωαννίνων και Γρεβενών, είχε υπογράψει προγραμματική σύμβαση μεταξύ των δύο νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Η εγκεκριμένη χρηματοδότηση ύψους 449.727.000 δρχ., εκ των οποίων 428.660.787 δρχ. αφορούν το Νομό Ιωαννίνων και 21.176.213 δρχ., το νομό Γρεβενών.

Στο πλαίσιο υλοποίησης της προγραμματικής σύμβασης προβλέπονται εργασίες και δραστηριότητες που αποσκοπούν στη διατήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των βιοτόπων, καθώς επίσης στοιχείων του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στην περιοχή της Βόρειας Πίνδου, που περιλαμβάνει τους εθνικούς δρυμούς "Πίνδος - Βάλια Κάλντα" και "Βίκος - Αώος".

"Το έργο "Διαχείριση της Βόρειας Πίνδου" είναι μια μεγάλη και δύσκολη παρέμβαση, σε μια οικολογικά ευαίσθητη περιοχή, από την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς αποκομίζουν πολύτιμες εμπειρίες, ιδιαίτερα χρήσιμες για την υλοποίηση των σχεδίων του 3ου Κ.Π.Σ." επεσήμανε σε δηλώσεις του ο κ. Νικόλαος Ζαμπαλάς, νομάρχης Ιωαννίνων μετά το τέλος της συνεδρίασης της κοινής επιτροπής παρακολούθησης της προγραμματικής σύμβασης, της οποίας προήδρευσε.

"Προσπαθούμε", είπε συνεχίζοντας στις δηλώσεις του ο νομάρχης Ιωαννίνων "το αμέσως επόμενο διάστημα, αξιοποιώντας ανάλογες εμπειρίες άλλων περιοχών της χώρας, να λειτουργήσουν τα κέντρα πληροφόρησης και τα περίπτερα ενημέρωσης, χωρίς να χαθεί ούτε μια μέρα και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, συμβάλλοντας στην οικολογική ευαισθησία των κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής".

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ

Όσον αφορά την πορεία υλοποίησης της προγραμματικής σύμβασης μέχρι στιγμής:

- Ολοκληρώθηκε η κατασκευή, η προμήθεια και εγκατάσταση επίπλων και μηχανολογικού εξοπλισμού των δύο κέντρων πληροφόρησης στους Ασπαραγγέλους και το

Μέτσοβο. Υπολείπεται η σύνδεσή τους με το δίκτυο της "Δ.Ε.Η. Α.Ε."

- Ολοκληρώθηκε η κατασκευή, η

προμήθεια και η εγκατάσταση επίπλων και μηχανολογικού εξοπλισμού των περιπτέρων στο Μεσοβούνι και στην Βοβούσα. Ξεκίνησαν οι εργασίες κατασκευής για το περίπτερο ενημέρωσης Μηλέα. Το έργο, σύμφωνα με τις συμβατικές υποχρεώσεις του αναδόχου, αναμένεται να ολοκληρωθεί το ερχόμενο Νοέμβριο.

- Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες στο χώρο παρατηρητηρίων στις θέσεις Οξιά και Μπελόι, με τη διαμόρφωση στοιχείων και προσβάσεων.

- Ολοκληρώθηκε η χάραξη και η σήμανση μονοπατιών στους δύο νομούς.

- Ολοκληρώθηκε και εγκαταστάθηκε η έκθεση ερμηνείας περιβάλλοντος στο κέντρο πληροφόρησης Μετσόβου, ενώ η αντίστοιχη στο κέντρο πληροφόρησης Ασπαραγγέλων είναι έτοιμη και θα εγκατασταθεί το αμέσως επόμενο διάστημα. Επίσης έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός για τα περίπτερα ενημέρωσης Βοβούσας και Μεσοβουνίου, ενώ οι εκθέσεις ερμηνείας περιβάλλοντος αναμένεται να εγκατασταθούν σ' αυτά εντός του Οκτωβρίου.

- Είναι έτοιμα προς έκδοση ενη-

μερωτικά φυλλάδια για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, χάρτης διαδρόμων και βασικών χα-

κουστικού υλικού, καθώς και βιβλίο για την περιοχή.

Ηδη για τα έργα έχει απορροφηθεί ποσό 369.250.858 δρχ., δηλαδή 81% της εγκεκριμένης χρηματοδότησης.

Η κοινή επιτροπή παρακολούθησης της προγραμματικής σύμβασης ζήτησε την εκταμίευση του υπόλοιπου της χρηματοδότησης από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. για την αποπληρωμή του έργου της προγραμματικής σύμβασης.

Ποιοί συμμετείχαν

Στη συνεδρίαση της κοινής επιτροπής παρακολούθησης της προγραμματικής σύμβασης, εκτός του κ. Νικολάου Ζαμπαλά, συμμετείχαν οι κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου και Αλέξανδρος Καχυμάνης, δήμαρχοι Κεντρικού Ζαγορίου και Μετσόβου, αντίστοιχα, οι κ.κ. Αικατερίνη Μαρμαρά και Αθανάσιος Οικονόμου, υπάλληλοι του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., ο κ. Νίκος Παπαευθύμιου, από τη Διεύθυνση Δασών της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου, ο κ. Γεράσιμος Παπαηλίας, διευθυντής της "ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε." καθώς επίσης και ο κ. Γεώργιος Αναστασόπουλος διευθυντής της οργάνωσης "Αρκτούρος" και η κ. Ελένη Νικολάου, υπάλληλος της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, επιβλέπουσα των έργων.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «PROTERRA» ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

• Τα αποτελέσματα των δράσεων ανακοινώθηκαν στην Κορσική μέσα στον Οκτώβριο

Στα πλαίσια του Protterra, ενός Ευρωπαϊκού προγράμματος που δημιουργήθηκε με την πρωτοβουλία του Μεσογειακού Κέντρου Περιβάλλοντος και τον Agence Paysage, οι 15 ομάδες που έχουν ήδη κινητοποιηθεί επιχειρούν να χαράξουν ένα νέο πιλοτικό πρόγραμμα ανταλλαγών. Στην Ελλάδα το Protterra, εκτός από τη Νάξο εφαρμόστηκε και στην περιοχή του Ζαγορίου όπου η Αναπτυξιακή Εταιρεία Ζαγορίου (ANEZ) επιχειρεί να καταδείξει το ενδιαφέρον του συστήματος των αναβαθμιδών ως βάση ενός πράσινου τουρισμού με την αποκατάσταση, μίας περιοχής κοντά στο χωριό Κατέσσοβο. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί επίσης πεδίο γεωπονικών και επιμορφωτικών πειραμάτων με τη συνεργασία του ΤΕΙ της Άρτας. Οι δράσεις του έχουν ολοκληρωθεί και τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν στην Κορσική τον Οκτώβριο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αναβαθμιδές, αντιπροσωπεύουν μία λύση ιδιαίτερα αποτελεσματική σ' ένα δύσκολο χώρο που συνδυάζει εδαφικές κλίσεις, αδύναμα συχνά εδάφη και κλίμα τραχύ που αναλλοίωσει περσιόδους μεγάλης ξηρασίας με σπάνιες αλλά δυνατές βροχοπτώσεις. Τα 15 προγράμματα επίδειξης εφαρμόζονται από το 1996 και κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου μέσω πενήντη πειραμάτων και εργασιών μελετήθηκε το σύστημα των αναβαθμιδών, διάφορες τεχνικές, γεωργικά προϊόντα, η γεωργική εκμνησίωση, οι οικολογικές συνέπειες κ.ά.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

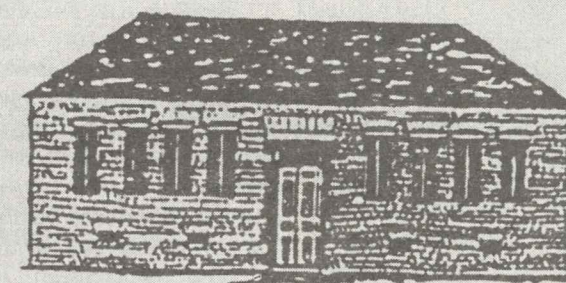
Για το περιβάλλον και τη φύση...

Χρήσιμα συμπεράσματα στην Ημερίδα του Μονοδενδρίου

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Δ/ΝΣΗ Α/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΥ

«Γνωρίζω τον τόπο μου
Φυσικό και δομημένο περιβάλλον
στο Ζαγόρι»

Αίθουσα
Δημοτικού Σχολείου
Μονοδενδρίου

Σάββατο
20
Οκτωβρίου 2001
ώρα 9.30

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΑΛΛΟΙΩΘΕΙ ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ
«Φωνή» διαμαρτυρίας για το υδροηλεκτρικό
στη Βωβούσα και από το WWF Ελλάς

► «Να προλάβουμε το υδρο-ηλεκτρικό... έγκλημα στον Αώο» επισημαίνει σε σχετική ανακοίνωσή του και καλεί τα Υπουργεία ΠΕΧΩΔΕ και Γεωργίας να μην εγκρίνουν το έργο

Ηπειρωτικό τοπίο που αποτελεί πόρο και καμάρι για τους κατοίκους της περιοχής". "Να προλάβουμε το υδροηλεκτρικό... έγκλημα στον Αώο" τονίζει χαρακτηριστικά και αναφέρει:

"Στις πηγές του ποταμού Αώου λειτουργούν από το 1988 φράγμα της περιοχής". "Να προλάβουμε το υδροηλεκτρικό... έγκλημα στον Αώο" τονίζει χαρακτηριστικά και αναφέρει:

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή του έργου βρίσκεται ανάμεσα στους Εθνικούς Δρυμούς Βίκου - Αώου και Πίνδου (Βάλια Κάλντα) και βρίσκεται

υπό ένταξη στο νέο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου, που ετοιμάζεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Κατά μήκος του ποταμού Αώου βρίσκονται δε έξι (6) περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ 2000, ενώ την οικολογική σημασία της περιοχής τεκμηριώνουν πλήθος μελετών και διαχειριστικών σχεδίων. Στην περιοχή επιβιώνουν σπάνια είδη πανίδας, τα οποία προστατεύονται αυστηρά από την Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία, και εξαρτώνται από τη διατήρηση ικανοποιητικής παροχής νερού στην κοίτη του ποταμού (βίβρα, πέτρινα, νεροκόταφες κ.ά) ενώ χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη στον ποταμό Αώο του ενδημικού ψαριού πινδοβίνος (Orithias pinus) που δεν υπάρχει πουθενά αλλού στον κόσμο. Επιπλέον έχει εκδηλωθεί μία ση-

μαντική αντίδραση της τοπικής κοινωνίας που δεν επιθυμεί μια τέτοιου μεγέθους παρέμβαση στο τοπίο, αφού αυτό αποτελεί πόλο έλξης πλήθους επισκεπτών και χαρακτηρίζει την περιοχή και τους κατοίκους της. Αν εγκριθεί το έργο, θα δημιουργηθεί μεγάλο πρόβλημα στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης απορροής του Αώου, πληγώντας τόσο την οικονομία της τοπικής κοινωνίας, όσο και τη διατήρηση του βιολογικού πλούτου.

Για όλους τους παραπάνω λόγους καταλήγει στην ανακοίνωσή του το WWF, "καλούμε το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Υπουργείο Γεωργίας να αεβαστούν την Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία της βιοποικιλότητας, το δικαίωμα των Ελλήνων πολιτών στη διατήρηση καθαρών φυσικών υδάτων και φυσικών οικοσυστημάτων, τη βούληση των τοπικών αρχών και των κατοίκων να διατηρηθεί το ποτάμι τους στη φυσική του μορφή και να μην εγκρίνουν την έκδοση άδειας του συγκεκριμένου έργου".

Στην «Βιόσφαιρα» ανήκει και ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος, όμως, με την τεχνολογία του προκαλεί εκτός από τον φυσικό και τον τεχνητό μεταβολισμό, τον κοινά λεγόμενο «βιομηχανικό μεταβολισμό».

Αυτός, δυστυχώς, εντάσσεται στην φύση. Πλαστικές ύλες, ανόργανα διαλύματα, χημικά κατάλοιπα, εντομοκτόνα, μέταλλα, απορρυπαντικά, αιθυλικός μόλυβδος, βιομηχανικά απόβλητα, τα οποία δεν καταναλώνονται από κανέναν ζωντανό οργανισμό, συχνά προκαλούν τον μαζικό θάνατο των οργανισμών.

Έτσι απειλούνται όλες οι ζωικές και φυτικές τροφές και πρέπει να φροντίζει ο άνθρωπος να προστατεύσει την φύση απ' αυτά τα κατάρυτα για να μην προκαλέσει την αυτοκαταστροφή του. Να υπάρχει ιδιαίτερος έλεγχος απ' αυτόν της βιομηχανίας και της τεχνολογίας, ώστε να εξοδευτερωθούν και οι αρνητικές επιπτώσεις τους πάνω στην φύση.

Για να σταματήσει η απαράδεκτη και εγκληματική κατάσταση σε βάρος της φύσης, και κατ' επέκταση σε βάρος της υγείας του ανθρώπου, επιβάλλεται να προφυλαχτεί το περιβάλλον με την λήψη δραστηριοτήτων και συντονισμένων μέτρων από την Πολιτεία.

Η λήψη μέτρων επείγει και αποτελεί βασικό αίτημα της σημερινής κοινωνίας που είναι ανάγκη να ικανοποιηθεί άμεσα, αν θέλουμε να ζήσουμε σ' έναν κόσμο πολιτισμένο και σ' ένα περιβάλλον υγιεινό και ωραίο.

Ας αναλάβουμε λοιπόν όλοι, Πολιτεία και λαός, μια σταυροφορία «έργω και λόγω» για την προστασία της φύσεως.

Αν εξακολουθήσουμε να βιαιοποιούμε σε βάρος της φύσης και να μολύνουμε το περιβάλλον της, θα έρθει σύντομα η σκληρή εκδίκησή της, που θα είναι ένας αργός, αλλά βέβαιος θάνατος του ανθρώπινου γένους.

Είναι, πραγματικά, ανησυχητικές δύο διαπιστώσεις των επιστημόνων:

α) Η διάδοση του καρκίνου είναι στενά συνδεδεμένη με τον αέρα που αναπνέει ο άνθρωπος, με το νερό που πίνει και γενικά, με το περιβάλλον που ζει και εργάζεται.

β) Η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, πλήττει όχι μόνο τον εξωτερικό κόσμο, αλλά καταστρέφει και τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου. Του αμβλύνει το αίσθημα της ομορφιάς.

Ας δούμε σαν μητέρα την φύση, ας της προσφέρουμε την αγάπη μας και να είμαστε βέβαιοι ότι θα μας την ανταποδώσει...

ΗΛΙΑΣ ΜΑΚΟΣ
(Από την εφημερίδα
«ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ»
της 20/10/01)

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Κυνηγοί, σκουπιδία και Εθνικός Δρυμός

Την Κυριακή 16 Σεπτεμβρίου 2001, πραγματοποιήσαμε πεζοπορική διαδρομή από το Βραδέτο Ζαγορίου στην κορυφή Γκαμήλα της Τύμφης, κινούμενοι σε μία περιοχή απείρως φυσικού κάλλους που βρίσκεται στα όρια του Εθνικού Δρυμού Βίκου-Αώου, βιότοπου της αρκούδας και του αγριολέοντος καθώς και άλλων απειλούμενων και προστατευόμενων ειδών.

Κατά τη διάρκεια της διαδρομής αυτής διαπιστώσαμε με λύπη μας για μία ακόμη φορά ότι ο Έλληνας κυνηγός δεν έχει μάθει να σέβεται το φυσικό περιβάλλον, εγκαταλείποντας τα σκουπιδία του στους χώρους διέλευσης ή κατασκήνωσης του. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην αφετηρία της διαδρομής (θέση Αυγερινός πλησίον του Βραδέτου όπου καταλήγει χωματόδρομος) το πρωί της 16-9-01 ήταν σταθμευμένα αρκετά αυτοκίνητα κυνηγών. Κατά την επιστροφή μας, στο ίδιο σημείο είχαν εγκαταλειφθεί σακούλες σκουπιδιών.

- Επίσης κοντά στη Λούτσα Ρομπόζι στη σπάνη «Μηριούννη» συναντήσαμε στις 11.30 π.μ. της 16.9.01 ομάδα κυνηγών που είχε διανυκτερεύσει εκεί με σκηνές. Μετά την ανάβαση μας στην κορυφή Γκαμήλα επιστρέψαμε πάλι από το σημείο αυτό και διαπιστώσαμε με οργή ότι είχαν εγκαταλείψει όλα τους τα σκουπιδία στο χώρο της σπάνης.

Σημειώνουμε το γεγονός με την παρατήρηση ότι ανάλογες συμπεριφορές δε χαρακτηρίζουν κάποια μειοψηφία, αλλά αντίθετα την πλειοψηφία των κυνηγών. Διότι εάν επρόκειτο για μεμονωμένες περιπτώσεις θα συναντούσαν την αντίδραση των υπολογών και θα απομονώνονταν. Αντίθετα υπάρχει ανοχή και αδιαφορία. Οι ευθύνες του Κυνηγετικού Συλλόγου στο θέμα αυτό είναι μεγάλες. Ποια είναι η ενημερωτική δραστηριότητα του Συλλόγου προς τα μέλη του αλλά

και ευρύτερα στην κοινή γνώμη για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος; Πως αξιολογεί ο Κυνηγετικός Σύλλογος σε ποιούς θα δώσει άδειες κυνηγιού, πως ελέγχει τους παραβάτες; Και αν δεν μπορεί να αντιμετωπίσει απλά προβλήματα όπως τα σκουπιδία, τότε τι μπορεί να κάνει σχετικά με το παράνομο κυνήγι; Τελικά, ξέρει ο Έλληνας κυνηγός, γιατί πηγαίνει για κυνήγι;

Οι ευθύνες όμως δεν περιορίζονται μόνο στο χώρο των κυνηγών. Ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου είναι ουσιαστικά αφύλακτος. Στην περιοχή που διασχίσαμε (κατά μήκος του Μέγα Λάγκου) λείπει οποιαδήποτε ενημερωτική πινακίδα που να θυμίζει στους επισκέπτες ότι βρίσκονται μέσα ή στα όρια ενός Εθνικού Δρυμού. Δεν υπάρχει ούτε ένα απορριπτικό σύνθημα για την προστασία του χώρου, όπως όχι σκουπίδια. Η σήμανση των μονοπατιών, όπου υπάρχει, συχνά καταστρέφεται, οι πάσσαλοι με τα σήματα ξηλώνονται από «κάποιους» και πετιούνται, όπως π.χ. πινακίδα στη θέση Αυγερινός που τη βρήκαμε γκρεμισμένη. Άλβανοι σε πολυμελείς ή ολιγομελείς ομάδες διασχίζουν ανενόχλητοι την Τύμφη κατευθυνόμενοι προς Σκαμνέλι, Μέτσοβο, Καλαμπάκα, δημιουργώντας αίσθημα ανασφάλειας στον επισκέπτη-φυσιολάτρη. Γενικότερα δε είναι φανερό η έλλειψη επιτήρησης του χώρου μέσα και γύρω από τον Εθνικό Δρυμό.

Μήπως πρέπει το Δασαρχείο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις να ενεργοποιηθούν, να προτείνουν λύσεις, να πάρουν μέτρα; Γιατί δε μπορεί σε μία τόσο ευαίσθητη και σημαντική περιοχή να κάνει ο καθένας ό,τι θέλει.

Αγγελική Χατζηθαλασσίου
εκπαιδευτικός
(Από την εφημερίδα
«ΗΠΕΙΡΟΣ» 12-10-01)

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΔΗΜΑΡΧΕΙΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου: (0653) 22.536 - 37 -38

Δήμος Τύμφης: (0653) 81.093 - 81.203 - 81.091

Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου: (0656) 31.101 - 31.109

Fax: 31.139

VetPharm

ΣΩΤΗΡΗΣ Π. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ -
ΙΣΜΗΝΗ Π. ΔΙΑΜΑΝΤΗ Ο.Ε.
ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΙ Α.Π.Θ.

Αγ. Μαρίνας 28 & Γκραμπάλας Τ.Κ. 45221 Ιωάννινα
☎ 0651 83318 - 83319 Fax. 83319
Κιν. 0944 916966 - 0945 224581

Για την ανάδειξη της άμεσης κατάργησης του φόρου δημοσίου από τα δημοτικά και κοινοτικά δάση

Σειρά συναντήσεων με εκπροσώπους της Ν.Δ. και του Συνασπισμού ξεκίνησε ο Δήμαρχος Ανατολικού Ζαγορίου Σωτ. Σπυριδάκης σε μια προσπάθεια να αναδείξει το θέμα της άμεσης κατάργησης του φόρου Δημοσίου που επιβάλλεται στα δημοτικά και κοινοτικά δάση. Ο κ. Σπυριδάκης ανέλαβε την συγκεκριμένη πρωτοβουλία μετά και την εξουσιοδότηση του Δημοτικού Συμβουλίου.

Έτσι, με τους εκπροσώπους της Νέας Δημοκρατίας συμφωνήθηκε μετά την αναφορά που κατατέθηκε από τον Βουλευτή Ιωαννίνων κ. Σταύρο Καλογιάννη να κατατεθούν και ερωτήσεις τόσο στην Ελληνική Βουλή όσο και στην Ευρωβουλή. Ανάλογη ήταν και η συμφωνία και με τον κ. Κωνσταντόπουλο, Πρόεδρο του Συνασπισμού. Ήδη κατατέθηκε ερώτηση από την Βουλευτή του Συνασπισμού κ. Ασημίνα Σηροτύρη.

Στην ερώτησή της η βουλευτής του ΣΥΝ μεταξύ των άλλων αναφέρει:

«Είναι γνωστό ότι με την εφαρμογή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) είχαν καταργηθεί όλοι οι άλλοι φόροι που εισπράττονταν από το Δημόσιο. Όμως, υπάρχει μια ομάδα προϊόντων, στην οποία εκτός από το ΦΠΑ επιβάλλεται και φόρος Δημοσίου. Πρόκειται για το Φόρο Δημοσίου που επιβάλλεται στα εγχώρια δασικά προϊόντα

που προέρχονται από Δημοτικά και Κοινοτικά Δάση κατά τη φάση της πρωτογενούς επεξεργασίας (υλοποίηση). Ο φόρος αυτός προσδιορίζεται κάθε χρόνο σύμφωνα με τον επίσημο πίνακα διατίμησης, που συντάσσεται από το Υπουργείο Γεωργίας. Πρόκειται όμως για τη μοναδική ομάδα προϊόντων στη χώρα μας και την Ευρωπαϊκή Ένωση, που επιβάλλεται τέτοιος φόρος.

Με τον τρόπο αυτό υπολογίζεται ότι το Δημόσιο εισπράττει το 17% της αγοραίας τιμής συν 18% ΦΠΑ. Οι συνέπειες της συνέχισης εισπράξης του Φόρου Δημοσίου για τα εγχώρια δασικά προϊόντα είναι ευνόητες και ιδιαίτερα σοβαρές».

Και η κ. Σηροτύρη καλεί τον Υπουργό Γεωργίας να απαντήσει: «Γιατί αυτή η εξαιρέση με την επιβλή επιπλέον φόρο στο συγκεκριμένο προϊόν. Είναι δυνατόν να μην γνωρίζεις τις συνέπειες από τη συνέχιση της εφαρμογής αυτού του φόρου; Πότε και με ποια συγκεκριμένα μέτρα προτίθεται να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό».

Παράλληλα ο κ. Δήμαρχος ζήτησε από τον Πρόεδρο της ΚΕΔΚΕ να συζητηθεί το θέμα άμεσα στο Δ.Σ. της ΚΕΔΚΕ. Εν όψει και της συνέληξης που θα πραγματοποιηθεί στο Υπουργείο Γεωργίας ο κ. Σπυριδάκης είχε επαφές με στελέχη των Υπουργείων Οικονομικών και Γεωργίας.

Πάει κι ο Αώος...

Σε κατ' εξοχήν «προστατευόμενη» περιοχή το νέο περιβαλλοντικό έγκλημα —όπως το χαρακτηρίζει το WWF Ελλάς, που χτυπάει το καμπανάκι:

Ανάμεσα στους εθνικούς δρυμούς Βίκου-Αώου και Πίνδου (Βάλια Κάλντα) μέσα στο σχεδιαζόμενο από το ΥΠΕΧΩΔΕ Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου στον ποταμό Αώο, κατά μήκος του οποίου έξι περιοχές με σπάνια πανίδα και χλωρίδα είναι ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000· εκεί, λοιπόν, στην περιοχή Βαβούσας Ιωαννίνων, πόνε να εγκαταστήσουν ιδιωτικό υδροηλεκτρικό εργοστάσιο ισχύος 93 MW (κόστος 35 δις.).

Το Υπουργείο Ανάπτυξης (αναπτυξιομανίας μάλλον) έδωσε ήδη την άδεια, που πρέπει όμως να εγκριθεί και από τα υπουργεία ΠΕΧΩΔΕ και Γεωργίας. Αντά τα υπουργεία καλεί το WWF «να μην επιτρέψουν το έργο, καθώς θα προκαλέσει ανυπολόγιστες ζημιές στον ήδη ταλαιπωρημένο ποταμό Αώο, θα απειλήσει τα σπάνια ζώα και φυτά της περιοχής και θα αλλοιώσει ανεπανόρθωτα το μοναδικό ηπειρωτικό τοπίο, που αποτελεί πόρο και καμάρι για τους κατοίκους της περιοχής».

Την κατάλληλη στιγμή η καταγγελία του WWF Ελλάς, αφού οι υπουργικές «τζίφρες» θα μπουκνούν πιθανότατα πριν από τον αναλογιστικό έλεγχο, θα μπουκνούν πιθανότατα πριν από τον αναλογιστικό έλεγχο. Αλλά οι ντόπιοι γιατί δεν αντιδρούν; Καμιά διαμαρτυρία από την Κόνιτσα, που απειλείται να στεγνώσει ο κάμπος της; Ούτε φωνή από τα Γιάννενα, με τόσους υμνητές της ηπειρωτικής φύσης; Όλη η Ήπειρος... βαβούσα;

Γ.Β.

Από την «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ»

ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Αγαπητοί συμπατριώτες, Το όμορφο περιοδικό σας έφτασε κι εδώ στην ακριτική Ξάνθη και πέρασε μέσα στην ψυχή μου το καθάριο αγέρι απ' τα πανέμορφα και γοητευτικά Ζαγορία...

Καταγόμενος απ' το Ελατοχώρι και για είκοσι επτά ολόκληρα χρόνια μένοντας μακριά του, έχω στερηθεί τη δροσιά του, τον καθαρό ορίζοντά του και τις βατές πλαγιές του... Τώρα με το έρχο περιοδικό σας με φέρνετε νοερά σιμά στις ρίζες μου, στα ξεχωριστά Ζαγορία...

Περίσσεψε η ομορφιά στα ξακουστά Ζαγορία,

Το λένε της Πίνδου τα βουνά με μια φωνή στεντόρεια, το λένε τα παιδιά που σαν τους πελαργούς πήγαν μακριά όμως ακόμη κλαίει εκεί ψηλά η λαβωμένη τους καρδιά...

Ενας απ' τα παιδιά των πελαργών είμαι κι εγώ που βρέθηκα και ριζώσα στις πλαγιές της πανέμορφης Ροδόπης... Ίσως η Πίνδος με τη Ροδόπη να τα «κουβέτσιαν» να την τύχη μου και ύστερα η μια τρυφερά με κατευόδωσε και η άλλη με υποδέχτηκε

Ο Σύλλογος Νέων Αρίστης για άλλη μια φορά έστρεψε την προσοχή του στα παιδιά. Με τη βοήθεια της παιδαγωγού Σακελλαρίδη Αφροδίτης (κατά το ήμισυ Αρτιστινίη), ο σύλλογος ασχολήθηκε με τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών που περιόρισαν το καλοκαίρι τους στην Αρίστη.

Πιο συγκεκριμένα τα παιδιά ασχολήθηκαν με ζωγραφική, με κατασκευές από πηλό, κολάζ, ποίηση, λογοτεχνικά κείμενα - συγγραφή, έφτιαξαν το χάρτη του χωριού τους και γεωμετρικά ανεπτυχσαν φιλιές μεταξύ τους και καλλιέργησαν την αγάπη τους για το χωριό.

Οργανώσαν και έπαιξαν έναν αγώνα ποδοσφαίρου με τα παιδιά του Μεσοποταμίου και έκαναν εκδρομές - ταξείδια για να γνωρίσουν τον τόπο τους.

Ειδικότερα πρέπει να αναφερθούν μερικά χαρακτηριστικά, όπου τα παιδιά επιπλέον την έκθεση φωτογραφίας που φιλοξενείται στο Ριζάριο Εκθετικό Κέντρο στο Μονοδένδρι του Ελαιοφωτογράφου Fred Θεοφανούς, με θέμα «Εικόνες της Ελλάδας» (1903-1930). Εκεί αφού τα παιδιά ενημερώθηκαν σχετικά με την έκθεση, την περιηγήθηκαν και ασχολήθηκαν με ένα μικρό εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσφορά του Ριζαρίου Κέντρου. Στη συνέχεια κεράστηκαν τριαντάφυλλα, προσφορά των παιδιών μας και σίγουρα επέστρε-

ζεστά... Και τότε αντάμωσε το καθάριο των Ζαγοριών τ' αγέρι με το εράσμιο αγέρι της Ροδόπης και ύστερα έγιναν τα δυο τους ένα, που τρύπωσε στο είναι μου και βγήκε πάλι έξω με χίλια μύρια δάκρυα, δάκρυα για τα Ζαγορία που έχασα ή δάκρυα για τη Ροδόπη που βρήκα; Ποιός ξέρει... Ίσως το ξέρει ο πάλλευκος των Ζαγοριών ο αυγερινός και δεν το λέει...

Με ακριτικά χαιρετίσματα ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΚΟΡΕΤΑΟΣ
Αντιπρόεδρος της Αδελφότητας Ηπειρωτών Ξάνθης

Δελτίο Τύπου του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου

Η Εγνατία Οδός Α.Ε. χωροθέτησε εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου κόμβο της Εγνατίας Οδού.

Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα με την ονομασία του κόμβου. Ενώ η ονομασία όλων των κόμβων της Εγνατίας Οδού εντός της Ηπείρου φέρει το όνομα της τοποθεσίας ή του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου ή ιστορικής περιοχής βλέπουμε με έκπληξη ο κόμβος στο Ανατολικό Ζαγόρι να έχει την ονομασία κόμβος Αράχθου. Η ονομασία όμως αυτή δεν έχει καμία λογική βάση που να στηρίζεται σε γεωγραφικά ή ιστορικά δεδομένα της ευρύτερης περιοχής. Ο κόμβος βρίσκεται κο-

Κατά την 8ην Ιουλίου ε.ε. ημέραν Κυριακήν, η επίσημος τελετή Ημέρα Μνήμης των θυμάτων ναζιστικής περιόδου ετελέσθη μετά πάσης επισημότητας εις το Δ.Δ. Πέτρας, ενώπιον των επίσημων Αρχών και άλλων προσκεκλημένων τιμητικών.

Δυστυχώς έγιναν σημαντικές παραλείψεις και λάθη. Αναφέρονται μόνον εις το προσκλητήριο των νεκρών, ειδικώς και μόνον διά Δημοτικό Διαμέρισμα Πέτρας, του χωριού μου, το οποίον έχει 12 νεκρούς, όμως στον δημοσιευθέντα πίνακα εις την εφημερίδα «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», Φ. 281, Σεπτεμβρίου, σελίς 10, αναφέρονται δυστυχώς μόνον 4 και όχι 12, δηλαδή όλα. Δεν επιθυμώ να σχολιάσω την παραλείψιν αυτήν, ούτε τον υπεύθυ-

νον να κατακρίνω δημοσίως. Υποχρέωσιν όμως έχω να σας δώσω προς δημοσιεύσιν στην εφημερίδα σας τον αληθινόν ονομαστικόν κατάλογον των θυμάτων, προς αποκατάστασιν της αληθείας και του δικαίου.

Α.Δ. Πέτρας: 1) Κων/νίνος Δ. Δαλαγέλης, 2) Αντώνιος Χ. Παπαστεργίου, 3) Αριστείδης Β. Διαμάντης, 4) Χρήστος Αν. Ζώμπρας, 5) Κων/νίνος Α. Παπαναστασίου, 6) Ιωάννης Γ. Τσουλιός, 7) Αναστάσιος Ι. Έξαρχος, 8) Βασίλειος Ν. Κασσιμπουλός, 9) Γεώργιος Ι. Γκόντρας, 10) Πέτρος Αλ. Λεονταρίδης, 11) Δεσφίς Αντων. Ζώμπρας, 12) Δεσφίς Β. Τσιτατούρα.

Άγγελος Δαλαγέλης, Διδ/λος

ντά στον παραπόταμο Βάρδα του Αράχθου και το σίγουρο είναι ότι βρίσκεται πολύ μακριά από τον Δήμο Αράχθου του Νομού Αρτας.

Ο Δήμος μας σας προτείνει να πάρετε την πρωτοβουλία για άμεση μετονομασία του κόμβου στο Ανατολικό Ζαγόρι σε Κόμβο Ζαγορίου επειδή:

- Βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου, ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ιστορικού Ζαγορίου.

- Είναι μια ονομασία που τιμά όλο το Ζαγόρι για την προσφορά του.

- Μπορεί να αποτελέσει εισόδο - έξοδο όλου του Ζαγορίου και να συμβάλλει

στην ενιαία ανάπτυξη όλου του χώρου και στην ανάδειξη - αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

- Με το αίτημα αυτό συμφωνούν όλοι οι ΟΤΑ του Ζαγορίου. Σας γνωρίζω ότι το ίδιο αίτημα απευθυνάμε και στον κ. Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ. Πιστεύω ότι θα συμβάλλετε και εσείς στην μετονομασία του κόμβου που έχει έξοδο στα όρια του Δήμου μας σε Κόμβο Ζαγορίου."

Το Δ.Σ. της ΕΓΝΑΤΙΑΣ Α.Ε. ανταποκρινόμενο στο αίτημα του Δήμου «αποφάσισε ομόφωνα και ενέκρινε την μετονομασία του ΑΚ Αράχθου σε ΑΚ Ζαγορίου».

πρέπει να γίνει και για το τι μπορούμε να κάνουμε. Αξίζει να αναφέρουμε ότι η τελευταία μας επικοινωνία ήταν τέσσερις μέρες πριν πεθάνει. Γνωρίζουμε και έχουμε ακούσει πολλά πράγματα γι' αυτόν τον άνθρωπο, αλλά είμαστε πολύ μικροί για να τα αναλύουμε απλά μένουμε στο να πούμε ότι τα κενά που αφήνουν τέτοιοι άνθρωποι, που ενδιαφέρονται για το κοινό καλό, είναι δυσαναπλήρωτα. Ας είναι ελαφρύ το χόμο που τον σκεπάζει, κι εμείς θα τον θυμόμαστε πάντα και θα τον αναφέρουμε ως παράδειγμα στους νεότερους. Ας εκπέσουμε και το επόμενο καλοκαίρι να βρεθούμε και δεσμευόμαστε στα παιδιά ότι μόλις έρθουν θα κάνουμε καινούργια πράγματα.

Ο Σύλλογος Νέων Αρίστης ευχαριστεί θερμά την οικογένεια της κ. Έλλης Οικονομίου για την οικονομική ενίσχυση του συλλόγου με το ποσό των 50.000 δρχ. εις μνήμη Πέτρου Οικονομίου.

Ο Σύλλογος Νέων Αρίστης ευχαριστεί θερμά τον κ. Πετρόδρομο Παναγιώτη για την οικονομική ενίσχυση του συλλόγου με το ποσό των 10.000 δρχ.

Επίσης ο Σύλλογος ευχαριστεί θερμά όλους όσους ενισχύουν το σύλλογό μας με την αγορά του CD «Το γλέντι του Μάνθου» με την αξέχαστη κομπανία ΤΑΚΟΥΤΣΙΑ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΝΕΩΝ ΑΡΙΣΤΗΣ

ψαν εντυπωσιασμένα και ευχαριστήμένα.

Για όλα αυτά λοιπόν πρέπει ιδιαίτερα να ευχαριστήσουμε το Δήμο, πρώτα για την ιδέα που είχε να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά που παραβρίσκον στο Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου να επισκεφτούν την έκθεση, και φυσικά για το κέρασμα, αλλά και τη Ριζάριο Σχολή που είχε την καλοσύνη να παραχωρήσει το λεωφορείο της, για τη μεταφορά των παιδιών, και να προσφέρει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Σίγουρα όμως από αυτή την εκδρομή στην έκθεση δεν θα είναι λίγα τα παιδιά που θα θυμούνται ένα κύριο ο οποίος με πολύ υπομονή και διάθεση ασχολούνταν ειδικά με τα παιδιά και περιηγούνταν μαζί τους την έκθεση, αναλύοντάς τους μία μία τις φωτογραφίες και αποκαλύπτοντάς τους άγνωστες πτυχές γι' αυτά που αφορούσαν την Ελλάδα που δεν έβλεπαν. Ο λόγος για τον κ. Αγγελο Κίτσο ο οποίος είναι η ψυχή και νους του Ριζαρίου Εκθεσιακού Κέντρου και όχι μόνο.

Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια και ευχαριστίες γι' αυτό που δημιούργησε στο Ζαγόρι και μας κάνει υπερήφανους.

Μέσα στο 20ήμερο που διήρκεσε η δημιουργική απασχόληση, δημιουργήθηκαν σημαντικό υλικό από τις εργασίες των παιδιών που σίγουρα επέστρε-

ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Τα νέα ευχάριστα, μας έρχονται σωρόν από πολλά μέρη της Ελλάδος, κι εμείς κομμάρι-νομε γιατί οι Λαριεσίοι και οι Λαριεσίδες δια-κρίνονται για την προκοπή τους, την εξιτιά τους, την αξιοσύνη τους.

Καμάρι μας εδώ και πολλά χρόνια ο στε-σιαλίστας αρτοποιός Γεώργιος Αντωνιάδης, που με μοναδική τέχνη και επιδεξιότητα κατά-φερε με τις εμπνεύσεις του, και με πρώτη ύλη το ζυμάρι να συγκεντρώνει πληθώρα μετα-λλικών και διακρίσεων, σ' όλα τα σημεία της Ελλά-δος.

Εμείς οι πατριώτες του, οι Ζαγορίσιοι, που μένουμε στην Λάρισα, καμαρώνουμε διπλά για τον άξιο πατριώτη μας, από το Ζαγοροχώρι Ελάτη. Είναι γνωστή σχεδόν από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, ίσως-ίσως και ακόμη πα-λαιότερα, η τέχνη του φούντου, για τους Ηπειρώτες ιδιαίτερως του κουλτουρίστη, με την γνωστή ενή, και κουλτουρίστη στην Πόλη.

Η τέχνη του Γ. Αντωνιάδη, και η αξιοσύνη του, έχουν οικογενειακή παράδοση, τουλάχι-στον 130 ετών, από τον παππού του Γεώργιο Αντωνιάδη, που τον διαδέχθηκε ο πατέρας Δη-μήτριος.

ΟΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Με τον αγαπητό μας και άξιο Γεώ-γιο Αντωνιάδη, γνωστός σαν αρτοποιός της πόλης μας, από αρκετές δεκαε-τίες, συμβαίνει κάτι το ξεχωρι-στό με το πλη-θωτικό του τα-λέντο. Οι δημι-ουργίες του, που περιοδικά

έχουμε παρά να του ευχθούμε να ζήσει χίλια χρόνια και να προσφέρει τα λαμπρά δημιου-ργήματα της φαντασίας του στη Λάρισα αλλά και στην ιδιαίτερα του πατρίδα το Ζαγόρι.

Μικρό δείγμα σας εσωκλείω, φωτογραφίες και δημοσιεύματα του τοπικού τύπου της πόλε-ως μας (εφημ. «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ») με την παρά-κληση να τα δημοσιεύσετε στο εκλεκτό περιοδι-κό σας.

Με τους χαιρετισμούς μας στους αγαπητούς πατριώτες
Dr Hlias Gakranis
Ιατρός Χειρουργός
τ. Πρόεδρος Ζαγοριανών Λαριεσίων

«130 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ»
Οδός Ακροπόλεως, η Βασιλείσσης Σοφίας ή οδός Παπαναστασίου όπως ονομάζεται σημε-ρα.

Πάντα εκεί, στην ίδια περιοχή, 120 χρόνια

τώρα, το παλιότερο αρτοποιείο της Λάρι-σας του «Αντωνιάδη» από το 1871, εξακολουθεί ακόμα να εκλάττει.

Με ιδιαίτερη — ξεχωριστή καλλιτεχνική ανησυχία, «ο άριστος ο επισκόπος» έφτιαξε από τη συνηθισμένη απρόσωπη μορφή της καθημερινής ανάγκης για διατροφή καμ-τουσιώνεται σε τέχνη, αποκτώντας πρόσω-πο, σχήμα, έκφραση.

Μια καλλιτεχνική παράδοση — λαογρα-κό κομμάτι — της ιστορίας της πόλης από την εποχή της τουρκοκρατίας, της απελευθέρωσης της κατοχής, μέχρι τις μέρες μας.

... Ήταν το 1871, όταν στα Ζαγοροχώρια των Ιωαννίνων, οι Τούρκοι αρχίζουν πάλι δια-μους και καταστροφές. Κινητήριό τους από την κατακτητή πολλές ελληνικές οικογένειες, ξε-σπιδώνονται και προσπαθώντας να επιβιώσουν αρχίζουν ένα ατελείωτο οδοιπορικό αναζη-τώντας καλύτερη τύχη.

Ο Γιώργος Αντωνιάδης, προπάππος του σημερινού διαδόχου του, διασχίζει από μονο-πάτια και κακοτράχαλους δρόμους την ορεινή Πίνδο και τον τρομερό αγώνα της Κατάρας περνά στη Θεσσαλία και έρχεται στη Λάρισα.

ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ενεργητικότητα... κάθε Συλλόγου του Ζαγοριού

ενεργοποίησή του...

Οι πιο επιτυχημένοι και έμπειροι Σύλλογοι σε κάθε άλλο πρώην χωριό του Ζαγοριού, πρέπει να είναι πρότυπα και παραδείγματα για ένα Σύλλογο, που υστε-ρεί, καθυστερεί και αδρανή... Πρέπει να βλέπει και να παρατηρεί σχολαστικά δη-λαδή: Τι καλό έκαναν και πέτυχαν οι άλλοι Σύλλογοι ως τώρα... Πού πέτυχαν και πού απέτυχαν... Ποια όνειρα και ποια σχέδια είχαν και έχουν και ποιοι κυρίως διακρί-νονται για την επιτυχημένη, ξεκάθαρη αναγνωρισιμότητά, σωστή και αμερόληπτη συμπεριφορά τους, επί μια διετία και τριε-τία...

Και βέβαια, ο κάθε υπάρχων και λει-τουργώντας σήμερα, πραγματικά και αποδο-τικό Σύλλογο, πρέπει να έχει στόχους και σκο-πούς, όνειρα και υλοποιήσεις αποφά-σων και συνεκτικές, ώστε όλα να πάνε στο καλύτερο και στο ωραιότερο στο κάθε πρώην χωριό, που βρίσκεται και λειτουρ-γεί.

Κι αυτοί οι στόχοι και οι σκοποί πρέπει απλοχρήστε να είναι οι εξής:

Πως εκδηλώσεις προτίθεται να πραγματοποιήσει και να υλοποιήσει, ώστε να σπενδυθούν, ακόμη περισσότερο, τα παλιά και τα χθεσινά του μέλη... Ποια θέλει να γίνουν και προγραμματισμένη δρα-στηριότητα του, ώστε το Ζαγόρι να προ-βληθεί πανηγυριστικά και πανελλη-νικά.

Σε ποια σημεία θα βάζει τους κύριους, παραπάνω και επιβεβαιωμένους στόχους του, ώστε η πρώτη Κοινότητά του να δεί-χνει και να αποδείχνει παντού και πάντοτε την παρουσία της και την όντως σημερινή και χθεσινή ύπαρξή της...

Πα τα τυχόν προβλήματα, που συμ-βαίνουν να υπάρχουν, ή θα υπάρξουν... προ-σπαθεί να δει και θα αντιδρά εγκαίρως, ώστε όλα να πάνε προς το καλύτερο και στο πιο ωφέλιμο και αποδοτικότερο ση-μείο και όχι προς την άγνοια και την μη-νία.

Σε κάθε εκδήλωσή του ο κάθε σύλλο-γος έχει και θα έχει πάντοτε την ευκαιρία να εισπράττει οικονομικές εισφορές από τα μέλη του, που είναι διατεθειμένα ευχα-ρίστως να τον βοηθήσουν. Πατί χωρίς αυτές

τις εισφορές και προσφορές δεν μπορεί να πραγματοποιήσει και να υλοποιήσει τα προ-γραμματισμένα έργα του. Κι οπωσδήποτε στο τέλος κάθε έτους θα ήταν σωστό και αναγκαίο να καταγράφονται και να δημο-σιεύονται όλα τα έσοδα και έξοδα του, ώστε οι πάντες να είναι ενημερωμένοι και μη αμφισβητούντες για τίποτε... και να συμβάλλουν έτσι περισσότερο οικονομικά στη διαρκή, σωστή και αποτελεσματική λειτουργία του.

Αν ένας σύλλογος βλέπει και παρατη-ρεί ότι: ένα πανηγύρι δεν γίνεται στη σω-στή χρονική και θρησκευτική του ημερο-μηνία, πρέπει να αντιδρά και να αμύνεται λογικά. Πρέπει δε να πληροφορεί τους πά-ντες ότι: αυτό δεν είναι σωστό και επιτρε-πτό κι ότι το χωριό θα χάσει πολλά απ' αυ-τή την παράνομη και παράλογη αλλαγή, που δεν γινόταν ποτέ ως τώρα στο παρα-δοσιακό και ιστορικό μας Ζαγόρι. Ο κάθε σύλλογος είναι μέλος μας ζωτανής και υπάρχουσας κοινωνίας... κι όλα αυτά εί-ναι απαραίτητες και αναπόφευκτες υπο-χρεώσεις και καθήκοντά του.

Οι τάσεις του ακόμη και οι προσπά-θειές του να συμμετέχουν οι πάντες στη με-γάλη και πανελληνίως γνωστή και πολύ επιτυχημένη έκδοση του πασίγνωστου πε-ριοδικού «Το Ζαγόρι μας» πρέπει να μη λείψουν, γιατί αυτό το σπουδαίο και δια-κεκριμένο περιοδικό συνενώνει όλους τους Ζαγορίσιους, από το δυτικό ως το ανατολικό Ζαγόρι, αφού πάντα καταγρά-φεται σ' αυτό, ό,τι έχει σχέση με την ιστο-ρία, την πρόοδο, την ανάπτυξη και την κα-λύτερη ούλη της περιοχής του.

Υ.Γ. Με όλα αυτά τα παραπάνω συ-μπεραίνει πλέον ο κάθε αμερόληπτος, προσγειωμένος και προοδευτικός Ζαγορί-σιος ότι: Η ενεργοποίηση και η δραστηριο-ποίηση, η αποδοτικότητα και η συνεχής ενέργεια του κάθε τοπικού και πολιτιστι-κού συλλόγου των πρώην Ζαγορισιανών χωριών μας, είναι επιβεβλημένη και πολύ αναγκαία.

Κι αυτά ας τα λάβουν αμερόληπτα υπόψη τους οι πάντες, και κυρίως τα μέλη του κάθε διοικητικού συμβουλίου, που εξε-λέγησαν ως τώρα, ώστε να μην αδρανή-σουν και να μην αδιαφορήσουν για τίποτε, που τους αφορά άμεσα, ατομικά και προ-σωπικά, για την πρόοδο και την επιτυχία του Συλλόγου τους.

Και βέβαια (όπως κατανόησε και ο πιο αλλός αναγνώστης αυτού του περιοδικού) αυτά ήταν μερικά ειλικρινή, αμερόληπτα, προσγειωμένα και αντικειμενικά ερωτη-ματα ενός απλού και αφανούς Ζαγορίσιου, που σκοπό είχαν και έχουν: την καλτέ-ρευση, την αναδημιουργία, τη βελτίωση και την αποδοτικότητα του κάθε πολιτι-στικού και ιδίως τοπικού Συλλόγου του Ζαγοριού, όπου κι αν βρίσκεται και όπου κι αν λειτουργεί σήμερα.

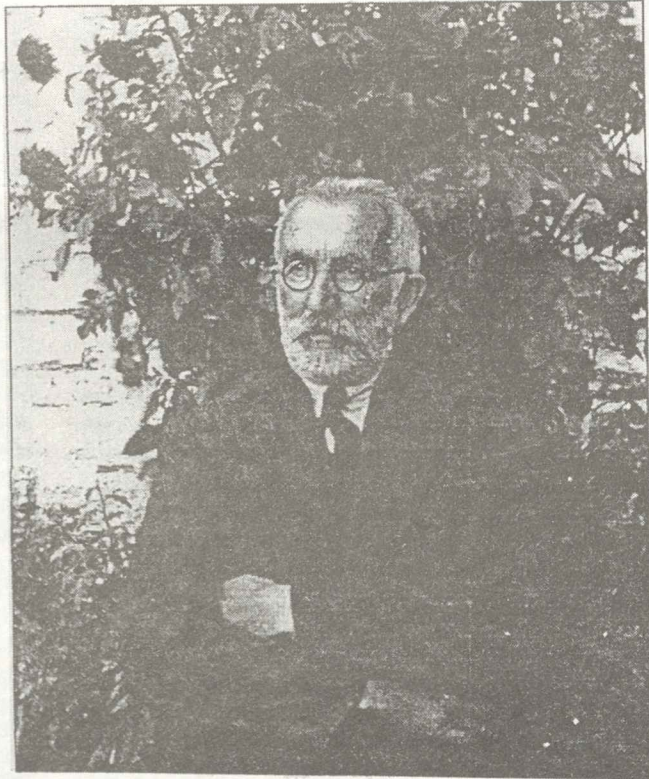
Γιατί πιστεύει ακόμα ο ίδιος ότι: οι προσπάθειες, τα καθήκοντα και οι υποχρε-ώσεις κάθε ηγεσίας (άραγε και του κάθε συλλόγου...) φέρνουν καλά και ωφέλιμα αποτελέσματα και πηγαίνουν τον κάθε τό-πο μπροστά και σωστά και δεν τον αφή-νουν ούτε να καθυστερήσει ποτέ, ούτε να υποχωρήσει, ιδιαίτερα τώρα, που βρισκό-μαστε στον 21ο αιώνα. Γι' αυτό και η λέξη ενεργητικότητα (που είδατε στον τίτλο...) σημαίνει ακριβώς: δραστηριότητα και θε-τική απόδοση του καθενός υπευθύνου, στη θέση που βρίσκεται κάθε φορά.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΔΕΚΚΟΣ

ΕΝΑ ΑΡΧΕΙΟ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

Ο Ζαγορίσιος κόσμος του Θεοφάνη Φραγκούλη

Όταν γράφαμε για την έκθε-ση «Ζαγοριανός Βίος» στο Μονοδένδρι σημειώναμε ότι πολλές φωτογραφίες είναι επώ-νιμες και ανήκουν σε γνωστούς ε-ρασιτέχνες του Ζαγοριού. Ένας α-πό αυτούς τους φωτογράφους με πολλές φωτογραφίες στην έκθεση είναι και ο Θεοφάνης Φραγκούλης (1876- 1961), δάσκαλος και scho-λάρχης στα χωριά του Ζαγοριού. Σε αυτόν το γενέθλιο τόπο όπου έ-ζησε και δίδαξε ο Θεοφάνης Φρα-γκούλης άρχισε να ασχολείται και με τη φωτογραφία. Ερασιτεχνικά σίγουρα, αλλά με επαγγελματική και καλλιτεχνική αισθητική κι ένα μοναδικό νοιάξιμο για την αποτύ-πωση της καθημερινής ζωής του τό-που του. Δεν είναι όμως μόνο ότι δεν αφήνει τίποτα να πάει χαμένο κι αποτυπώνει ότι του τραβάει την προσοχή από το 1870 σχεδόν μέχρι και το 1950. Είναι και ο τρόπος που ζωντανεύει τα θέματα του, η δύνα-μη που βγάζουν οι φωτογραφίες του. Αυτή η καθαρότητα των φωτο-γραφιών του ίσως μπορεί να εξη-γηθεί μόνο με την αγάπη για τον τόπο και φυσικά με το πηγαίο τα-λέντο του.

Ο Πέτρος Φραγκούλης

Η καλή μοίρα μας έφερε μετά την έκθεση να γνωρίσουμε κι έναν απογόνό του και μάλιστα όχι ό-ποιον να 'ναι. Γνωρίσαμε τον Πέ-τρο Φραγκούλη, εγγονό του Θεο-φάνη, αλλά και κάτοχο του οποίου αρχείου του έχει διασωθεί. Για την ακρίβεια ο Πέτρος Φραγκούλης εί-ναι αυτός που όχι απλά κληρονό-μησε το αρχείο, αλλά το διέσωσε, το διατήρησε κι έχει βάλει ως έναν από τους στόχους της ζωής του να το αναδείξει σωστά, ώστε να μη χαθεί αυτή η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της Ηπείρου.

Ο κ. Φραγκούλης έχει λίγα χρο-νία στα Γιάννινα. Επί 38 χρόνια ζούσε στη Θεσσαλονίκη όπου και δούλεψε σε δικό του φροντιστήριο,

δουλειά που συνεχίζει και στα Γιάννινα σήμερα. Γι' αυτό όπως γύ-ριζαν και οι Ζαγορίσιοι της διαπο-ράς. Γεννημένος το 1941 διατηρεί πολύ ζωντανή τη μνήμη του παππού του. Μυλάει πάντα με πολύ συγκί-νηση όταν τον μνημονεύει, κουβα-λάει τις αναμνήσεις σαν το δικό του προσωπικό θησαυρό ζωής. Στο βιβλίο που έγραψε το 1996 στη Θεσσαλονίκη με τίτλο «Ζαγόρι χα-λαστά μου» αφιερώνει μερικώς σε-λίδες στην πρώτη του μνήμη με τον παππού του ως φωτογράφο. Μας το διηγήθηκε με ακόμα μεγαλύ-τερη συγκίνηση απ' ό,τι στο βιβλίο. Σε ηλικία ογτώ χρονών το 1949 και με το τέλος του εμφυλίου γυρνάει μια μέρα στο σπίτι και το βρίσκει ρημαγμένο.

Επιπλέον οι φωτογραφικές πλά-κες του Θεοφάνη έχουν καταστρα-

φεί ανεπανόρθωτα. Με κόπο και μετά από μίας μέρας δουλειά θα διασωθούν τελικά 200 πλάκες κι ο-ποίες επιβιώσαν μέχρι σήμερα. Μαζί και η μηχανή, που έγραφε πάνω της ότι κατασκευάστηκε το 1903 στο Παρίσι, κληρονομιά κι αυτή σήμερα. «Πού να 'ξερα τότε ο δόλιος την αξία τους», λέει. «Σήμε-ρα, όμως θέλω να αναφωνήσω: Ό-λα του κόσμου τα αγαθά δεν θα μπορούσαν να ανταλλάξω με μία α-πό 'κεινές τις φωτογραφίες». Για την ιστορία, το σπίτι και όλες τις φωτογραφίες έσπασαν με μεθοδι-κότητα όχι οι αντάρτες, όπως πιθανό-λογούνταν στην αρχή λόγω της διαφορετικής ιδεολογίας με την οι-κογένεια Φραγκούλη, αλλά «ανε-γκέφαλοι στρατιώτες» του στρατού που είδαν το σπίτι σε καλή κατά-σταση και... υπέθεσαν ότι το προ-

Δίπλο ο Θεοφάνης Φραγκούλης το 1940 και πάνω μία φωτογραφία από το μοναστήρι της Αγ. Παρασκευής στο Σκορβέλι. Στο κέντρο κοιτάει προς το φα-κό ο Θεοφάνης Φραγκούλης ακουμπώντας το χέρι του στον εγγονό του Πέτρο

στάτευαν οι αντάρτες ως «δικό τους».

Ο Θεοφάνης Φραγκούλης συνέ-χισε παρόλ' αυτά να φωτογραφίζει μέχρι που πέθανε το 1961. Μοίρα-ζε όμως πολλές από τις φωτογρα-φίες του κι έτσι σήμερα δεν διασω-ζονται πάνω 400 με 500. Ο συνε-χής, όμως αγώνας του εγγονού του να αναδείξει το αρχείο αυτό δι-καιώνεται αφού όλο και βρίσκον-ται κάποιες, όλο και πιο πολλοί Ζαγορίσιοι ανακαλύπτουν στα μπα-ούλα τους οικογενειακές τους φω-τογραφίες δια χειρός Φραγκούλη.

Το αρχείο

Η δουλειά που είδαμε με τα μά-τια μας να γίνεται σήμερα είναι με-γάλη. Οι φωτογραφικές πλάκες διατηρούνται, οι φωτογραφίες τυ-πώνονται σε ειδικά εργαστήρια και στη συνέχεια περνάνε σε ψη-φιακό δίσκο. Ο Πέτρος Φραγκού-λης έχει βάλει ως στόχο να εκδόσει όλο αυτό το υλικό μέσα στα επόμε-να δύο χρόνια σε ένα πολυτελές λεύκωμα. Είναι αποφασισμένος ό-πως μας λέει και δεν πρόκειται να το αφήσει παρόλο που το κόστος

είναι πολύ μεγάλο.

Έχει καταθέσει πάντως την πρό-ρασή του στη Νομαρχία η οποία τα τελευταία χρόνια έχει προχωρήσει σε μερικές αξιοπροδοτικές εκδοτι-κές πρωτοβουλίες. Το πρόβλημα στη Νομαρχία είναι ότι δεν υπάρ-χει μια μόνιμη επιτροπή που να ε-ξιολογεί τις προτάσεις, οπότε τώρα ίσως να είναι δύσκολο να επιμη-θεί η αξία του αρχείου Φραγκούλη. Με λίγη καλή θέληση, όμως, μπο-ρεί να αξιοποιηθεί το αρχείο και να είναι η νομαρχία αυτή που θα το φέρει ξανά στο φως.

Ο ίδιος ο Πέτρος Φραγκούλης δεν σταματάει την προσπάθειά του εργασία. Παράλληλα με τη δου-λειά που κάνει με το αρχείο συνε-χίζει να καταγράφει και τις δικές του μνήμες κι έχει έτοιμο κι ένα δεύτερο βιβλίο με τίτλο «Εξοδόν μου» να γράφει, ένα προσωπικό χρονικό στο Ζαγόρι μεταξύ 1943 και 1953.

Εκατοντάδες φωτογραφίες, χρο-νικά μιας εποχής που πέρασε για πάντα ζητάει να αναπνεύσουν ξα-νά. Ας τους δώσει μια ευκαιρία.

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΡΑΜΙΤΣΟΣ

ΣΩΘΗΚΕ ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΠΛΑΚΙΔΑ

Μεγάλη χαρά για το χωριό μας. Το αρχοντικό Πλακίδα θα σω-θεί.

Μετά από αγώνες πολλών πών, βγήκαν 125 εκατομμύρια, για να γίνει η αποκατάστασή του.

Να γίνει όπως ήταν, στόλισμα να το χωριό μας, καμάρι για το Ζαγόρι. Κατορθώσαμε να το πά-ρουμε από τις κληρονομίες την δωδεκάτη παρά πέντε. Μετά από πέντε μήνες χάσαμε την μια κληρονομία.

Και την δωδεκάτη ακριβώς το βάλουμε στα διευρωπαϊκά προ-γράμματα.

Όταν τελειώσει θα γίνει το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου μας.

Κέντρο τουριστικής ανάπτυ-ξης και ενημέρωσης, περιβαλλο-νική ενημέρωση και παιδείας, γραμμάς με τον πολιτισμό του Ζαγοριού, την ιστορία του, τον αίσιο του πολιτισμού.

Μαζί και με το Πνευματικό Κέντρο «Κώστας Λαζαρίδης» θα γίνει νέα πνοή στο χωριό μας, Απ' τους δώδεκα η ευκαιρία.

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΡΑΜΙΤΣΟΣ

όμως δεν πρέπει να παρασυρθού-με και να ξεχάσουμε όσους μας βοήθησαν να φτάσουμε σε τόσο χαρούμενες στιγμές. Πρώτα τις δωρητρίες, την αειμνηστή Ευγενία Ζαρουχλιώτη και την αδελφή της την Ειρήνη Δάνου.

Να ευχαριστήσουμε θερμά τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Ηπείρου και τον νυν και τον προηγούμενο, τον κ. ΝΟμάρχη, τον Δ/ντή της Περιφέρειας τον κ. Μητσίελο, τον κ. Τσολακούδη, τον κ. Φλωράκη την κ. Ρόκου.

Τον Δήμαρχο μας και τον πρό-εδρο του Δημ. Συμβουλίου τον κ. Άρη Τσουμάνη.

Χωρίς την βοήθειά τους δεν θα μπορούσαμε να φτάσουμε σε αυτό το αίσιο τέλος.

Τώρα δική μας υποχρέωση εί-ναι να παρακολουθήσουμε τις ερ-γασίες, να μην γίνουν λάθη και να το παραδώσουμε στις μέλλουσες γενιές όσο το δυνατόν πιο τέλειο.

Να το καμαρώνουμε και μες όσο θα ζήσουμε, να το καμαρώ-νουν και τα παιδιά μας.

Γιάννης Βακάμης

Ασπράγγελοι

Ο Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγοριού Γαβριήλ Παπαναστασίου μαζί με τον Εκκλησιαστικό Επίτροπο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Ασπραγγέλων Δημήτριο Κομπάρου, παρακολουθούν τις εργασίες της αποσκευής της στέγης του εξωκκλησίου της Οσιομάρτυρος Αγίας Πα-ρασκευής και του Αγίου Μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος σπαραγγέ-λων από τους τεχνίτες Ευάγγελο Μέλλο, Γεώργιο Γκιώκα και τον Θα-νάση Μέλλο τον Οκτώβριο μήνα του έτους 2001.

Το δεύτερο θεατρικό έργο του Δημήτρη Ι. Τσεκούρα με τον παραπάνω τίτλο είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας.

Όταν σχολιάζαμε το πρώτο του θεατρικό έργο «Ο Επισκέπτης» γράφαμε σχετικά («Πρωινός Λόγος», 23 Ιουνίου 2000):

«...Διαβάζοντάς το διέκρινα τις βαθύτερες κεραιές του νέου θεατρικού συγγραφέα, τον εσωτερικό ψυχισμό του και το συναισθηματικό του υπόβαθρο, που ξεπηδάει μέσα από τους διαλόγους και την εσωτερική φρόνηση των προσώπων...» και σημειώνα: «Το πρώτο του έργο προσοιονίζεται νέα πετάγματα και επιτυχίες».

Και ήρθε το δεύτερο θεατρικό του πόνημα για να με δικαιώσει. Πούδ' είπε ότι η νέα γενιά δεν ασχολείται με πνευματικά θέματα και δεν γράφει. Ευτυχώς δεν φαίνεται καθόλου κουρασμένη. Οι εμφανίσεις νέων συγγραφέων πυκνώνουν. Δεν ακολουθούν τα «ρεαλίστα», τους «τεμπέληδες», τους «άχρηστους», που μας έδωσε ο Θανάσης Χειμωνάς στο μυθιστόρημά του «Ραμόν». Ο «νεοσυντακτικός» των clubs και των ναρκωτικών δεν βρήκε πρόφορο έδαφος στην πλειονότητα της νεολαίας μας. Ένας απ' αυτούς που ασχολείται, κυρίως, με το θέατρο και με πλούσια πνευματική παραγωγή είναι και ο Δημήτρης Ι. Τσεκούρας.

Η Πατρίδα μας παρουσιάζει πολύμορφες ποικιλίες και προσφέρει άπειρα βιώματα, σαν αυτά που προσφέρουν τα Αιγαίοπελάγεια νησιά και η απεραντοσύνη της θάλασσας στον συγγραφέα.

Το έργο «στατικό δράμα», όπως τιτλοφορείται, διαδραματίζεται στην παραλία της Πάτμου, στο πανέμορφο αιγαίοπελάγιο νησί του Ευαγγελιστή Ιωάννου του Θεολόγου.

Το έργο δυνατό, διαχρονικό θα λέγαμε, ως προς τις σύγχρονες ανθρώπινες σχέσεις. Οι ήρωες του τύπου της καθημερινής ζωής, που μετωρίζονται μεταξύ της πραγματικότητας και ενός συμβολικού κόσμου πέρα από τόπο και χρόνο.

Τα δύο κύρια και σημαντικά πρόσωπα του μονόπρακτου δράματος ο Θ

Τυχία έπεσε προχθές στα χέρια μου το βιβλίο του καθηγητή Πέτρου Φραγκούλη, που κατάγεται από τη μεγάλη οικογένεια των Φραγκούληδων από το Σκαμνέλι.

Έχει κυκλοφορήσει από το 1996 εγώ όμως τώρα είχα την τύχη να το διαβάσω. Το διάβασα και το ξαναδιάβασα και έζησα μαζί του όλες εκείνες τις εμπειρίες, που και για μένα ήταν εμπειρίες της εποχής εκείνης, τόσο τραγικές και έχουν χαράξει τη ζωή όλων μας, όσων τις ζήσαμε.

Και τις έζησα τόσο έντονα, αφού ο φίλος μου ο Πέτρος τις έχει γράψει τόσο ζωντανά που νομίζεις ότι τις ζεις ξανά.

Μέσα από τις σελίδες του ξαναζωντανεύει το πωρ' αντίπαλο, αλλά και το δράμα του εμφυλίου, που σκότωνε η μάνα το παιδί και ο αδερφός τ' αδερφό. Που έγινε αιτία να ρημάζουν τα χωριά μας τα περίφημα Ζαγοροχώρια.

Έζησα μαζί του τραγικές στιγμές,

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Δημήτρη Ι. Τσεκούρα

Sueño del Mar

(Όνειρο στη θάλασσα)

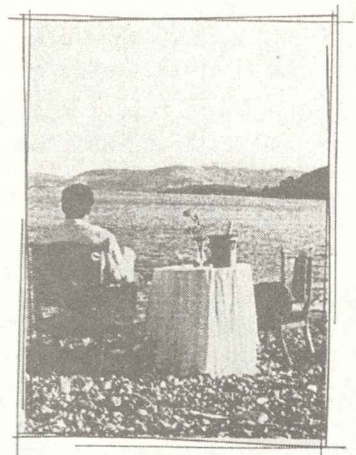
Από τις εκδόσεις «Οδός Πανός» - Οκτώβριος 2001

του ΝΙΚΟΥ ΥΦΑΝΤΗ

και Δ (παρόντες και στις έξι εικόνες) απολαμβάνουν την ηρεμία της θάλασσας και ονειρεύονται δίπλα της. Το όνειρό τους όμως είναι η ίδια η πραγματικότητα της ζωής με τις επιτυχίες,

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

Sueño del Mar

Ο Δ Ο Σ Π Α Ν Ο Σ

τις εντυχίες, τις χαρές και τα ανεβήματα ως τα ουράνια, αλλά και τις αποτυχίες, τις δυστυχίες και τις πίκρες, με το καταράκτιομα ως τα κατάβαθα της ζωής.

Οι συζητήσεις τους, συζητήσεις από προσωπικά βιώματα, αναμνήσεις από το παρελθόν για ταξίδια σε ξένους τόπους και έρωτες σε μακρινές χώρες, απόψεις για θέματα μεταφυσικά (Θεός - θάνατος), διερεύνηση και αναζήτηση του ερμηνεύ, ζωικοί, ζωοπανοί διάλογοι, ερεθίσματα και προβληματισμοί, σκέψεις, ερωτήματα,

ανησυχίες, διδάγματα από την πείρα της ζωής, προσφυγή σε έναν υπερβατό κόσμο.

Οι ήρωές του πότε παρουσιάζουν ασυνήθιστη ζωτικότητα και πότε ξεπέφτουν στη σωπή, στο κενό. Στη δεύτερη, στην τρίτη και στην τέταρτη εικόνα με «τα βογγητά που είναι ίδια», «τα κάτασπρα σεντόνια των ξενοδοχείων» και «έναν ακίνδυνο βιασμό», διακόπτονται οι σιγανός ήχος της θάλασσας και οι δικές του αναπολήσεις από τα γέλια μικρών παιδιών, από την παρουσία μιας όμορφης γυναίκας «σε προχωρημένη εγκυμοσύνη» και ενός ηλικιωμένου παππού που σέρνει ένα καροτσάκι με ζωοφάρμακα και τους παρακινεί να γελούν: «Γελάστε, παιδιά μου, μην είστε σκυθρωποί. Είναι αμαρτία. Να γελάτε... είναι μικρούλα η ζωή... τοσοδούλα... σαν φέμα... και δεν ξεαγυρίζει».

Δυνατός σε βάθος και ουσία ο διάλογος στην 3η εικόνα όταν ο Δ θέλει να γράψει μια πρόταση «που να συνοψίζει τον κόσμο»:

Θ. Και το δικό σου έργο λοιπόν ποιο είναι; Ποιός θες να είναι;

Δ. Το έργο μου... (Σκέφτεται). Το όνειρό μου είναι... είναι να φτιάξω μια πρόταση που να συνοψίζει τον κόσμο.

Θ. Δηλαδή;

Δ. (Τα μάτια του λάμπουν). Να...θέλω να γράψω μια πρόταση... να επινοήσω έστω μια λέξη... με πέντε... με έφτά, το πολύ με δέκα γράμματα, που να συνοψίζει το σώμα του ανθρώπου. Αυτό είναι το έργο που ονειρεύομαι.

Θ. (Εκπληκτός). Εσύ θέλεις να γίνεις Θεός δηλαδή.

«ΖΑΓΟΡΙ χαλασιά μου»

του Πέτρου Φραγκούλη

από τον Γιάννη Βακάμη

όπως τις είχα ζήσει όταν έμαθα ότι το σαρανταοχτώ οι αντάρες πήραν να εκτελέσουν τη μάνα μου, γιατί, δήθεν, όπως κατάδωσε κάποιος, πήγε πληροφορίες στο στρατό και την άλλη φορά το σαρανταεννέα την είδε μέσα στη φυλακή στον Άγιο Κοσμά, θα την περνούσαν Στρατοδικείο, γιατί την κατηγορήσαν ότι ήταν πολιτικός υπεύθυνος των ανταρτών.

Τέτοιες στιγμές μας περιγράφει και ο Πέτρος ο Φραγκούλης, που αν και δεν είναι φιλόλογος, αλλά φυσικός, έχει ένα περίτεχνο ύφος που σου κάνει εντύπωση και μια γλώσσα πολύ σωστή, που χρειάζεται καθαρή δημοτική και όπου χρειάζεται βάσει τους

ζαγορίσιους ιδιοματισμούς, τόσο σωστά που θα ζήλευε και ένας μεγάλος λογοτέχνης.

Εκτός από τις περιγραφές, μέσα το βιβλίο έχει και μια μεγάλη συλλογή από σπάνιες φωτογραφίες που δείχνουν την δόξα και το μεγαλείο του Ζαγοριού.

Πολλές είναι του παππού του τού Θεοφάνη Φραγκούλη, του μεγάλου αυτού Ζαγοριού Δασκάλου που μας άφησε την πιο πλούσια συλλογή φωτογραφιών. Το βιβλίο «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ - Χαλασιά μου» είναι μοναδικό και κάθε Ζαγορίσιος πρέπει να το διαβάσει, οι ηλικιωμένοι για να ξαναθυμηθούν και οι νέοι να διδαχθούν για να μην γί-

Δ. Ο καθένας μπορεί! Εσύ... εγώ... όλοι Θεοί είμαστε. Δεν το ξέρεις; Θ. Απόδειξε το μου.

Δ. (Κουρασμένος). Δεν μπορώ αλλά το ξέρω, το νιώθω πως είμαι ο δυο, αυτήν εδώ ακριβώς τη στιγμή σ' αυτήν εδώ τη παραλία είμαστε ο θεός».

Ιζηνλατεί ο συγγραφέας τις εμπειρίες των ηρώων του και μέσω των αδρών χαρακτήρων των δύο αντρών, με ρεαλιστική ηθογράφηση, προχωρεί πιο πέρα από τοπικιστικούς προβληματισμούς και φτάνει να ερευνά βαθύτερα κοινωνικά ζητούμενα. Διακρίνει κανείς στους ήρωές του παιδικά τραύματα, ανικανοποίητους πόθους, πλήξη και κόπωση σωματική και ψυχική. Τη ζωή τους την ορίζουν εμμονές στο παρελθόν, με περιόδους χαράς και αισιοδοξίας. Ξεπηδάει ένας κόσμος μυστηριώδης και ανεξήγητος, με περισσότερη έμφαση και δυνατές ψυχικές εντάσεις στις ανθρώπινες σχέσεις. Κρίσιμα λόγια, παισιές στηρή του λόγου, αποδίδουν το σημαντικό και φέρνουν στο προσκήνιο το ουσιαστικό.

Η πλοκή με γνώση, με λογική συνέπεια, με διαίσθηση και διεισδυτική ικανότητα. Δεξιότητα κλιμακώνει τους ψυχικούς κραδασμούς και με δομική ισορροπία φτάνει ως την κορύφωση.

Κατάληγοντας να πούμε ότι η νέα θεατρική παραγωγή του Δημήτρη Ι. Τσεκούρα δίνει διεξόδους, μέσα από εσωτερικά κανάλια και ψυχικές ταλαντεύσεις και δικαιώνει την υπαίχνη μας.

Ανακαλύπτει καινούρια μονοπάτια και μας δίνει το κλειδί να ανακαλύψουμε αναμνήσεις από τη ζωή, τη συμπεριφορά και τις πράξεις τις δικές μας και κάποιων άλλων.

Δεν ξέρω εάν προσέγγισα, έστω και ελάχιστα, την ουσία και το βάθος του μονόπρακτου δράματος του Δημήτρη Τσεκούρα. Άλλωστε κανένας δεν είναι σε θέση να προβλέψει, να μαντέψει την εξέλιξη, την έκβαση και το τέλος. Όλα είναι προσεγγίσια. Ο καιρός να προσεγγίζει και προβληματίζεται ανάλογα με τις προσωπικές του ευαισθησίες.

νουν ξανά τα ίδια λάθη.

Τα παιδιά μας ας χαρούν την ερμηνεία.

Το μόνο που δεν συμφωνώ είναι η απαισιοδοξία σου. Μου θυμίζει τον μακαρίτη το Λαζαρίδη.

Το Ζαγόρι θα ξαναζωντανέψει, άρχισε να ξαναζωντανεύει.

Θα μου πεις δεν είναι οι παλιοί Ζαγορίσιοι, ε, τι να κάνουμε.

Θυμίζουν τι λέει το τραγούδι. *Κι αν ήρθαν δύσκολες στιγμές τα παλικάρια με τις νιές θα ξαναγρόσουν πάλι, καινούργια δέντρα και κλαριά ο τόπος μας θα βγάλει.*

Γιάννης Βακάμης

Από το Κουκούλι
30 του Οκτώβρη 2001

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το βιβλίο του Π. Φραγκούλη διατίθεται στα γραφεία του περιοδικού Το «Ζ» μας στην τιμή των 3.000 δραχμών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΑΝΔΡΕΙΑ

Συγγραφή

— Την εργασία μας Βασιλική Ιωάννη Μπαλαράκη, που εστάθη στο Τμήμα Ηλεκτρολογίων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, συγχάρισμα θερμά και της συζύγου καλής αποτίμησης.

Ο παππούς και η γιαγιά Δημήτριος και Βασιλική Γκερλέ

ΑΡΙΣΤΗ

Συγγραφή

— Η Μαρία Θωμά Τσίτου, πέτυχε δεύτερη της αναγκαστική εξέταση των Α.Ε.Ι. στη Νοσηλευτική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Μείνει με το συγχαρητήρια μας ευχόμεστε πάσης επιτυχίας.

Ο γιος της Θωμάς και Βάσω Στ. Σιν.

ΑΣΠΑΙΤΕΛΟΙ

Γέμει

— Στις 30 Σεπτεμβρίου η Ασπασαγγεωτίσσια Μαρία Πύπη παντρεύτηκε τον Χάρη Μπουγάδη.

Η θεία τους Δημήτρη Ζαργάφου

Συγγραφή

— Το συγχαρητήριο μας και φίλο Θωμά Καρανέτα, που εστάθη μέλος της Διδακταλίας Επιστήμης Ελλάδας — ανώτατο συνδικαλιστικό όργανο δασκάλων και νηπιαγωγών — συγχάρισμα θερμά και ευχόμεστε ενδοχόρτον στόχων του. Μάκης και Ζωή Κοιμάρου

ΒΙΤΕΑ

Αρρεφόνες

— Την εστίαση μας Μιχάλη Α. Σάρορο και την Ζωή Κηφ, που έδωσαν αμοιβαία υπόσχεση γάμου, οδήγησαν συγχάρισμα και τους ευχόμεστε καλή στερέωση.

Θεανώ - Κούλα Φούλης - Φιλίππας

Συγγραφή

— Την εστίαση μας Μάνθο, γιό του Κώστα και της Ασημένιας Μαργαρίτης Παπαροπούλου, που εστάθη στο Τμήμα Τμήμα του Πανεπιστημίου Θράκης, συγχάρισμα θερμά και τους ευχόμεστε πάσης επιτυχίας.

Κούλα - Φιλίππας

ΕΛΑΤΗ

Δεσμένη

— Στην εστίαση της Μονής Ντουραχάνη την Ελένη και τον Κωνσταντό του Γεωργίου Αλεξάνδρου και της Φίλιππας Βάπτισαν την προτομή του Χρόνου και το όνομα αυτής Δέσποινα. Ανάδοχοι των παιδιών της Αρσένια και Ιωάννης Ευσταθίου. Δύο ετοιμασμένοι γιοί του παππού και της γιαγιάς και Δέσποινα Θεοδώρα πολλές ευχές για την νεογέννητη να είναι τυχερή και να γίνει μεγάλη.

Σ.Θ.

ΕΛΛΗΝΟΠΟΣ

Γέννηση

— Στην εστίαση Πάνο Ζαγορίδη πρώην Πρόεδρο της Ένωσης Αποδήμιων Ελαφοτόπου για τις ευχές της πρωτογέννητης κόρης του Ευφροσύνης.

Πάπας - Νίκη Γκογιάννου

Συγγραφή

— Στην εστίαση μας Νίκο Υφαντή και τη γυναίκα του για την επάξια αναζήτηση της εστίας του τμήματος της

Παππούς και Νίκη Γκογιάννου

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

— Στο φίλο μας και φίλο του πελάτη μας Νίκο Υφαντή και τη γυναίκα του για την επάξια αναζήτηση της εστίας του τμήματος της

Παππούς και Νίκη Γκογιάννου

Θάνατος

— Πέθανε και κηδεύτηκε στο Πάπιγκο στις 15/11/2001 ο Νίκος Τσιουμάνης, πατέρας του Προέδρου της Κοινότητας, σε ηλικία 84 ετών.

Στη γυναίκα του, τα παιδιά του και τους συγγενείς του εκλιπόντος θερμά συλλυπητήρια.

Το «Ζ» μας

Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μιου Αθηνών και στον Αλκιβιάδη Κόκαλη, το Σωτήρη Παναγιώτη, τη Φωτεινή Ζαχαράκη και τη Μαριάννα Τζόκα που πέτυχαν στις σχολές που επιθυμούσαν, θερμές ευχές και εις ανώτερα. Στους γονείς τους να τους χαίρονται.

Πάπας και Νίκη Γκογιάννου

ΚΑΤΩ ΠΕΛΙΝΑ

Συγγραφή

— Στην ανειμμένη μας Φωτεινή Παναγιώτη Αδράμη που πέτυχε στην Αρχιτεκτονική Πανεπιστημίου Βόλου, συγχαρητήρια και καλή πρόοδο.

Παππούς και Νίκη Γκογιάννου

— Την ανειμμένη μου Πέλαγια Γρηγ. Χαρίτου που πέτυχε στην Αγγλική Φιλολογία Πανεπιστημίου Αθηνών συγχάρισμα και της ενοχής μου καλή πρόοδο.

Αναστασία Πρωτόπαπα

Ευχαριστήριο

— Τους συγγενείς - συμπατριώτες και φίλους που μας συμπαροστάθηκαν στο βαρύτατο πένθος μας για το θάνατο του πολυκαταπνέοντός μας συγγενή, πατρός και παππού Ανδρασίου Ηλιάδη.

Εκφράζουμε τις πιο θερμές ευχαριστίες.

Η σύζυγος Αγγή

Τα τέκνα: Κωνσταντή - Αλεξάνδρα

Νίκος και Στάτος

Τα εγγόνια: Δημήτρης - Αγγή

ΚΗΠΟΙ

Συγγραφή

— Στη Ιωάννα Γ. Σωτηροπούλου που πήρε επάξια το MASTER του Πανεπιστημίου του ESSEX (Αγγλία) στο τμήμα «COMMUNICATIONS INFORMATION SYSTEMS», θερμά συγχαρητήρια και καλή σταδιοδρομία.

Το «ΖΑΓΟΡΙ» μας

Μνημόσυνο

— Τελέσθηκε την 21ην Οκτωβρίου στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Κήπων το 40ήμερο μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής της Ανδρομάχης Ελευθερίου Τόλη.

Την επιμνημόσυνο ακολουθία παρακολούθησαν πολλοί συγγενείς και φίλοι.

Το μεσημέρι στην ταβέρνα του Μιχάλη παρέστη γένια εις όλους τους παρευρισκόμενους από τους συγγενείς της εκλιπούσης.

Εις μνήμη αυτής και υπέρ της Εκκλησίας του Αγίου Νικολάου κατέθεσαν οι:

1) Δημ. Ρουπάκης 20.000 δραχ.

2) Μιχαήλ Μπάμπας 20.000 δραχ.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή τους ευχαριστεί θερμά και ευχεται να είναι αινώτα η μνήμη της.

Εκ της Εκλ. Επιτροπής

ΛΑΪΣΤΑ

Γέμει

— Το Σάββατο στις 20 του περασμένου μήνα Οκτωβρίου, τελέσθηκαν στο Μητροπολιτικό Ναό Ιωαννίνων Αγίου Αθανασίου οι γάμοι του δικού μας Γεωργίου Μέρτζου, διαγρόρου, μετά της εξαίρετου νέας Γιούλης Θεοδ. Χήτου Συμβολαιογράφου, με την παρουσία πλήθους προσκεκλημένων.

Στους νεόνυμφους τις καλύτερες ευχές μας για μια ζωή ανέφελη, ανθοπαρή και ευτυχισμένη.

Το «Ζ» μας

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

Γεννήσεις

— Στο ζεύγος Σπύρου και Νίκης Χαβέλα, που πρόσφατα έγιναν γονείς ενός υγιεστατού και χαριτωμένου αγοριού τις πιο θερμές μας ευχές να τους ζήσει και να είναι τυχερό.

Οικογένεια Σ. Θεοδωρού

ΠΑΠΙΓΚΟ

Συγγραφή

— Θερμά συγχαρητήρια στον Βασίλειο (Λάκη) και στην Τασία Κωστοπούλου που απέκτησαν το τρίτο παιδί τους, χαριτωμένο αγοράκι. Τους ευχόμαστε από βάθους καρδιάς να είναι τυχερό και μαζί με την Ελένη και τον Θανάση να τους χαρίζουν την οικογενειακή ευτυχία.

Α.Α.Γ. - Το «Ζαγόρι» μας

Θάνατος

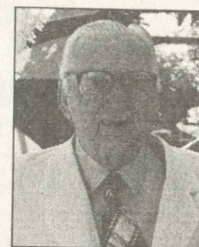
Πέθανε και κηδεύτηκε στο Πάπιγκο στις 15/11/2001 ο Νίκος Τσιουμάνης, πατέρας του Προέδρου της Κοινότητας, σε ηλικία 84 ετών.

Στη γυναίκα του, τα παιδιά του και τους συγγενείς του εκλιπόντος θερμά συλλυπητήρια.

Το «Ζαγόρι» μας

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΙΔΗΣ

Την 17ην Οκτωβρίου κηδεύτηκε στο Πάπιγκο ο αγαπητός φίλος Ιωάννης Κουτουλίδης.

Ο Ιωάννης γεννήθηκε στον Πειραιά από γονείς που καταγόταν από τα Δολιανά στις αρχές του έτους 1914.

Κατά τη διάρκεια της περιπετειώδους ζωής του εξήσκησε κυρίως το επάγγελμα του αρτοποιού, σαν εργάτης και επιχειρηματίας και επί πλέον ασχολήθηκε με το συνδικαλιστικό κίνημα ως εκπρόσωπος της αριστεράς.

Από τον πρώτο του γάμο απέκτησε μεγάλη οικογένεια αποτελούμενη από επτά (7) παιδιά.

Στο Πάπιγκο κατέληξε το 1977 ελθόν σε δεύτερο γάμο με τη Μαρία Κωσταντινίδη.

Προσαρμόστηκε στις συνθήκες της Πατιγκιώτικης κοινωνίας. Παρών σε όλες τις εκδηλώσεις. Αριστος νοικοκύρης και μεγαλόπρεπος στην εμφάνιση. Θιασώτης του ωραίου και της καλοπέρασης.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια υπόφερε από διάφορες ασθένειες και υπέκυψε από την επάρατο.

Η κηδεία του έγινε στον Άγιο Βλάσιο, επικηδείο δε εξεφώνησε ο συνταξιούχος και φίλος του δημοδιδάσκαλος Ανδρέας Αποστόλου. Παρέστη το σύνολο των Πατιγκιωτών και από την οικογένειά του πέντε από τα επτά παιδιά του.

Στη σύζυγό του Μαρία που του συμπαροστάθηκε στον γολγοθά του με αφοσίωση, αξίζουν εκτός από τα θερμά μας συλλυπητήρια και συγχαρητήρια για το ενδιαφέρον και τις περιποιήσεις της μέχρι την τελευταία στιγμή της ζωής του.

Φίλε Γιάννη, πάντα θα σε μνημονεύουμε και εύχομαι το Πατιγκιώτικο χρώμα που σκεπάζει την λεβεντιά σου να είναι ελαφρύ.

Α.Α.Γ.

Στα 70 του «έφυγε» ο κινηματογραφικός

παραγωγός Αιμ. Κονιτσιώτης

ΜΙΑ ΖΩΗ ΣΑΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Όσοι είχαν ποτέ την απορία γιατί ο παραγωγός Αιμίλιος Κονιτσιώτης μιλάει τόσο πολύ και γιατί οι άλλοι κρέμονται από τα χείλη του, δεν θα πρέπει να ήξεραν ότι αυτός ο γλυκός άνθρωπος με το διάσημο οικογενειακό κινηματογραφικό όνομα είχε ζήσει μια ζωή σαν μυθιστόρημα. Κι αυτή, δυστυχώς, η ζωή κόπηκε προχθές, στα 70 του χρόνια.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ

Ευχαριστήριο

— Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Πανωσουδενιωτών ευχαριστεί θερμά το συγχωριανό μας Μιχάλη Ξάνθο για την οικονομική ενίσχυση του Συλλόγου μας.

Το Δ.Σ.

ΑΡΙΣΤΗ

— Η κα Ρωξάνη Οικονόμου-Λαμπριδίου προσέφερε στο Σύλλογο Νέων Αρίστης το ποσό των 150.000 δρχ. για τους σκοπούς και τις δραστηριότητές του.

Η Πρόεδρος και τα μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου ευχαριστούν θερμά και της εύχονται υγεία και χαρά.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Για τις ανάγκες της Εκκλ. Επιτροπής:

• Δωροθέα Λίλλη εις μνήμη Αναστασίου Λίλλη και Ελισάβετ Βολογιαννίδου 100.000 δρχ.

• Μαίρη Γκράτζιου εις μνήμη του συζύγου της Μενελάου Γκράτζιου 20.000 δρχ.

• Πανωραία Γκράτζιου εις μνήμη του πατρός της Μενελάου Γκράτζιου 10.000 δρχ.

• Στυλιανή Γκράτζιου εις μνήμη του συζύγου της Αγαμέμνωνος Γκράτζιου 40.000 δρχ.

• Ιφιγένεια Καραγεώργη-Ντούμη 50.000 δρχ.

• Θεόδωρος Βούδας εις μνήμη της συζύγου του Ελένης Βούδα των αδελφών του Παρασκευής Πέτρου και Ροδόκλειας και των γονέων του Παύλου και Ανδρομάχης Βούδα 30.000 δρχ.

• Αθηνά Ντιναλέξη εις μνήμη Κων/νου και Μιχαήλ Ντιναλέξη και των γονέων τους Αλεξίου και Πουλχερίας Ντιναλέξη 20.000 δρχ.

• Ανδρομάχη Δ. Δραγατίδη και Σταματία Δραγατίδη εις μνήμη Ξανθίπλης Δραγατίδη 100.000 δρχ.

Για την Εκκλησία Αγίας Παρασκευής Ελαφοτόπου:

• Φερενίκη Ράδη εις μνήμη του συζύγου της Ράδη Ράδη 50.000 δρχ.

• Χαρίκλεια Σακελαρίου 20.000 δρχ.

Για την Εκκλησία Κοίμησης της Θεοτόκου:

• Παναγιώτης Λιόντος 20.000 δρχ.

• Όλγα Στεφανίδου 10.000 δρχ.

• Παύλος Εμμανουήλ εις μνήμη Ελένης Στρατίκη Εμμανουήλ 30.000 δρχ.

Για την Εκκλησία Αγίου Νικολάου Καλυβίων Ελαφοτόπου:

• Κων/νος Πανταζής και Βασιλική Πανταζή-Τζόκα 20.000 δρχ.

• Νικόλαος Τζόκας εις μνήμη των γονέων του Ανδρονίκης και Παναγιώτη Τζόκα 5.000 δρχ.

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ

— Προσφορές στον Πολ. Σύλλογο Κάτω Πεδινών για τις εκκλησίες του χωριού, στη μνήμη Αναστασίου Ηλιάδη.

• Οικ. Σταύρου Γιαννοπούλου 25.000 δρχ.

• Οικ. Σωτήρη Γιαννοπούλου 25.000 δρχ.

• Οικ. Στέλιου Κοσμίδη 10.000 δρχ.

• Οικ. Παναγιώτη Διαμάντη 25.000 δρχ.

• Οικ. Μιχάλη Μουστάκη 25.000 δρχ.

• Οικ. Σπύρου Καπελλίδη 15.000 δρχ.

• Οικ. Βασ. Τζιόβα 10.000 δρχ.

ΠΑΠΙΓΚΟ

— Η Καίτη Δριγκοπούλου-Σω-

τηροπούλου στη μνήμη της Δέσποινας Κλ. Στάρα 20.000 δρχ. στον Ιερό Ναό Ταξιαρχών Παπίγκου.

Η Εκκλ. Επιτροπή ευχαριστεί θερμά

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

— Στη μνήμη των Πέτρου και Λουκίας Γιαννακού 25.000 δρχ. για τις εκκλησίες του Τσεπελό-βου.

— Στη μνήμη του αποθανόντος στην Αθήνα Γιώργου Κουτρομπή, συζύγου της εκλεκτής Τσεπελοβίτισσας Καίτης, κόρης του Παύλου Κουσίδη, προσφέρουν 30.000 δρχ. για τις εκκλησίες του χωριού.

Οι οικογένειες Γιάννη και Αλέκου Γιαννακού

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΕΙΣΦΟΡΕΣ

20.000

Λαμπριδής Βασίλειος

14.000

Πίπας Στέλιος

10.000

Βελέντζας Νικόλαος

Γεωργίου Ειρήνη

Δούβλης Πέτρος

Κεκρίδου Κλεονίκη

Kossovitsas Cristos

Λεοντίδης Βασίλειος

Στουκίδου-Κοντονικολάου

Αγγελική

Τζιόμπος Χρήστος

6.000

Δούβαλης Αναστάσιος

Τζαφλίδου-Καλογήρου Βασι-

λεία

Τσουμάνης Σ. Αναστάσιος

Χαντζάρας Μανώλης

5.000

Αγόρης Νικόλαος

Βασδέκη Βαρβάρα

Βούρδας Ξενοφών

Γεροκώστα Αθηνά

Μητσιαδή-Φέτα Δάφνη

Μπάτας Σπυρίδων

Ξάνθος Π. Κωνσταντίνος

Πιτσινέλης Γεώργιος

Τζόκας Σταύρος

Τζόγκα Στ. Αλίκη

Χαρισιάδου Ευγενία

4.000

Δέμκας Γεώργιος

3.000

Αναγνωστόπουλος Χριστόδου-

λος

Βαλαδήμας Δημήτριος

Γοργόλη Γκρέτα

Ζαχαρέας Ευστράτιος

Κικόπουλος Μενέλαος

Μαβίδης Πάρης

Μπανάγη Ιωάννα

Μπούνα Αικατερίνη

Μπούκα Βασιλική

Μουδοπούλου Ευγενία

Μουσαφίρης Τάκης

Πατεράκης Εμμανουήλ

Πιστιόλης Χαράλαμπος

Ράπτη Χρ. Αφροδίτη

Τάγη Βασιλική

Παρουσίδης Ευστάθιος

Τζιόκας Αλέκος

Τζιούφης Δημήτριος

Σουκοβέλος Σωτήριος

Σουκοβέλου-Γκέτσου Βασιλική

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★
Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΑΝΣ

ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ

ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΒΥΡΩΝ
2. ΓΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
3. ΖΑΡΙΑΔΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
4. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
5. ΚΥΡΙΑΖΗ ΚΑΛΥ
6. ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
7. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
8. ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
9. ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
10. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
11. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΩΣΤΑΣ

Υπεύθυνος για το Νόμο:

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ
Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.
Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα, Τηλ. 30170

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ
Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 27.105

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

Συνδρομές, εισφορές,
εμβάσματα:
Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 - Ιωάννινα 454 44
και Μυροπωλείο
ΚΑΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. 26.266
Ιωάννινα 45444.

Κατώτερη ετήσια
συνδρομή δρχ. 3.000
Για το εξωτερικό δρχ. 6.000
ή 20 \$ ΗΠΑ

Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ
Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμμένη)
Τηλ. 20.544 - 27.845
Ιωάννινα 454 44

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

— Κολούσης Γιώργος και Καλύβα Ηλέκτρα
30.000 δρχ. εις μνήμην της θείας τους Ισμήνης Κολούση-Παπα-
χατζοπούλου.

— Παπαζήση Χρυσούλα 10.000 δρχ. εις μνήμην του συζύγου
της Ηλία.

— Μητσιαδή-Φέτα Δάφνη 5.000 δρχ.

— Ανώνυμος 5.000 δρχ.